

JONGE ZANGERS

Deel 2

Het levenseinde en de verwachting van:

- * Pieterella Geense
- * Esther Flikweert
- * Jan Zuidweg
- * Een jonge reiziger naar Oost-Indië
- * Cornelis Kerkhoven

Samengesteld door
Joh. Westerbeke

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2002

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Westerbeke, Joh.

c Copyright: 1998
Uitgeverij Middelburg
't Zanddorp 2
4335 AJ Middelburg, tel. (0118) 625472
ISBN 90-74557-09-0

Inhoud

Toelichting

I Pieterella Geense (1874-1892)

- 1.1 Hij gedenkt Zijn verbond*
 - 1.2 Geef bevel aan uw huis*
 - 1.3 De God van uw zaad*
- Literatuur/ bronnen en geschriften*

II Esther Flikweert (1859-1880)

- 2.1 Het voorgeslacht*
 - 2.2 Gedicht aan Jacob Flikweert*
 - 2.3 Haar nicht Catharina Bergers*
 - 2.4 Kerkelijk leven*
- Literatuur/bronnen en geschriften*

III Jan Zuidweg (1861- 1888)

- 3.1 Zonder God in de wereld*
 - 3.2 Weer naar huis*
 - 3.3 Zwak en behoeftig*
 - 3.4 Nog enkele jaren*
 - 3.5 Een wettische prediking?*
 - 3.6 Strijdt om in te gaan!*
 - 3.7 Iets over Jan Fraanje*
 - 3.8 Naschrift over Anthonie Veldhuizen (1836-1895)*
- Literatuur/bronnen en geschriften*

IV Een jonge reiziger naar Oost-Indië (ca. 1735-1751)

4.1 In de roef van een beurtschip

4.2 Een kind van zoveel gebeden

4.3 De verloren zoon weer terug

4.4 Uw licht komt!

4.5 Weer thuis gekomen

4.6 Het einde van de strijd

4.7 Naschrift

Literatuur/bronnen en geschriften

V Cornelis Kerkhoven (eind 17e eeuw)

5.1 Wat goeds voor de Heere in gevonden

5.2 Naschrift

Literatuur/bronnen en geschriften

Toelichting

Voor het eerste deel van *Jonge Zangers* was zoveel belangstelling, dat niet alleen een tweede druk nodig was, maar wij ook een tweede deeltje hebben samengesteld.

Vershillende reacties zijn er gekomen na het lezen van het eerste deeltje. Zo werden we door iemand gebeld, die zijn begeerte kenbaar maakte: "Ach, dat ik ook nog eens een keer mocht zingen."

Direct dachten we aan de woorden: "*Want zie, de winter is voorbij; de plasregen is over, hij is over gegaan. De bloemen worden gezien in het land, de zangtijd genaakt, ...*" (Hooglied 2 vers 11 en 12).

Op veel plaatsen in Gods Woord wordt er over het zingen gesproken. Vooral in de Psalmen lezen we nogal eens over het zingen van 'een nieuw lied'. We noemen hier alleen Psalm 98 vers 2:

*Zingt, zingt een nieuw gezang den Heere
Dien groten God Die wond'ren deed.*
(berijming 1773)

*Wilt onzen God een nieuw lied zingen,
Want Hij heeft groot wonder gedaan.*
(berijming Datheen)

Het is de begeerte van een levend gemaakte zondaar, die wel eens wat van Gods liefde heeft ervaren, maar weer door vertwijfelingen, strijd en ongeloof gekweld wordt, dat het oude vernieuwd mag worden. Zoals het lichaam steeds gevoed en onderhouden moet worden, zo ook het geestelijke leven. O, dat innige verlangen naar een nieuw teken van Gods gunst!

*Is er niet in oude tijden,
Jezus tussen U en mij,
Wat gebeurd dat mij verblijdde?
Och mijn God wat of het zij;
Ja, mij dunkt mijn ziele brandde
In de liefde Gods, mijn handen
Grepen mijnen Jezus aan,
Is die liefde, is die liefde,
Is die liefde nu gedaan?*
(Joh. Groenewegen)

Maar dit tekent onze afhankelijkheid en ook de vrijmacht Gods, want in Jesaja 27 vers 2 staat: "*Te dien dage zal er een wijngaard van roden wijn zijn; zingt van dezelve bij beurte.*"

Het is zeker dat ze állen een beurt zullen krijgen, of ze nu klein of groot, jong of oud zijn; 'zonder troost zij niet sterven'. In het eerste deel van *Jonge Zangers* is dit uitgekomen, maar in dit tweede deel zal het wéér blijken, al was het maar, zoals het meisje in het eerste hoofdstuk, alleen met het opsteken van de hand. Dát was haar beurt!

Het lied van Mozes en het Lam zal hier in beginsel geleerd worden! Maar de beurten zijn wel onderscheiden, want ze sterven niet allen met een loflied op de lippen.

Uit het vervolg zal blijken, dat het voor sommigen pas bevestigd werd nadat ze de laatste adem hadden uitgeblazen; toen werd het waar: "*En ze zongen een nieuw lied*" (Openbaring 5 vers 9b).

Ook kan het op een heel andere wijze zijn, zoals door ds. H. Roelofsen is verteld, wat op de Veluwe plaats vond met een achttienjarige jongen. Deze jongen was op een avond bij een gezelschap van Gods volk. Er werd gesproken over geestelijke zaken, over wat het volk ondervonden had. Onverwachts zei de jongen onder het gesprek: "Dominee, zullen we met elkaar eens een Psalm zingen?"

We waren wel wat verwonderd, maar zeiden: Wel ja, wil je dat zo graag? Hij antwoordde: Ja, dat zou ik graag willen.

Nu, geef jij dan maar een versje op, vervolgden we.

Hij gaf toen op Psalm 89 vers 7: "*Hoe zalig is het volk, dat naar Uw klanken hoort!*"

De aanwezigen waren wel wat verwonderd, maar het vers werd met eerbied en stichting gezongen.

Kort daarna was er nog meer verwondering, toen de jongeman ineens zei: Dominee, vindt u het goed dat we Gods aangezicht eens zoeken?

We antwoordden: Wil je dat, heb je daar zo'n behoefte aan?

Hij zei: Ja, dat wil ik nu graag.

Nu kenden we hem als een levend gemaakte ziel, dus we zeiden: Jawel, dat is goed hoor, ga jij ons dan maar voor in het gebed.

Uit de volheid van zijn gemoed deed hij toen een zielroerend gebed, want hij bad door de Geest. Terwijl het gezelschap stil, eerbiedig luisterde, werd zijn bidden een aanbidden. Hij geraakte boven het stof en zo voortgaande sprak hij:

*Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen;
Men loov' Hem vroeg en spâ;
De wereld hoor', en volg' mijn zangen,
Met Amen, Amen na.*

(Psalm 72 vers 11)

Toen hij dat gezegd had zweeg hij. De aanwezigen wachtten met verwondering en eerbied over het werk Gods. Even dachten ze dat de bidder zweeg door zijn gemoedsaandoening, of door de werkzaamheden tussen God en zijn ziel. Na enkele minuten van stilte openden sommigen de ogen en zagen dat de jongen bewusteloos was. Men voelde aan zijn pols, maar er werd geen hartslag meer gevoeld en ook andere levenstekenen werden niet meer waargenomen.

Het gezelschap was ontdaan en men liet snel een dokter komen. Deze kon niet anders dan de dood vaststellen en hij sprak uiteindelijk: Zover als mijn wetenschap gaat, kan ik niet anders vaststellen, dan dat deze jongen van blijdschap gestorven is."

Dit vertelde ds. H. Roelofsen aan J. W. Slager (de latere predikant), toen deze ook op achttienjarige leeftijd voor het eerst bij Gods volk kwam (zie *Kerkblad Oud Gereformeerde Gemeenten*, 1983)

Op één zaak willen we nog wijzen, namelijk dat er geen zaligheid is buiten de Heere Jezus. Waar de Geest begonnen is een zondaar te overtuigen van zijn verloren staat, daar zal hij na al zijn zoeken, werken, doen en laten er achter komen, dat hij die grote

schuld nooit zelf zal kunnen betalen. In de nood van zijn ziel zal hij naar een weg en een middel zoeken en vragen, buiten zichzelf.

Er komt, meestal nadat eerst een mogelijkheid geopenbaard is, een hongeren en dorsten naar de gerechtigheid van de Heere Jezus. Er zal geen rust wezen voor Hij door het geloof toegeëigend mag worden.

In het bekende boekje *Jenny de hutbewoonster* schrijft ds. L. Richmond over zijn bezoeken aan Jenny. Dit twaalfjarig meisje was stilgezet door het lezen van het opschrift op een grafsteen. Intussen was ze ernstig ziek geworden en genoemde predikant zocht haar dikwijls op.

Op een keer, toen hij via een ladder op de zolder van het hutje kwam, was ze net in slaap gevallen, met haar vinger nog wijzend in een opengeslagen Bijbel. Ds. Richmond was benieuwd waar haar vinger heen wees. Het was: "*Heere, gedenk mijner, als Gij in Uw Koninkrijk zult gekomen zijn*" (Lucas 23 vers 42b).

Bij een van zijn laatste bezoeken hoorde hij, bij het opendoen van de deur, dat ze zei: "Ik zou zo graag de dominee zien voor ik sterf." Toen hij bij haar kwam straalde haar gezicht van blijdschap en ds. Richmond vroeg: "Waar is je hoop?" Jenny stak de vinger naar boven en vervolgens wees ze naar haar hart en terwijl ze dit deed sprak ze: "Jezus daar, Jezus hier".

In die blijdschap is ze kort daarna gestorven.

In het boekje dat nu verschijnt gaat het over vijf jongeren die allen vroeg gestorven zijn. De geschiedenissen zijn in vroegere jaren wel eens uitgegeven, maar zijn intussen niet meer bekend.

De beschrijving van Jan Zuidweg is wat ingekort, omdat die wel eens wat langdradig was. Verder is de spelling wat aangepast, maar aan de inhoud is niets veranderd.

Zoals we al meer opgemerkt hebben, is het werk des Heeren in de bekering van zondaren weinig meer te beluisteren, vandaar dat we op deze wijze de werken Gods aan het navolgende geslacht zoeken bekend te maken.

"Zet uw hart op haar vesting; beschouwt onderscheidenlijk haar paleizen, opdat gij het aan het navolgende geslacht vertelt. Want deze God is onze God eeuwiglijk en altoos; Hij zal ons geleiden tot den dood toe" (Psalm 48 vers 14-15).

Een bekende ouderling zei wel eens op een begrafenis:

*Jonge, vroeg gestorven vrinden
Slechts zijt gij me wat vooruit
Weldra zal ik u haast volgen
Als voor mij het graf ontsluit.*

Dat er ook in de harten van onze jongeren wat van die begeerte zou beginnen te leven!

Middelburg, juli 1998

I Piaternella Geense (1874-1892)

1.1 Hij gedenkt Zijn verbond

Het was in de zomer van 1891, toen op de late avond bij Jacob van de Velde in Scherpenisse op de deur geklopt werd. Hij lag al op bed maar ging er toch uit, niet wetende wie het zo laat nog kon zijn. Op zijn vraag wie daar was kwam het antwoord: "Ach, dat ben ik maar".

Jan Geense stond voor de deur en zei dat hij met zijn scheepje in de buurt was, en nu had hij zijn vriend wat te vertellen en wat te vragen.

Niet alleen Jacob van de Velde, maar allen die Geense kenden hadden een hoge achting voor het werk Gods in hem. Daarom was hij, ondanks het late uur, blij zijn vriend weer eens te ontmoeten.

De voorgeschiedenis

Jan Geense werd in Yerseke geboren, in 1848, waar hij in zijn jeugd zonder God leefde. Op een zondag ging hij weer jagen op de schorren en schoot van dichtbij op een eend. Toen hij voor de derde keer schoot en dit het dier blijkbaar niet hinderde, voelde hij in één keer dat hij God tegen had. Het ontheiligen van de zondag heeft hij daarna niet meer aangedurfd, maar hij ging toch nog door in zijn zondige weg.

Tijdens het ziekbed en het overlijden van zijn broer Philip kreeg hij te zien dat óók hij voor God moest verschijnen. Hij verliet zijn vrienden. Zijn zilveren oorringen deed hij af en zijn mooie kleren veranderden 'in zak en as'. Wanneer ds. D. Bakker of ds. P. van Dijke in de buurt waren, was hem geen moeite teveel om hen te gaan beluisteren.

Jan was achttien jaar toen hij na een weg van zware overtuigingen, door de liefde Gods tot de oprechte keus gekomen is. In de eenzaamheid heeft hij een verbond gemaakt en heeft hij gezworen voor Hem te leven. Hij kreeg een brandende liefde tot de Heere Jezus en mocht ongeveer een jaar in een hartelijke liefde tot Hem en in liefdesuitlatingen tot Hem leven.

Maar daarna kreeg hij het eisend recht des Vaders op zijn ziel gebonden. Door een weg van afsnijding mocht hij daaronder buigen en verkreeg hij door de Geest het kinschap, waardoor hij mocht zeggen: "Abba Vader".

In 1870 trouwde Jan, na sterke tegenstand van haar vader, met Maria Noorden. Ze waren nog niet lang getrouwd toen Maria ziek werd. In haar leven had ze langdurig haar gemis betreurd, maar toen ze ging sterven brak het licht door en zei ze tegen haar man: "O Jan, is dit nu sterven? Hij is gekomen! O Jan, zing nu eens:

*Gods verborgen omgang vinden
Zielen, waar Zijn vrees in woont;
't Heilgeheim wordt aan Zijn vrinden,
Naar Zijn vreëverbond, getoond."*

(Psalm 25 vers 7)

Zo is ze op 14 januari 1879 gestorven en haar man bleef met vier dochters, van twee tot acht jaar achter. Hij was nog maar 31 jaar toen ze overleden is.

Op het einde van dat jaar stuurde Jan Geense aan zijn vader en moeder, broers en zussen een gedicht, waarin hij zijn wensen liet horen voor het volgende jaar. Maar ook over het verlies van zijn vrouw, die in het begin van dat jaar overleden was, kon hij niet zwijgen. Hij verwoordde dat in de laatste strofen:

*Terecht mocht ik wel klagen dat
Ik in dit tijdperk heb verloren
Een dierbaar pand, een trouwe schat,
Die ik voor mij verkoren had;
Mijn zin was zeer op haar gesteld,
Nu heeft de dood haar neergeveld,
Ach, was het nu nóg als tevoren
Maar hare tijd is gepasseerd
Zij ging, die ik zo minde.
Ik heb een ander wel begeerd,
Maar 'k was zoals een blinde.
De droefheid valt mij op het hoofd;
Ik had het zelf niet zo geloofd
Als ik nu wel bevinde.*

*Wanneer ik steeds maar denk aan haar,
Haar doen en haar manieren
Hoe deugdzaam zij was in het huis
Om dat wel te versieren;
O, dan ontvalt mij soms de moed.
Maar dán is 't weer: De Heere doet
Dit door Zijn wijs bestieren.
Zij is dikwijls in mijn gedachten,
Bij lange dagen, lange nachten
Doorwerkt, doorwaakt in droef geweest
Wanneer ik mij zo voel alleen.*

*Maar haar aangaande, zij is vrij
Van smart en leed is zij nu blij
En ziet haar Heer' en Koning
Nu in Zijn hemelwoning.
Ja, zij is nu daarboven
Om haren God te loven!*

Zijn tweede vrouw was Jannetje Vercijs, bij wie hij nog een dochtertje gekregen heeft. Zij was nog onbekeerd toen ze trouwden. Omdat Jan eigenlijk maar voor één zaak leefde, zei zijn vrouw wel eens, toen nog uit vijandschap: "Er is eigenlijk niet met je te leven." Hij gaf dit toe, maar het was voor hem een reden tot aanhoudend gebed voor haar. Zijn vrienden wisten wat zijn gebeden soms vermochten. Toen Jannetje in 1917 stierf, zei hij dat ze goed was heengegaan.

In hun leven hebben ze samen veel armoede, maar ook veel uitreddingen ondervonden. De armoede was dikwijls ongekend. Hij voer op een kleine hoogaars en had meestal geen geld voor de nodige reparaties aan het schip. Op een keer was het zeil zo slecht dat hij op zijn knieën viel en de Heere om een ander zeil vroeg. Toen zei de Heere: "Kijk nu

eens uit je luikje." Toen hij dit deed voer er een schippertje voorbij wiens zeil geheel aan flarden was. Toen sprak de Heere weer: "Dit is ook een kind van Mij." Jan Geense was beschaamd en voer weer verder.

1.2 Geef bevel aan uw huis

Jan Geense was dus deze keer naar Scherpenisse gevaren en bij Van de Velde binnen gekomen. Hij vertelde toen dat hem bekend was gemaakt dat er een dochter van hem zou sterven. Hij vroeg of Jacob dan ook op de begrafenis wilde komen.

Geense schreef hier later over, dat op een dag zijn vrouw en kinderen op het jaagpad aan de lijn van het scheepje liepen te trekken, terwijl hij aan het roer stond. Zijn oog werd getrokken naar zijn zeventienjarige dochter Piernella; wat was zij toch flink. Maar de Heere bepaalde hem erbij dat Hij haar door de dood zou wegnemen.

Hij heeft toen direct de boot naar de kant geduwd en Piernella bij zich geroepen. Hij vertelde toen dat haar einde aanstaande was en dat haar werk afgedaan was. Ze begreep het niet en zei: "Maar vader, ik ben toch gezond en kan wel werken hoor!" Het meisje kon het maar niet geloven. Maar ze mocht van haar vader niet meer van boord.

De gevreesde ziekte!

Alle tijden door zijn er altijd bepaalde ziekten, waarvoor de mensen bevreesd zijn. In de vorige eeuw was dit vooral de longziekte, die ook wel de tering genoemd werd. Het begon meestal met het vatten van een kou, die daarna verwaarloosd werd en vervolgens op de longen viel.

Zo ging het ook bij Piernella. Kort nadat haar vader met haar gesproken had, voeren ze met een vrachtje naar Alphen aan de Rijn, waar ze 's zondags naar de kerk gingen. Toen ze uit de kerk kwamen heeft ze een kou gevat en is ziek geworden.

Het laat zich begrijpen wat dit voor haar betekende. Maar ook voor haar vader, die zeker wist dat het voor het meisje sterven zou worden, en dan nog onbekeerd. Hij stond er mee op en ging er mee naar bed. Toen ze in Dordrecht dokter A. de Haan uit Bleskensgraaf raadpleegden, zei deze dat het longtering was, waartegen niets bestand was.

Ze zijn daar toen drie maanden in drukkende omstandigheden gebleven. Bovendien waren zo arm dat ze het meisje geen eten konden geven. Zelf had Jan ook geen rust, hij kon het 's nachts op zijn bed niet uithouden.

Daarna zijn ze naar Zeeland gevaren. Op weg naar Waarde werd Geense er bij bepaald dat de profeet Elia naar Zarfath moest gaan en daar een vrouw zou vinden die hout sprokkelde, en nu zou hij ook zo'n vrouw tegenkomen die voor zijn dochter zou zorgen. Inderdaad vond hij daar die vrouw: het was zijn schoonmoeder en zij was bereid om Piernella te verzorgen. Samen met haar zusje, die haar zou helpen met de verzorging, is ze te Waarde gebleven.

Zingt van dezelve bij beurten

In deze tijd kreeg het meisje ook met haar onsterfelijke ziel te doen. Ze voelde dat ze zó niet kon sterven. Toen ze een half jaar in Waarde waren en Geense voor een vrachtje naar België voer, werd hij erbij bepaald dat de tijd van haar ontbinding aanstaande was. Hij ging terug en zag, toen hij bij haar kwam, dat haar einde daar was. Hij vroeg of ze nu toch wel bereid was om te sterven. Ze was toen zó zwak dat ze niet meer kon spreken. Maar één ding kon ze nog: ze stak haar hand naar boven en zo is ze gestorven.

Geense zei hierover: "Toen ik buiten kwam, kreeg ik te bukken onder de majesteit Gods; toen vielen de woorden uit Psalm 68:10 in mijn hart:

*Geloofd zij God met diepst ontzag;
Hij overlaadt ons, dag aan dag,
Met Zijne gunstbewijzen.
Die God is onze zaligheid;
Wie zou die hoogste Majesteit
Dan niet met eerbied prijzen?
Die God is ons een God van heil;
Hij schenkt, uit goedheid, zonder peil,
Ons 't eeuwig, zalig leven;
Hij kan, en wil, en zal in nood,
Zelfs bij het naad'ren van den dood,
Volkomen uitkomst geven.*

Zo had de jeugdige Pieterella op het laatst van haar leven ook nog een beurtje gekregen (zie de toelichting voorin).

Haar vader had al veel over haar zielenheil geworsteld. Hij had enkele jaren daarvoor geloofd dat ze van de tering zou sterven, maar daarna alle verdrukking te boven zou zijn. Toch is het voor en na haar sterven nog heftig bestreden. Door het volk van God is ze begraven en de Heere gaf getuigenis in de harten.

1.3 De God van uw zaad

Veel ziekte en wederwaardigheden heeft Geense meegemaakt. Hij mocht dan altijd opmerkzaam zijn. Zo verwachtte hij dat er een tijd zou komen dat velen zouden sterven aan kanker. Ook zag hij een donkere wolk van het oordeel Gods komen, dat de vrucht uit de baarmoeder levend en moedwillig weggehaald zou worden om die te vernietigen.

Zelf hield hij veel van zijn kinderen en zag ze ook graag genieten. Wanneer ze op de Oranje-feesten thuis moesten blijven, dan haalde hij een grote zak koek, zodat ze daar thuis van konden genieten. Maar vooral was hij een worstelaar voor het zielenheil van zijn arme nageslacht.

Zijn oudste dochter, Jozina, was 48 jaar toen ze in 1919 overleden is. Ze was een bekommerde vrouw, maar hij had ook voor haar verwachting.

Een andere dochter, Janna Jacoba, was één jaar jonger dan haar vroeg gestorven zus Pieterella. Over haar hebben ze ook zorgen gehad, want ook haar longen waren aangetast. Ze was nog jong toen de Heere haar opzocht. In die tijd schreef Jan Geense aan een van zijn vrienden: "Zij heeft elke dag koorts; ze heeft wel wat van God geleerd, maar nu is dat dat oude Jericho weer opgebouwd. Die het vatten kan, die vatte het."

Door een diepe weg kreeg ze ook genade in de ogen des Heeren, door de openbaring van Christus en door de toepassing met een innerlijke bewustheid in haar hart. Met haar vader waren bijzondere banden. Ze was getrouwd met Pieter Kalle.

Nog een lelie verzameld

Deze Pieter en Janna hebben een jongetje van vijf jaar moeten missen, voor wie ook hoop was. Het kereltje had al verschillende malen gezegd, dat hij geen oud man zou

worden. Ze lagen met hun scheepje in Dordrecht toen ze op een avond de jongen naar bed brachten en hij heel nadrukkelijk zei: "Dag pa, dag moe, dit zeg in nu nooit meer." De andere dag, toen hij wat langer sliep dan gewoon, werden ze onrustig. Toch kwam hij nog gezond uit zijn bed. Maar toen hij kort daarna, toen hij aan het spelen was in de roef van het schip, van een trapje viel, kwam hij zodanig terecht dat hij dood op de grond bleef liggen. O, wat was dit een schrik voor de ouders. Direct lieten ze ook een telegram sturen naar Geense in Lekkerkerk, waar hij vanaf 1904 aan de wal woonde. Toen hij het bericht kreeg, werd hij werkzaam met dit kind.

Enkele uren daarna, toen hij het lijkje zag, kwam er nog een laatste zucht over de lippen van het kind. De moeder zei: "O vader, hij leeft nog", waarop haar vader antwoordde: "Nee hoor kind, dit is het tekenje waar ik om gevraagd heb. Hij juicht nu voor de troon!" Met recht kon Geense wel zeggen:

*Jonge, vroeg gestorven vrinden
Slechts zijt gij mij wat vooruit.
Weldra zal ik u haast volgen
Als voor mij het graf ontsluit.*

Janna zelf is in 1932 op 56-jarige leeftijd blijmoedig gestorven. Nadat ze bepaald was bij Johannes 14:2: "*In het huis mijns Vaders zijn vele woningen; anderszins zo zou Ik het u gezegd hebben; Ik ga heen om u plaats te bereiden*", vertelde ze haar vader dat ze de heerlijkheid had ingezien, die ook voor haar bereid was. Verder zei ze: "Ik heb moeder gezien en Jantje was er ook (haar zoontje) en moeder Jane heb ik er ook gezien. Mijn plaats is bereid, 'mé joe en mien plekje bin nog open'" (ze spraken nog altijd Zeeuws onder elkaar). Jan Geense kon niets anders zeggen dan alleen: "O, m'n kind, m'n kind."

Enkele maanden nadat zij gestorven was, heeft Geense ook zijn wens verkregen. Hij zag zelf altijd tegen de dood op. Hij was een man die diep ontdekt was aan zijn bijblijvende totale verdorvenheid en zei wel eens, ondanks dat hij van zijn aandeel verzekerd was: "Als ik de kwitantie van kwijtschelding nu eens moet tonen, zou het schrift dan nog wel te lezen zijn, het papier is zo beduimeld en vuil geworden."

Op zondag 7 oktober 1933 werd Geense overvallen door een slaapberoerte. Diezelfde morgen is hij overleden. De daarop volgende donderdag is hij onder grote belangstelling te Nieuw-Lekkerland begraven. Op het graf spraken de lerend-ouderlingen W. H. Blaak en J. Vijverberg. Ook Pl. Kleijn heeft nog gesproken.

Literatuur/ bronnen en geschriften

Uit genade zalig geworden: korte levensschets van Jan Geense, Utrecht 1934

Eenige gedichten van Jan Geense aan zijn vriendinnen te Rotterdam, Rotterdam z.j.

J. van Dam, *Komt, luistert toe: uit het leven van het oude volk*, dl 1 en 4, St. Philipsland 1987 en 1990

Joh. Westerbeke, *In de voorhoven de Heeren: uit het leven van Jacob van de Velde*, Middelburg 1994

II Esther Flikweert (1859-1880)

2.1 Het voorgeslacht

Esther Flikweert werd op 10 november 1859 geboren en is op 27 februari 1880, op twintigjarige leeftijd, overleden. Uit haar voorgeslacht waren er die toen reeds juichten voor Gods troon. Anderen van Gods uitverkoren volk in de familie waren nog in leven en na haar overlijden zijn er uit dezelfde familie nog meer toegebracht tot de gemeente die zalig zal worden.

Haar grootouders waren Jacob Flikweert en Anna Kanaar. Zij woonden in de Vischstraat 296 te Tholen. Jacob Flikweerts grootvader had dezelfde naam. Hij was geboren in 1684 als Jacob Flickwier en was vanuit Hamburg als militair naar Zwolle verhuisd.

Eén van de jongens van de laatstgenoemde heette Abraham. Deze werd als korporaal overgeplaatst naar Bergen op Zoom. Hij huwde met Hester Pauwels en na de geboorte van drie kinderen zijn ze in 1761 naar Tholen verhuisd. De jongste van deze drie kinderen was Jacob.

Uit het huwelijk van Jacob Flikweert en Anna Kanaar zijn tien kinderen geboren, van wie er twee heel jong gestorven zijn. Er bleven vier jongens en vier meisjes over. Johanna was de oudste en Esther de tweede dochter. Esther huwde met Frans de Korte, maar was al vroeg weduwe en bleef met twee jongens achter, Frans en Simon (Simon de Korte was de grootvader van de bekende Esther Klaassen-De Korte; zie over haar het eerder uitgegeven boekje *Strijd en Zegepraal*). Daarna volgden Cornelis, Abraham en Pieter. Pieter is maar vijftien jaar geworden. Daarna werden er twee meisjes geboren, Jacoba en Willemina Johanna (Willemina kreeg de bijnaam 'Gouden Willemientje' en werd de vrouw van Adriaan Bergers; zie ook bovengenoemd boekje). De jongste die geboren werd was weer een zoontje, Jan Piet.

Naar Nieuwerkerk

De drie jongens, Cornelis, Abraham en Jan Piet, zijn in 1836 naar Schouwen-Duiveland vertrokken en kregen daar werk in de meekrap. Tussen Zierikzee en Nieuwerkerk staat nog een gedeelte van de oude meestof 'de Capel', waar Jan Piet droger werd.

Als een van de eersten in Nieuwerkerk scheidde hij zich op 20 juni 1838 af van de Hervormde Gemeente. Hij werd lid van de afgescheiden streekgemeente te Nieuwerkerk. Hij had toen vier kinderen, van wie de jongste dochter twee maanden later op tweejarige leeftijd overleden is.

In het *Notelboek* van ouderling Dirk van Farowé wordt zijn naam vanaf 1838 dikwijls genoemd. Hij was wel geen kerkenraadslid, maar was als adviserend lid meestal op de vergaderingen aanwezig en ging ook met de ouderling mee op huisbezoek.

Een groot gezin

Uit het eerste huwelijk van Jan Piet zijn tien kinderen geboren, van wie er twee jong overleden. Zijn oudste zoon Jacob (1830-1909) is na zijn huwelijk naar Ouddorp verhuisd, waar hij ook in de meekrap werkzaam was. Uit het tweede huwelijk zijn negen kinderen geboren, maar vier van hen hebben de leeftijd van twee jaar niet eens bereikt.

Esther was de jongste dochter. Met haar drie jaar oudere broer Pieter (1856-1951) had ze een nauwe band. Maar helaas zou dit niet zo lang duren, want de gevreesde ziekte waaraan ook de bovengenoemde Pieterella Geense zou overlijden brak haar jeugdig lichaam af. Op twintigjarige leeftijd is ze reeds gestorven. Haar oudste broer Jacob (uit het eerste huwelijk van haar vader) was 30 jaar ouder, wat dus wel een groot leeftijdsverschil was. Toch was er een goede onderlinge band.

2.2 Gedicht aan Jacob Flikweert te Ouddorp

Toen Jacob 50 jaar werd schreef zijn broer Pieter hem een lang gedicht. Dit was niet alleen om hem te feliciteren, maar wat hij meegemaakt had met het overlijden van zijn zus Esther wilde hij ook graag kwijt. Zijn tere broederliefde tot haar kon hierin niet verborgen blijven. Voor degenen die de dichtkunst verstaan is dit de meest geschikte wijze om hun diepste gevoelens uitdrukking te geven.

Nieuwerkerk, 8 maart 1880

Waarde broeder, 'k geef bij dezen
U dit klein gedicht te lezen.
Daar gij uw geboortedag
Heden weer beleven mag
Daar ge nu juist vijftig jaren
Hebt gedobberd en gevaren
Op de holle levenszee
Deel ik u mijn heilwens mee.

'k Wens dat God in waar genoegten
U veel jaren toe mag voegen,
Opdat gij uw ouden dag
Met vermaak aanschouwen mag.
Dat ge in de zoetste vrede
Uwen weg hier moogt betreden
En in 'd allerreinste vreugd
Uwe dagen slijten meugt

Moet u door de tegenspoed
Nu in uw beroep verschijnen
Gaat het tegen wind en vloed,
Moet u door de tegenspoed
Soms uw wijn met water mengen
En uw brood met tranen plengen,
'k Wens dat God, Die 't al regeert
Uwe zaak ten beste keert.

'k Wens dat gij in weinig jaren
Tot uw blijdschap mag ervaren
Dat de meekrap weer herleeft
En aan u het brood weer geeft.
Mocht intussen dit zo drukken

Dat ge voor die God mocht bukken
 Die dit wel tot uwe straf,
 Maar nog meer uit liefde gaf.

'k Wens dat gij al uwe dagen
 Aan de Heere op mag dragen
 En de tijd die ge nog leeft
 Hart'lijk aan Hem overgeeft
 Opdat ge door godsdienstplichten
 In uw huisgezin mag stichten,
 Dat het lering trekken mag
 Uit uw mond en uw gedrag.

Zie hoe snel de jaren glijden,
 Hoe ze als te poste rijden,
 Hoe dit rad steeds ommegaat
 En hoe vlug dit uurwerk slaat.
 Zie hoe dat uw grijze haren
 Die gij ook al zult ontwaren,
 Ieder ogenblik vertelt
 Dat gij ook naar 't einde snelt.

Hoe de jongste van ons allen
 Door de dood ons is ontvallen
 En hoe wij nog zijn gespaard,
 En voor alle leed bewaard,
 'k Kan 't niet van mijn hart verkrijgen
 Dat ik nu van haar zou zwijgen,
 Die mijn ziel zo dierbaar was,
 Nee, dat komt hier wel van pas.

Neen, dit wil ik hartelijk weten
 'k Zal haar nimmermeer vergeten
 'k Zal zolang mijn adem gaat
 'k Zal zolang mijn pols nog slaat
 'k Zal zolang ik heug'nis drage
 Tot haar eer en roem gewagen,
 Opdat ieder weten mag
 Hoe zij aan mijn harte lag.

Laat het u dan niet vervelen
 Dat ik u nu mee ga delen
 Wat ze hier heeft afgedaan
 En hoe zij is heengegaan
 'k Mocht misschien door dit mijn dichten
 Mijne smarten wat verlichten;
 Door te lozen klacht op klacht
 Wordt mijn droefheid soms verzacht

'k Heb vanaf haar kindse dagen
 Tere liefde toegedragen
 Ja van mijne jeugd af aan
 Minzaam met haar omgegaan
 O, dat eensgezinde wand'len
 Dat eenparig samen hand'len
 Werkte zo een nauwe band
 Dat we gingen hand in hand.

Zo in liefde saâmgebonden
 Als ooit kinders zijn gevonden
 Waren w' altijd bij elkaar,
 Zij bij mij en ik bij haar
 'k Mocht haar alles openbaren
 En zij ook aan mij verklaren.
 Alles hadden wij gemeen;
 't Harte smolt tesaâm in een.

Door haar teer zachtmoedig spreken
 Kon zij vlug mijn harte breken
 En door haar oprechte zin
 Nam zij heel mijn harte in.
 Dus nu kunt ge wel beseffen
 Hoe dit mij aan 't hart moet treffen
 Ja, hoe dit ons allen drukt
 Nu ze ons zo is ontrukkt.

Nooit een woordje meer te spreken
 Dat kan soms mijn harte breken
 Ja, 't is of mijn harte bloedt
 Als ik hieraan denken moet
 Waar dat zich mijn ogen strekken
 Om haar nog eens te ontdekken
 Waar dat ik mij wend of keer
 Mijne zuster is niet meer

Als ik dan eens overwege
 Hoe ze altijd heeft gelegen
 Wat zij hier heeft afgedaan
 En wat pijnen uitgestaan;
 Ja, dan zeg ik wel bij tijden
 Dat ze onder al haar lijden
 Waar ze steeds mee was vervuld
 Was een voorbeeld van geduld.

'k Hoor haar nog amechtig hijgen
 Om haar adem door te krijgen
 'k Zie nog dat haar pols steeds slaat
 'k Hoor haar nog de zuchten slaken

Die mij tot aan 't harte raken,
 Die ze uit haar diep' ellend'
 Krachtiglijk naar boven zendt

'k Zie alsnog haar treurig wezen,
 Waarin droefheid stond te lezen,
 Zodat op haar bleek gelaat
 Druk en rouw getekend staat
 Ja, mijn hart wordt nog bewogen
 Als ik haar met droeve ogen
 Zie, hoe dat ze bitter schreit
 Om de pijn die ze steeds lijdt.

Hoe ze door de druk bevangen,
 Als met nat betraande wangen
 Met een droevig bleek gezicht,
 Hare ogen op mij richt.
 Of dat ze tot mij wou zeggen:
 "Ziet ge mij toch hier wel leggen,
 Lieve broeder, zie op mij
 Die dit bitter lijden lij.

Zie hoe in deez' ogenblikken
 Niets, ja niets mij kan verkwikken
 Hoe het al de vlucht gaat slaan
 En mij hier alleen laat staan.
 Zie hoe dat nu alle mensen
 Mij van harte 't beste wensen,
 Maar dat niets of niemand helpt,
 Nu mijn hart wordt overstelpt."

Allerhande zielsbezwaren
 Kon ik steeds in haar ontwaren.
 Dan was 't dit en dan was 't dat
 Waar zij mee te tobben had.
 Nu eens dat haar snode zonden
 Niet genoeg haar harte wonden,
 Of dat ze niet zwaar genoeg
 Hare grote schulden droeg.

Schoon ze niet veel had te strijden
 Met de schuld van vroeger tijden,
 Had zij doorgaans vele smart
 Over haar bedorven hart.
 Dan was ze weer neergebogen
 Dat haar hart zo onbewogen
 Als een steen of harde kei
 Binnen in haar boezem lei.

Nu weer niet genoeg vernederd,
 Dan weer niet genoeg vertederd,
 Dan weer dat haar hele ziel
 Niet genoeg voor God inviel.
 Dit, ja dit was al haar zorgen
 Van de avond tot de morgen
 En haar kommer 't aller stond,
 Totdat ze verand'ring vond.

Eens, toen ik op een morgen
 Vol van droefheid angst en zorgen
 Tot haar aan de bedstee trad
 En haar vroeg hoe ze het had,
 Kwam ze mij dit toe te voegen:
 "O, mijn broer, met wat genoegen
 Heb ik deze ganse nacht
 Zoetelijk toch doorgebracht.

Nee, dit hebben wereldgroten
 In hun weelde nooit genoten,
 't Geen dat ik te dezer stond
 Op mijn ziekbed ondervond.
 God heeft nu mijn hart verbroken
 En in liefde zo ontstoken
 Dat ik nu mijn ganse ziel
 In Zijn handen aanbeviel.

'k Heb mijn hart Hem opgedragen,
 'k Wil het eeuwig op Hem wagen.
 O, met wat een zoetigheid
 Raakte ik mijn harte kwijt."
 En dat mocht ze mij verhalen
 Twee, ja drie verscheiden malen
 Als ik 's morgens bij haar kwam
 En naar hare stand vernam.

Met wat toegenegen oren
 Mocht ik dit van haar aanhoren.
 Ja, wat was ik dan weer blij
 Als ze deze woorden zei.
 Maar na al die glans en luister
 Kwam ze echter weer in 't duister
 Al dat zoete zielsgenot
 Ging voor haar weer achter 't slot.

Zodat zij niets kon behouwen
 Dan wat hoop en stil vertrouwen
 Dat God haar in haar smart en rouw
 Eenmaal nog verlossen zou.

Dat Hij nog eens zou opklaren
 En aan haar nog openbaren
 Wat hij aan haar had gewrocht,
 En waar ze zo zeer naar zocht.

In haar angst en zielenstrijden
 Mocht zij somtijds zich verblijden
 Als God ter gepaster stond
 In haar hart een waarheid zond:
 " 'k Zal in alle zwaar' ellenden
 Mijn hand tot de kleinen wenden."
 Dit was balsem op haar hert
 Als dit haar gezonden werd.

Dan weer: "Laat in al uw vrezen
 Mijn genâ genoegzaam wezen,
 Daar dat altijd Mijne kracht
 In uw zwakheid wordt volbracht."
 Hier kon ze wel niet mee werken,
 Maar het kon haar toch zo sterken
 Dat het toen haar droeve ziel
 Voor de wanhoop wederhiel'.

Ja, ik hoor haar menigmalen
 Deze woorden ook verhalen,
 Dat ze wel haar ganse ziel
 Aan de Heere aanbeviel,
 Maar of hij 't had aangenomen
 Dit, ja dit was al haar schromen.
 Dit was steeds haar zielsbezwaar
 Of het wel echt was en waar.

Jezus, Jezus moest het wezen
 Jezus moest haar ziel genezen.
 Dit was steeds haar hartentaal
 Ja, dit zei ze menigmaal:
 "Nooit zal mijn zak zijn ontbonden
 Voor ik Jezus heb gevonden.
 Nooit zal mijne ziel gerust
 Voor ik Jezus heb gekust."

Aldus met Gods licht beschenen
 Zag ze door de nevels henen
 Zag ze altijd maar omhoog
 Met een half gebroken oog.
 Maar haar volle zielsverlangen
 Dat zij nog eens mocht ontvangen
 En haar ziel werd vrijgemaakt
 Dat heeft zij hier niet gesmaakt.

Duister is het steeds gebleven
 Tot het einde van haar leven.
 Tot de laatste ademsnik
 Was ze steeds vol angst en schrik.
 'k Zie haar nog de hand opheffen
 Naar de hemel, met beseffen
 Van 't gevaar waar ze in lag
 En dat zij voor ogen zag.

Alzo vol van angst en schromen,
 Heeft de Heer' haar weggenomen.
 Weggenomen uit de tijd
 En gevoerd in 'd eeuwigheid.
 O, wat zei ze menigwerve:
 "Lieve broeder, zo te sterven
 Zo vol angst en zielenpijn
 O, hoe bange zal dat zijn.

O, hoe hard zal mij dat vallen,
 Zo te scheiden van u allen,
 Zo als ik nu nederleg."
 Maar zie nú, wat wond're weg
 Zie, hoe dat het God beleidde
 Dat ze uit het leven scheidde
 Op het alleronverwachts
 Maar ook wel het allerzachtst.

O, wat stonden we verslagen,
 Als we voor ons ogen zagen
 Dat haar ziel was heengegaan.
 Ja, ik sprak mezelfen aan:
 "Lieve zuster, mijn beminde
 O, waar zijt ge nu te vinden?
 Waar is toch aan d' andre kant
 Uwe ziel toch aangeland?

Laat ge ons in 't duister dolen?
 Blijft uw staat voor ons verscholen?
 Liet ge dan geen blijkje na
 Waar dat ik uit na kan ga?"
 Ja, o ja, ik mag geloven
 Dat ge juicht en jubelt boven.
 Leeft en zweeft, nu voor de troon
 Van God Vader, Geest en Zoon.

Dat ge uit het aards gewemel
 Zijt vertrokken naar de hemel,
 Uit de allerdiepste put

Tot het toppunt van geluk.
 O, hoe zalig moet het wezen,
 Zo uit alle druk en vrezin
 Waar ze steeds mee was belaân
 Zo de hemel in te gaan.

Als ik 's avonds in het donker
 Zie met glans de sterrenflonker
 Aan het hemelse gewelf
 Denk ik wel eens bij mezelf:
 "Heeft de vloer van Uwe woning
 Zo een schitterend vertoning,
 O, hoe heerlijk en hoe fijn
 Moet het daar wel binnen zijn."

't Is mijn wens dat ik na dezen
 Als mijn tijd vervuld zal wezen,
 En mijn werk hier afgedaan
 Naar mijn zuster toe mag gaan.
 Mocht ik haar dan eens ontmoeten,
 Dit toch zou het al verzoeten.
 God verleen' dit u en mij
 't Is mijn wens, geloof het vrij.

Zo ik niet te veel u verge
 Wil dit dichtje dan verbergen
 In uw laadje achter slot,
 Dat er niemand mede spot.
 Opdat lange tijd na dezen
 Als ge dit weer eens zult lezen
 U nog met een diep ontzag
 Aan mijn zuster denken mag.

Verder sluit ik met verlangen
 Dat ge dit ook mag ontvangen
 In zo een gewenste staat
 Als het heden van ons gaat.
 Hierbij laat ik 't dichten blijven
 Na mijn groeten neer te schrijven,
 Eindig ik op deze toon:
 Pieter Flikweert, Jan Piet zoon.

Om het gedicht niet te lang te maken zijn er enkele strofen uitgelaten, maar dit doet niets af aan de ontboezeming van Pieter. Wat was hij toch nauw aan zijn zus verbonden! Ongetwijfeld zullen zijn gedachten ook teruggegaan zijn naar het sterven van hun nicht Catharina Bergers uit Poortvliet, die destijds ook aan dezelfde ziekte overleden is.

2.3 Haar nicht Catharina Bergers

Catharina Bergers was 24 jaar en was reeds vervuld met de hemelse blijdschap vóór ze stierf. Toen de dokter op het laatste bij Catharina kwam vroeg hij: "Hoe gaat het?" Zijn patiënte richtte zich op, en met een gezicht dat straalde van een hemelse blijdschap, zei ze:

*"Dit is mijn hoop en mijn vertrouwen
Dat ik met Messias' bruid
Eeuwig zonder druk en rouwe
Leven zal, eeuw in, eeuw uit.
Als dat volk uit alle talen,
Vrijgekochten van Gods Zoon
Eeuwig zullen zegepralen
Met het Lam op Zijnen troon."*

(J. Groenewegen, 26ste lied)

Daarna zakte ze weer in de kussens neer, vervuld met gedachten aan het hemelleven. "O vader", zei ze, "zou dit nu sterven zijn? Ik lig hier als op rozen. Hoe lang zal de reis nog duren voor ik boven ben?"

Daarna kon ze niet meer praten, maar aan de hemelse glans op haar gezicht was af te lezen waar haar reis heenging. De vrees voor de dood was totaal geweken. In deze toestand mocht ze, vervuld met hemelse blijdschap, haar hoop verwisseld zien in aanschouwen, om als Messias' bruid deel te nemen aan het Avondmaal van de bruiloft des Lams.

2.4 Kerkelijk leven

Pieter Flikweert, de maker van dit gedicht, trouwde in 1888 met J.L. Bouterse. Samen hebben ze het daarop volgend jaar bij ds. M. Ruben geloofsbelijdenis afgelegd. Ze hebben zeven zonen en een dochter gekregen.

Het zal ongeveer in 1907 geweest zijn toen Pieter Flikweert ouderling geworden is in de Nederduitsche Gereformeerde Gemeente. Tot 1880 waren ze aangesloten geweest bij de gemeenten van Pieter van Dijke, maar in dat jaar zijn ze ouderling S. Bom gevolgd, die een conflict had met ouderling A. Kik. Waarschijnlijk is het grootste deel van de familie Flikweert genoemde ouderling gevolgd. Dit was dus het jaar waarin Esther overleden is. Hun vader Jan Piet Flikweert is in 1893 overleden.

In 1918 zijn de twee gemeenten weer samengevoegd in één Gereformeerde Gemeente. Pieter Flikweert is toen ouderling gebleven en samen met ouderling J.J. van Klinken hebben ze veel voor de gemeente betekend.

Vanaf de jaren twintig kwam ds. W.C. Lamain ook dikwijls in Nieuwerkerk. Wanneer hij 's zondags in Nieuwerkerk moest preken, kwam hij 's zaterdags al vroeg om nog wat mensen op te kunnen zoeken.

Zo kwam hij ook graag in het gezin van P. Flikweert, waar hij altijd onder de indruk was. Zowel Flikweert als zijn vrouw waren met een nederige geest bedeed en konden meestal wel wat uit hun leven vertellen.

Hij vroeg aan Flikweerts vrouw een keer waarom zij toch zo 'arm' door het leven moest, want ze was toch verzekerd van haar staat. Haar antwoord was: "Toen de Heere mij teruggebracht heeft in mijn oorspronkelijke staat, heeft Hij mij teruggeplaatst op de plaats waar Hij mij gevonden had en nu moet ik als de eerstbeginnenden nog smeken om licht, om leven, om genade, om liefde en vertrouwen." (zie de *Saambinder* van 17 oktober 1968).

Ze bleef laag aan de grond, totdat de Heere haar opnam in Zijn heerlijkheid op 13 februari 1945.

Ouderling P. Flikweert is op de leeftijd van 94 jaar overleden, zeven weken na zijn ambtsbroeder Van Klinken. Op 22 februari 1951 had ds. F. Mallan de leiding op zijn begrafenis. Kort voor zijn sterven was ds. Mallan nog bij hem geweest. Hij mocht toen spreken van de hoop die in hem was. Omdat de predikant toen door zijn woorden zo getroffen was, staarde hij hem met jaloersheid na. Hij bepaalde de aanwezigen op de begrafenis bij de goedertierenheden des Heeren, uit Psalm 103.

Zijn enige dochter en twee zoons zijn bij de Watersnoodramp van 1953 verdronken.

Literatuur/bronnen en geschriften

Mr. A.S. Flikweert, *De familie Flikweert*, Nieuwerkerk 1993

In Uw gemeente goed: 150 jaar Gereformeerde Gemeenten te Nieuwerkerk (1836-1986), Nieuwerkerk 1986

W. C. Lamain, *Terugblik* dl. 2, Zwijndrecht 1982

Joh. Westerbeke, *Strijd en zegepraal: het leven van Adriaan Bergers, zijn gezin en vrienden*, Middelburg 1996

Handschrift van Adriaan Rentier, waarin het complete gedicht is overgeschreven van P. Flikweert

III Jan Zuidweg (1861- 1888)

3.1 Zonder God in de wereld

Het was 14 juni 1861 toen er in het gezin van Johannes Zuidweg en Willemina Westveer te Schore een zoon geboren werd die de naam Jan kreeg.

Zij waren op 6 december 1860 getrouwd. Johannes was geboren te Kruiningen en was 22 jaar. Zijn vrouw kwam uit Krabbendijke en was 23 jaar.

Ze gingen wonen op een boerderij achter de kerk, in het midden van het kleine dorpje Schore in Zuid-Beveland. Schore ligt ongeveer tien kilometer ten zuidoosten van Goes.

Jan Zuidweg groeide op in een groot gezin, want hij had nog vijf broers en twee zusjes; bovendien nog een halfbroer en een halfzus. Deze laatsten waren kinderen die zijn moeder al had vóór haar huwelijk met Joh. Zuidweg.

Jans vader is al vroeg gestorven, op 21 augustus 1874. Hij was slechts 35 jaar toen hij zijn vrouw en kinderen moest achterlaten.

Jan was toen veertien jaar en hij moest het werk van zijn vader overnemen als knecht op de boerderij. Maar dit was helemaal niet naar zijn zin, want hij ging toen nog naar school en was verder graag bij zijn vrienden. Hij dacht altijd om het gezegde van zijn vader, dat hij goed kon leren en daarom schoolmeester moest worden.

Het gezin ging op zondag 's morgens of 's middags naar de Hervormde Kerk, maar voor het overige werd er niet veel aandacht aan de godsdienst besteed.

Jong aan het werk

Nu moest Jan tegen zijn zin de school verlaten en op het land gaan werken. Om zijn ontevredenheid te laten zien werd hij een jongen die niet meer luisterde en altijd een list verzong om maar niet te moeten werken. Eind 1874 moest hij naar zijn oom G. de Jager te Wolfaartsdijk, waar hij moest leren om met paard en wagen te rijden. Enkele weken ging het goed, maar daarna maakte hij het zo erg dat Jan in februari van het daaropvolgende jaar naar huis werd gestuurd. Hij was blij dat hij weer naar Schore terug kon.

Op het einde van dat jaar werd zijn oom bij hen in huis genomen, omdat hij ziek geworden was. Daar was Jan niet zo blij mee, want zijn oom zocht toch altijd het goede voor hem en dat wilde hij juist niet, hij wilde zijn eigen weg gaan. Hij spoorde Jan ook altijd aan om naar de kerk te gaan, maar dan verzong deze weer wat door op te merken dat hij op het vee moest passen. Zijn oom was wel eens boos op hem omdat hij altijd weer wat anders verzong om niet naar de kerk te moeten gaan. Twee jaar later is zijn oom op 29-jarige leeftijd gestorven. Dit veroorzaakte bij Jan wel wat ongerustheid, want hij had horen zeggen dat zijn oom niet bereid was om te sterven.

De wereld in

Maar Jan wist zijn onrust wel weg te werken, want hij werd in korte tijd een centrale figuur op het dorp, maar wel in het verkeerde. Samen met ander jongens leefde hij weldra in dronkenschap en allerlei andere verkeerdheden, om zo de gedachte te verdringen dat hij ook zou kunnen sterven.

Hij was negentien jaar toen hij met paard en wagen een partij grint moest vervoeren. Het opscheppen was een zwaar werk en toen hij daarna weer op de wagen ging zitten, vatte Jan een erge kou op zijn borst.

Een hevige angst greep hem aan. Tegen zijn moeder zei hij: "Het zal wel weer overgaan." Maar zij was ongerust en zei: "Ja, maar je bent toch een zwakke jongen, dus mag je wel goed oppassen." Dat antwoord was niet naar zijn zin, want hij wilde leven en niet aan God denken, want dat durfde hij niet. Toen hij weer wat opgeknapt was ging hij weer in zijn vorige goddeloze weg door.

Maar het jaar daarop kreeg hij weer met ziekte te kampen. Van maart tot mei was hij ziekelijk en daarna ging hij uit onrust aan de dokter medicijnen vragen om toch maar niet ziek te worden.

In militaire dienst

Het was ook in die maanden dat hij moest loten om zijn dienstplicht te vervullen. Met het trekken van het laagste nummer was het beslist dat hij ook in dienst moest. Toch was hij niet altijd op zijn gemak, maar door zijn zondige praktijken hield hij zich groot. Nadat hij zijn familie eerst opgezocht had om hen te groeten ging Jan op 3 mei met zijn kameraden als afscheid 'een paar flinke borrels drinken'. Het was al tegen de morgen toen hij thuis kwam, zonder dat hij spijt had van dit zondige leven.

Op 6 mei nam hij afscheid van zijn familie en vertrok naar Goes, waar hij ingedeeld werd bij het 'paardenvolk'. Omdat hij dacht bij het 'voetvolk' korter te moeten dienen vroeg hij naar de mogelijkheid om daar ingedeeld te worden. Dit werd toegestaan en Jan kwam in Middelburg terecht bij de infanterie.

Toen hij daar kwam was hij in het begin wat onzeker en bang, maar het duurde niet lang of hij was bij de eersten in het verkeer. Hij begon mee te doen in het vloeken, zoals de andere soldaten. Later zou hij ervan zeggen: "Ik moet wegzinken in verwondering, dat ik, zo'n monster, tegen alle roepstemmen in, mijn nek verhardde."

De Heere tegen

Op 17 augustus werd Jan ziek, hij kreeg hoge koorts en ernstige pijn in zijn zij. Dit duurde 21 dagen, maar hij moest vanwege zwakte zeven weken in het hospitaal blijven. Toen hij weer in de kazerne kwam, hervatte hij hetzelfde zondige leven van voorheen.

Het duurde echter niet lang of hij vatte weer een kou. Op een zaterdag moesten de soldaten hun strozakken opnieuw vullen, waarbij Jan geweldig zweette. Diezelfde avond ging hij met zijn kameraden nog de stad in om een 'glaasje' te nemen. 's Nachts moest hij slapen bij een raam waarvan de ruit stuk was en het ging weer fout. De zondag daarop voelde hij zich niet goed en had hij weer dezelfde pijn. Hij was die dag kamerwacht, maar de sergeant van de week besliste dat hij weer naar bed moest en waarschuwde de dokter. Deze vond het nodig dat hij weer in het hospitaal werd opgenomen.

De andere dag kwam de dokter weer. De 'oppasser' liet de dokter weten dat Jan 41 graden koorts had. Er werd gesproken over typhus. Hij kreeg medicijnen, maar wist die dag geen raad van de pijn in zijn hoofd. Het duurde vier dagen voordat het wat verminderde, maar daarna kwam de koorts weer in alle hevigheid terug. Ook kreeg Jan het benauwd, doordat hij niet goed meer kon ademen. Volgens de dokters was dit een verstopping in zijn rechterlong. Er werd lijnzaadpap op zijn borst gelegd, zo heet mogelijk, voor verlichting van de pijn, maar hierdoor verbrandde zijn huid.

Toen hij daar twee weken had gelegen vroeg Jan aan een van zijn kameraden, die ook in het hospitaal lag, of hij een briefje naar zijn moeder wilde schrijven. Toen ze dit bericht

had ontvangen stuurde ze ook een briefje naar Jan, dat ze hem zo spoedig mogelijk zouden opzoeken.

Toen zijn broer bij hem kwam schrok hij, want Jan kon bijna niet praten omdat hij het zo benauwd had. Bovendien was hij zó vermagerd dat zijn broer hem bijna niet meer herkende. De bezoeker voelde zich hier niet op zijn gemak en was weer haastig vertrokken.

Daar lag hij nu alleen, ver weg van zijn moeder en familie en geheel op de hulp van anderen aangewezen. De andere zondag kwam een oom hem bezoeken. Ook hij schrok van Jan zodat de tranen hem in de ogen kwamen. Toen kon Jan zich ook niet meer goed houden en weende over al zijn ellende waarin hij nu verkeerde. Nadat hij van zijn oom nog drie gulden gekregen had om de gemaakte kosten te betalen, ging zijn bezoeker weer naar huis.

Andere gedachten

Toen Jan weer alleen achterbleef kwam er in zijn gedachten dat hij aan deze ziekte wel eens zou kunnen sterven. Toen probeerde hij zijn gedachten er bij te brengen dat hij toch nog niet zo verkeerd was, want hij was altijd 's zondagsmorgens naar de kerk geweest en er waren toch heel wat mensen die slechter waren dan hij.

De foto die hij van zichzelf had stuurde hij naar huis, met de gedachte dat ze na zijn sterven nog een gedachtenis aan hem zouden hebben.

Toen zijn oom enkele weken later weer kwam gaf hij Jan een rijksdaalder en zei bij het weggaan: "Als het erger wordt moet je mij dat gelijk laten weten." Dit veroorzaakte bij zijn neef weer een grote angst. Vooral toen daarna ook zijn andere familie kwam kijken. De meesten gaven nog wat geld, maar er was niemand die aan Jan vroeg hoe hij er nu wel voor stond.

Op de ziekenzaal werd nog een ernstig zieke soldaat gebracht. Die jongen kreeg eerst kramp in zijn tong en daarna een vreselijke hoofdpijn. Het werd steeds erger met hem, want hij kon geen eten of drinken meer binnenhouden. Uiteindelijk waren ook zijn hersenen aangetast en is hij gestorven.

Aan zichzelf ontdekt

Toen Jan dit allemaal voor zijn ogen zag gebeuren, kreeg hij voor het eerst in zijn leven te zien wie hij zelf altijd geweest was. Door het licht van de Heilige Geest zag hij niet alleen wie hij werkelijk was, maar ook dat hij overal buiten stond en een groot zondaar was. Ook zag hij duidelijk dat hij onder de macht van de satan lag en van God verstoten, en dan zo te moeten sterven!

O, hij voelde niet te kunnen bestaan voor de rechtvaardige Rechter en dan met zoveel schuld. Ook maakte de satan hem wijs dat er voor hem geen genade was. Hij zei: "Probeer het maar niet, want niets zal jou baten." Nu wist hij geen raad meer en was het hospitaal voor Jan te klein.

*'k Wou vluchten maar kon nergens heen,
Zodat mijn dood voorhanden scheen,
En alle hoop mij gans ontviel,
Daar niemand zorgde voor mijn ziel.*

(Psalm 142 vers 4)

Volgens de doktoren ging hij nog achteruit, omdat hij nu ook erge hartkloppingen gekregen had. Half november kwam ook Jans moeder kijken, maar hij durfde niets van

zijn zielen nood vertellen. Het werd nog erger toen er op de kamer wéér een soldaat stierf aan dezelfde ziekte waaraan zijn kameraad enkele weken daarvoor gestorven was. Zijn angsten werden nog groter door de gedachte, dat het nu zijn beurt was om te sterven. Hij durfde niet alleen naar het toilet omdat de satan hem wijsmaakte dat hij daar zou sterven. Het werd toen wel eens zijn verzuchtingen: "O God, wees mij zondaar genadig." Dat gebed bleef nu steeds op zijn lippen.

Daarna begon Jan weer wat op te knappen en mocht hij in de ziekenzaal wat op en neer lopen, maar zijn angsten werden nog groter.

Hij zocht wat afleiding door met de anderen op het dambord te spelen, maar niets mocht er baten.

Toen begon hij wel eens te praten tegen de andere personen die bij hem waren, over wat hij innerlijk voelde. Dat viel bij de meesten niet goed. Maar een jongen uit Oostkapelle wilde daar wél over praten. Ze werden nu uitgescholden als 'de afgescheiden dominee uit Schore en uit Oostkapelle'.

Toen zijn vriend uit Oostkapelle ontslagen was probeerde hij met een ander een gesprek aan te gaan, maar die was er niet van gediend en zei: "Houd die streken maar thuis, want van onszelf kunnen we daar niets aan doen."

Listen van de satan

Na deze gesprekken werd Jan weer hevig bestreden door de satan dat hij een schijnheilige was, zodat hij de moed niet meer had om over deze onderwerpen te praten. De eerste zondag in het nieuwe jaar kreeg een zieke soldaat bezoek van zijn broer en zus, die hem een boekje gaven. Wat kreeg Jan zin om dat te lezen. Zijn maat zei toen ineens: "Wil je dat ook lezen?". Met een glimlach zei Jan dat hij dat wel graag zou willen. De zus van de ander zei dat ze dat niet geloofde omdat hij lachte, maar haar broer begreep wel dat hij het meende.

Dezelfde middag begon hij er al in te lezen. Het was een preek over Johannes 10 vers 9: *"Ik ben de Deur; indien iemand door Mij ingaat, die zal behouden worden; en hij zal ingaan en uitgaan en weide vinden."* Hij wist niet wat hij las, dat het hem zo boeide, maar gelijk werd hij hevig aangevallen, dat dit voor hém niet was. Ook begonnen de andere patiënten zo'n lawaai te maken dat hij niet verder kon lezen en het weer aan zijn kameraad teruggaf. Hij bedankte hem voor het lezen van dit mooie boekje.

Op een nacht droomde hij over het laatste oordeel, wat voor hem zo verschrikkelijk was, dat hij het bed uitsprong en naar de oppasser liep met de vraag wat er gebeurde. Hij dacht te zullen sterven van angst en riep: "O God, wees mij arme zondaar toch genadig en laat mij toch genade vinden in Uw heilige ogen."

3.2 Weer naar huis

Op het alleronverwachts kreeg Jan bericht dat hij per 1 februari ontslagen zou worden van de dienst en dat hij naar huis mocht. Hij kreeg nog 50 gulden en een maand extra soldij. Hij was vooral blij met de gedachte dat hij nu wel vlug van zijn ellende verlost zou zijn.

Omdat hij nog zwak was kwam zijn broer hem ophalen en reden ze met een rijtuig naar het station van Middelburg, om verder met de trein naar huis te rijden.

Wat was hij blij om weer thuis te zijn, hij zag dit als de goedheid Gods aan hem, onwaardige, bewezen.

Thuis durfde hij echter niet over zijn innerlijke gevoelens te spreken. Hij werd ook hier weer gekweld door de duivel en het viel Jan nu pas op hoe onverschillig het hele gezin was.

Een vreemde in eigen huis

Ook was er regelmatig ruzie onder elkaar. Op een morgen maakten twee broers het zo erg met elkaar dat ze stenen kannen op elkaars hoofd in stukken sloegen. De tranen van hun moeder maakten geen indruk op hen.

Jan moest een beker koud water drinken om van de schrik wat bij te komen. Daarna kon hij het niet nalaten al de huisgenoten met enkele woorden te waarschuwen voor het vloeken en andere opvallende zonden. Maar dat viel verkeerd, want ze vonden dat hij maar eerst naar zichzelf moest kijken, dan zou hij wel genoeg hebben. En daar kon hij niet veel tegen inbrengen.

Was er niemand thuis dan nam hij de Bijbel en las daarin. De duivel fluisterde hem in, dat hij dat niet moest doen, want als de anderen het zagen, dan zouden ze zeggen: "Ben je ook al een van dat nieuwe licht?".

Het was in die tijd dat Jan enige troost vond in het lezen van Psalm 31; daarin lag zijn leven verklaard. Maar hier kwam de satan zo op af, dat het niet te zeggen was wat hij hier allemaal tegen inbracht. Het angstzweet brak hem uit en zijn moeder vroeg hem of hij zich weer zieker voelde. Toen mocht Jan aan zijn moeder er wat van vertellen waarmee hij de laatste tijd bezet was.

Maar weer brak de duivel als het ware los. Toen zijn moeder weg was en Jan alleen met zijn jongste zuster thuis was, begon de hond op een vreselijke manier te janken en hem werd wijs gemaakt dat de hond dat deed omdat hij binnenkort zou sterven. "Voel maar eens aan je voeten, want die zijn al koud", zei de duivel tegen Jan. Dit kon hij niet tegenspreken. O, wat bracht dit een angst met zich mee. Zijn moeder kwam juist terug en vroeg welke angst dit toch wel was. Toen heeft Jan haar eerlijk verteld dat hij benauwd was om te sterven en dat hij voelde dat hij dan verloren zou moeten gaan. Toen hij dit zei was haar antwoord: "Als het dan maar een oprechte benauwdheid mag wezen, dan was je net zo gelukkig als mijn vader, die dit ook meegemaakt heeft."

Dit gaf hem wat troost: misschien zou het nog goed uitkomen. Ook maakte hij een dambord, met de gedachte, dat wanneer hij daarop speelde de duivel geen vat op hem zou hebben.

Het heetst van de strijd

Maar tijdens het lezen van Psalm 38 werd hij weer zodanig aan zichzelf ontdekt, dat alle hoop hem ontviel. Toch zag hij ook nog wat van de goedheid van God, wat hem om genade deed roepen.

Toen hij naar bed ging durfde hij niet op zijn knieën voor de bedstede, uit vrees voor de andere gezinsleden. Hij deed dit dan maar achter de deuren, want hij durfde het ook niet na te laten. Waren de anderen weg, dan boog Jan zijn knieën; maar hij werd weer zo aangevallen, dat hij dacht te zullen bezwijken. Toch zette hem dit weer aan om in zijn Bijbel te lezen, waardoor hij dan wel eens wat verademing kreeg.

Toen hij op een middag in de Bijbel zat te lezen kwam de buurman binnen en vroeg hoe het met hem was. Jan wist dat dat een bekeerde man was en dat hij vroeger ook wel eens door hem was vermaand. Toen deze hem vroeg wat hij aan het lezen was, vertelde Jan alles wat er in hem omging. Hij ging ook op de angsten in, maar toen hij ging zeggen wat de hel was, voelde hij als het ware de sprankels van de hel in zich branden.

Toen hij de andere dag weer terugkwam, vroeg hij aan Jan of hij kennis van de Heere Jezus had. Dat moest hij ontkennen en vroeg hoe dit dan ervaren wordt. De buurman antwoordde: "Wanneer je het eens mag ondervinden, dan kun je het misschien ook niet uitspreken, maar wel weten; ik zeg dit uit liefde."

Verzoening gevonden

Zo verliepen er enkele maanden en het was intussen april geworden. De angst voor de hel werd zo groot, dat hij op een zondagavond niet meer durfde eten, want de duivel maakt hem wijs dat hij in zijn eten zou stikken. Tegen zijn moeder zei hij dat hij zou sterven, niet van zijn ziekte maar van benauwdheid. Ze bleef nog een uur bij hem zitten, maar kon hem ook niet helpen.

Toen ze daarna naar bed gingen, lag Jan nog maar even, toen hij voetstappen hoorde die naar zijn bedstede kwamen. Van benauwdheid kroop hij onder de dekens en hij riep tot God uit de nood van zijn hart. Voor zijn gewaarwording was het nu of hij in de hel gestoten werd en het vuur over hem heen kwam. Toch riep hij nog in zijn angst: "Wees mij arme zondaar genadig!". Ook zag hij duidelijk dat het vrije genade was, waardoor hij behouden moest worden.

Hij zag drie personen, van wie de middelste naar hem toe kwam. Terwijl Hij Zijn hand uitstak sprak Hij: "Laat af van deze, want daar heb Ik verzoening voor gevonden."

Wat hij daarna voelde laat zich niet beschrijven, en dat voor zo'n onwaardige. Toch poogde de satan om er weer tussen te komen, door te zeggen dat het maar inbeelding was. Daardoor werd Jan tot bidden en smeken gedrongen. Opnieuw werd hij gesterkt, nu met de woorden uit Jesaja 1 vers 18: "... *al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als de sneeuw; al waren ze rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol*". Tot de satan zei hij nu: "Ga weg van mij satan, ga achter mij." Toen zag Jan dat de Heere recht gehandeld zou hebben wanneer hij verstoten zou zijn, maar nu zalig te kunnen worden door de verdiensten van Jezus Christus, Die voldaan had aan het recht Gods voor de zonde, door grote druppelen bloed te zweten en, aan het kruis doorstoken zijnde, voor zijn zonden voldaan had.

's Morgens vroeg hij aan zijn moeder of ze toch niets gehoord had. Maar zij wist nergens van, zodat Jan erover verbaasd was, want de duivel had zo'n leven gemaakt.

Kort daarna zat hij op een middag te lezen. Met aandacht kwam hen voor de geest: "Die Mijn vlees niet eet en Mijn bloed niet drinkt, die heeft geen leven in zichzelf." Hij vroeg de Heere wat dit betekende, want hij was nog geen lid van de kerk om aan het Heilig Avondmaal te mogen deelnemen.

Diezelfde nacht was het of hij aan een grote tafel gezet werd met veel anderen. Hij kende er maar één en dat was J. L., die hem zei: "Ja jongen, als je dat eens boven mag doen." Hierop antwoordde Jan: "Zal ik het eens vragen?" Toen vroeg hij: "Heere, mag ik Uw vlees en Uw bloed eten en drinken?" Het antwoord was: "Gode zij dank, Die overwonnen heeft door het bloed des Lams, dat de zonde der wereld wegneemt." Daarna werd hij wakker en het duurde wel drie dagen voordat Jan weer tot zichzelf kwam.

Het wonder was voor hem zo groot dat hij met de psalmdichter zei:

*De HEER wou mij wel hard kastijden,
Maar stortte mij niet in den dood;
Verzachtte vaderlijk mijn lijden,
En redde mij uit alle nood.* (Psalm 118 vers 9)

Zo leefde Jan enkele weken, wegzinkend in diepe verwondering over wat de Heere aan hem bewezen had.

Weer naar de kerk

Enkele weken daarna zei een vriend tegen hem dat ds. Post uit Goes die zondag zou komen preken en dat hij die beslist eens moest gaan beluisteren. Jan, die om zijn zwakheid nog niet in de kerk geweest was, kreeg wel begeerte, maar de satan maakte hem direct wijs dat hij dan tussen de banken zou neervallen en dat het hem er alleen maar om ging om zich te laten zien.

Het werd op het laatst van de week en Jan stond buiten naar de lucht te kijken, toen hem plotseling de woorden in de oren klonken: "Ga in de tempel des Heeren uws Gods." Nadat de satan er die nacht weer op afgekomen was kreeg Jan een gezicht op de Heiland en Verlosser, hangende aan het kruis. Maar ook hoe Hij als het ware Zijn rechterhand naar hem uitstak en drie keer dezelfde woorden uitsprak: "Kom maar tot Mij."

Die zondag is hij naar de kerk gegaan, zij het onder felle bestrijdingen. Ds. Post sprak uit Deuteronomium 3 vers 26b: "*Het zij u genoeg; spreek niet meer tot Mij van deze zaak.*" Vele lessen lagen erin verklaard en de Heere gaf zoveel van Zijn liefde in zijn hart, dat hij werkelijk mocht ervaren wat de predikant opgaf om te zingen uit Psalm 62 vers 5:

*In God is al mij heil, mijn eer,
Mijn sterke rots, mijn tegenweer;
God is mijn toevlucht in het lijden.*

Toen hij uit de kerk thuis kwam vroeg zijn moeder hoe het gegaan was. "Door Gods genade", zei Jan, "heb ik het nog nooit zo goed gehad in de kerk." Hij kon er haast niet door eten.

Na het eten kwam er bij de buurvrouw een Godvrezende man en Jan werd ook gevraagd om te komen. Met hun drieën hebben ze daar gezeten en de daden Gods mogen bespreken. Jan werd weer teruggeleid naar het gezicht dat hij gezien had van Christus aan het kruis, maar nu mocht hij ook zien hoe Hij als de blinkende Morgenster opgegaan was in zijn hart. Hoe Hij nu ook de vloek van de wet die op hem lag op Zich genomen had en zo voor hem het einde der wet geworden was, zoals Paulus het beschrijft in Romeinen 10 vers 4: "*Want het einde der wet is Christus, tot rechtvaardigheid een iegelijk die gelooft.*"

Maar dit kon de satan niet uitstaan. Op dat ogenblik kwam Jans moeder om te zeggen dat hij thuis moest komen, omdat er bij hen ook mensen gekomen waren. Tegen zijn zin ging hij mee en trof er een vriend van vroeger aan, met wie hij in de zonde geleefd had. Die kwam vertellen dat hij nu op het goede pad was en praatte over allerlei deugden en plichten. De mens moest volgens hem niets anders doen dan onvoorwaardelijk geloven. Toen kon Jan echter niet zwijgen en zei dat hij erachter gekomen was dat al onze gerechtigheden als een wegwerpelijck kled zijn en dat wij zondaar voor God gemaakt moeten worden, om met de tollenaar uit te roepen: "*O God, wees mij zondaar genadig*" (Lucas 18 vers 13b). Toen hij ook nog zei, dat zij die zichzelf verhogen vernederd zullen worden, was de tijd van zijn vriend ineens verstreken en moest hij weg.

Met regelmaat zocht Jan nu Gods kinderen op die in de buurt woonden. Zo was hij ook bij een vriendin geweest met wie hij aangename uren had doorgebracht. Samen hadden ze gesproken over wat de Heere aan hun ziel gedaan had. Toen hij weer naar huis liep kwam de satan er weer op af en fluisterde hem in dat het allemaal verbeelding was en dat er nogal verschil was tussen hem en die vrouw. Het duurde niet lang of hij wist zich geen raad meer, zodat het zweet hem weer uitbrak. Maar de Heere hielp hem in deze benauwdheid, uit Jesaja 43 vers 5: "*Vrees niet, want Ik ben met u.*" Wat een kracht deed dit op zijn ziel. Toen kon hij ook weer zingen van Psalm 118 vers 3:

*Ik werd benauwd van alle zijden,
En riep den HEER ootmoedig aan.
De HEER verhoorde mij in 't lijden,
En deed mij in de ruimte gaan.*

3.3 Zwak en behoeftig

Nog steeds bleef Jan erg zwak, zodat hij niet kon bijdragen in de kosten van het gezin en voor de nodige medicijnen. Daarom kreeg hij uit de armenkas van de kerk elke week 1,50 om bij te dragen in het levensonderhoud. Maar na verloop van tijd zag hij de diaken niet meer en ook het geld niet. Toen hij hiernaar informeerde zei de zoon van die diaken dat Jan dit toch allemaal niet nodig had, want hij kon ook eten van de verdiensten van zijn moeder en broers.

Dat was weer bezwarend voor Jan, want hij wist dat ze met een gezin van negen personen daarvan niet konden rondkomen. Ook de medicijnen voor zijn zwak lichaam hadden ze nu niet kunnen kopen. Drie dagen lang worstelde hij hiermee, maar toen kwam het geloof weer boven met een stil vertrouwen dat de Heere er in voorzien zou.

Hij werd in zijn verwachting niet beschaamd want op een gegeven moment werden er vier grote zakken met aardappelen bezorgd. Ook kwam er een man met een enveloppe van de Christelijke Gereformeerde Kerk in Kruisingen met daarin een bedrag van fl. 2,50 en een briefje waarop geschreven stond: "De Heere regeert!" Van verwondering was Jan haast niet in staat om de man te bedanken.

Het was op een zondagmiddag dat Jan na het eten naar een ouderling ging, om mogelijk samen nog wat te spreken over de wegen des Heeren. Vooral toen het ging over Gods eeuwige liefde tot de zondaar, was het voor hem bijzonder aangenaam. Maar de man kon het niet laten om Jan voordat hij wegging te zeggen, dat zolang hij niet getrouwd naar kerk kwam en aan het Heilig Avondmaal, zijn staat dan nog bedrog was. Het was of hij een slag op zijn hoofd kreeg en hij kon niets meer zeggen. Toen hij naar huis liep was het of de duivel op hem sprong en hij werd zo kort van adem dat hij haast niet thuis kon komen.

Intussen was zijn moeder ook weer thuis gekomen. Ze was naar het dichtbij gelegen dorp Hansweert geweest, waar evangelist A. Veldhuizen preekte (over hem later nog meer). Ze vroeg aan Jan of hij zich niet goed voelde. Hij zei in enkele woorden dat het van binnen benauwd was, maar dat de Heere er wel weer in zou voorzien.

Toch duurde het nog tot donderdag voordat de Heere wat licht in zijn hart schonk door de woorden: "*... wie gelooft die zal niet haasten*" (Jesaja 28 vers 16). Die woorden waren als koud water op zijn vermoeide ziel.

Nadat hij eerst de Heere gezocht had in het gebed is hij naar de ouderling teruggedaan en daar heeft hij zijn werkzaamheden verteld en de belofte die hij gekregen had. Ook dat hij Gods tijd moest afwachten met zijn zwak lichaam, totdat Hij de krachten schonk om naar de kerk te gaan en dat als de Heere het Heilig Avondmaal wil houden, Hij dan ook aan geen tijd of plaats gebonden is.

Zorgen in het gezin

Het was intussen winter geworden en de levensbehoeften waren haast op. Ook was het laatste geld al uitgegeven om kolen te kopen, want het was erg koud. Jan was op een middag weer bij de buren geweest, aan wie hij meestal zijn woorden wel kwijt kon. Maar nu lukte het maar niet. Toen ze samen een boterham gegeten hadden veranderde het, hij kreeg een indruk van het recht Gods en de liefde Gods. Hoe hij nu het voorwerp geworden was van Gods opzoekende liefde, zodat het zelfs in zijn hart leefde: "*Abba Vader*", en dat voor zo'n dode hond als hij was. Hij kon bij zijn vrienden haast niet weggkomen, daarom was het al laat op de avond geworden toen hij weer bij zijn moeder kwam.

Maar daar viel het tegen, want zij was boos en viel uit tegen haar zoon, met bittere vijandschap: "Nu, het is wat moois, ik heb mijn laatste centen uitgegeven voor wat kolen, omdat het zo koud is en nu hebben we niets meer om te eten. Er staat nog een bordje rijstepap voor je en daar is het mee afgedaan."

Toen kon Jan niet meer zwijgen en zei tegen zijn moeder: "Dat komt omdat u nog nooit de knieën gebogen hebt voor de Heere en nu zendt Hij die beproeving om u op die plaats te krijgen." Maar zij antwoordde: "Ik bid wel eens als ik op mijn bed lig." Jan zei daarop: "De Heere hoort niet naar luie bidders, die op hun bed liggen, maar naar hen die vervuld zijn met ontzag en beving voor Hem."

Daarna bad hij voor zijn bordje rijstepap en at het met smaak en verwondering leeg. Daarna las hij in de Bijbel uit Maleáchi 3 vers 6: "*Want Ik, de HEERE, word niet veranderd; daarom zijt gij, o kinderen Jacobs, niet verteerd.*" Met een hartelijke dankzegging kon hij zijn geringe maaltijd beëindigen. Tot zijn moeder sprak hij verder:

*"Maar de HEER zal uitkomst geven,
Hij, die 's daags Zijn gunst gebiedt;
'k Zal in dit vertrouwen leven,
En dat melden in mijn lied;
'k Zal Zijn lof zelfs in den nacht
Zingen, daar ik Hem verwacht;
En mijn hart, wat mij moog' treffen,
Tot den God mijn levens heffen."*

(Psalm 42 vers 5)

Toen gingen ze naar bed. Maar Jan kon zich in zijn God verblijden met een vast geloof dat Hij uitkomst zou geven. De volgende morgen, toen hij beneden kwam stond er brood en boter op de tafel. Ook kwam er al vroeg een diaken met de vraag waar ze gebrek aan hadden, zodat hij voor hen in alles kon voorzien. Wat kwam de Heere Zijn Woord waar te maken: "... eer ze roepen, zo zal Ik antwoorden ..." (Jesaja 65 vers 24).

Blijdschap in de Heere

Werd er in het uitwendige in alles voorzien, ook innerlijk mocht Jan in die tijd Gods gunst ervaren. Het werd Kerstdag en hij had een hartelijke begeerte om onder de

verkondiging van Gods Woord te mogen opgaan. Maar omdat zijn lichaam uiterst zwak bleef, was hij altijd afhankelijk.

Hoewel de duivel altijd weer alles deed om hem te bestrijden, kon hij die middag onder het Woord komen bij evangelist A. Veldhuizen. Hij had al veel over deze evangelist gehoord, maar zelf had hij hem nog nooit horen preken.

Hij sprak uit Lukas 2. Vooral in de toepassing sprak hij tot verkwikking van Gods arme volk, dat zichzelf nergens kan brengen, maar als arme bedelaars overal gebracht moet worden. Hij begon bij de eerste sport op de ladder, zoals Jacob die had mogen zien in zijn droom, maar sprak ook over de voortgang.

Na de preek werd er gezongen Psalm 68 vers 2:

*Maar 't vrome volk, in U verheugd,
Zal huppelen van zielenvreugd,
Daar zij hun wens verkrijgen;
Hun blijdschap zal dan, onbepaald,
Door 't licht, dat van Zijn aanzicht straalt,
Ten hoogsten toppunt stijgen.*

Wat Jan toen mocht ondervinden was niet te beschrijven. *"Dit is de poort des HEEREN, door dewelke de rechtvaardigen zullen ingaan"* (Psalm 118 vers 20). Toen hij thuis kwam waren er nog verschillende vrienden, met wie de preek nog herhaald werd en aan wie Jan mocht vertellen wat de Heere aan zijn ziel gedaan had.

Vanaf die tijd is hij regelmatig in de evangelisatie bij Veldhuizen geweest. Zo vaak zijn zwak lichaam het toeliet was hij daar te vinden. Na de preek bleef hij daar meestal om met anderen over het gehoorde te spreken. Jan mocht in de preken meestal zijn hart verklaard vinden, zodat hij nauw aan Veldhuizen verbonden werd.

Was hij niet in staat om naar de kerk te gaan dan las hij een preek van B. Smytegelt of van R. Erskine. Toen hij eens een preek las over Galaten 2 vers 20, over de woorden: *"Ik ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij ..."*, mocht Jan geloven dat dit ook bij hem zo was. Hoewel de duivel er elke keer weer tussen zocht te dringen, mocht hij toch veel vrede in zijn hart ondervinden.

3.4 Nog enkele jaren

Zo gingen er jaren voorbij waarin Jan veel strijd maar ook veel vertroosting mocht ervaren. In die tijd waren er op het dorpje waar hij woonde nog verschillenden van des Heeren volk. Het is waarschijnlijk in 1885 geweest dat Jan heel regelmatig bij een vrouw kwam, die in dat jaar van haar geloof verzekerd werd. Ze lag ziek op bed, maar de vrees voor de dood was geweken. Ze roemde in vrije genade en in Gods nederbuigende goedheid, die geen palen kent.

Diezelfde avond kwam er bij hem thuis nog een andere vriendin, die ook roemen mocht over de goedheid Gods over een verdoemelijk Adamsgeslacht. Dit verbrak Jans hart en ook hij werd aangestoken door dit vuur. Daar werd hij opgewekt om naar een persoon te schrijven van wie hij wist dat hij met reikhalzend verlangen uitzag naar de Heere Jezus.

Intussen zorgde de Heere ook in het uitwendige voor het gezin Zuidweg. Zo werd Jan door een vriend gevraagd of hij bij diens vrouw wilde komen om eens met haar te praten, want ze was nogal ziek. Nadat hij ernstig met haar gesproken had gaf ze hem

nog wat mee voor thuis. Eerst wilde hij het weigeren, maar daarna zag hij er Gods hand in.

Op weg naar huis ontmoette hij iemand, bij wie hij ook in huis moest komen. Daarbinnen zaten twee vrouwen en een meisje, en ook daar mocht hij vrijmoedig over de Zaligmaker spreken. Toen hij wegging kreeg hij een zak met nieuwe aardappelen mee.

Dit was voor hem te veel, want hij wist ook goed welk bestaan hij omdroeg en dat hij één en al op- en tegenstand was, maar daartegenover roemden de goedertierenheden des Heeren.

Daar kwam nog bij dat hij de dag daarvoor, 's zondags, ook in de verlossende liefde van de Heer Jezus ingeleid was, met de toepassing van de Heilige Geest en nu op deze dag zovelen van Gods lieve volk mocht ontmoeten, om te spreken over de wegen des Heeren.

Op een begrafenis

Het was zo langzamerhand wel bekend op het dorp, dat Jan een jongeman was, die regelmatig in gemeenschap met de Heere en in Zijn liefde mocht delen.

Zo werd hij eens gevraagd om leiding te geven op een begrafenis, omdat evangelist Veldhuizen toen niet thuis was. Hij vroeg of hij daar een dag over na mocht denken. Voordat de man die dat gevraagd had 's avonds terugkwam, was er al heel wat afgeworsteld. Om aan de ene zijde bewaard te blijven voor het eerzoekende eigen ik, en aan de andere zijde niet met pluimstrijkende woorden om te gaan maar in de Zaligmaker te roemen.

Hij bleef echter vol van bezwaren en slaafse mensenvrees. 's Avonds deelde hij mee dat hij alleen wilde spreken in het sterfhuis. Zijn lichaam was zo zwak dat hij niet mee kon naar de begraafplaats. Dit werd goedgevonden.

De strijd bleef woeden in het hart van Jan, maar toen het de dag van de begraven was, werd hij op zijn bed al verkwikt uit Psalm 89 vers 8:

*Zo wij sterk zijn, daarvan hebt Gij alleen de eer;
Vermogen wij ook iets, zulks alles komt, o Heer!
Van Uw goedheid, die onz' bescherming is bevonden;
Is 't dat wij benauwd zijn nu of t' eniger stonde,
Gij, o heilige God Israëls hoog verheven,
Zijt onz' Koning, tot Wien wij ons gans'lijk begeven.
(berijming Datheen)*

Wat heeft hij die dag Gods bijstand en genade mogen ondervinden. Ook de mensenvrees werd weggenomen, tot zijn verwondering en beschaming.

In deze tijd mocht Jan veel in de eenzaamheid in het gebed verkeren. Dat was voor hem toen geen plichtwerk, maar uit een innerlijke aantrekking, door de inspraak die hij kreeg: "*Wie is zij, die daar opklimt uit de woestijn, en lieflijk leunt op haar Liefste?*" (Hooglied 8 vers 5a).

Smart in het gezin

Maar Jan moest toch weer de woestijn in, al zou dat geen jaren meer duren.

Ze hadden nog een groot gezin, maar er waren gezinsleden bij die een goddeloos leven leidden. De derde broer na Jan was een vechtersbaas. Hoe dringend hij hem op een dag ook gevraagd had om met zijn vriend toch thuis te blijven en aan hun Schepper te

gedenken in de dagen van hun jongelingschap, het mocht niet helpen, ze gingen toch weg.

Diezelfde avond heeft zijn broer gevochten en met een mes gestoken, zodat de politie er aan te pas moest komen. Wat een smart was dit voor Jan, omdat Gods Naam hierdoor gelasterd zou worden.

Toch mocht hij juist in deze tijd zien dat de Heere in het onderhouden van het gezin kwam te voorzien. Zijn broertjes en zusjes waren in die zomerdagen op het land geweest en hadden daar twee zakken tarwe, één zak rogge, één zak gerst en vijf koppen erwten opgehaald, zodat ze weer ruim van levensmiddelen voorzien waren. Bovendien kregen de groteren uit het gezin werk in Yerseke, zodat ook zij wat konden verdienen.

Op woensdag in diezelfde week kreeg Jan een verschikkelijke bestrijding. Eerst werden de hele dag de zonden van zijn jonge jaren hem voor ogen gehouden, en 's avonds, toen hij zich naar gewoonte afzonderde, werd hij hevig aangevallen met de dood. Aan elke haar hing een zweetdruppel en het was of hij niet meer kon ademen.

Nu had hij wel eens in B. Smytegelt gelezen dat als de pijlen in het verborgen beginnen te vliegen, het dan beter is om niet alleen te blijven. Het was voor Jan echter niet nodig om weg te gaan, want ineens kreeg hij te zien dat de Zaligmaker in Gethsémané voor zijn zonden daar gekropen had en zelfs bloed gezweet had. O, wat werd dat een wonder voor hem en wat werd hij daardoor versterkt.

God werkt nog!

De andere dag mocht hij nóg in die vertroosting delen. Hij ontmoette toen onverwachts een dochter van de zeer godzalige B. Jan had gehoord dat dit twintigjarige meisje niet meer gerust kon leven, maar het toch nog in de wereld zocht. Dit was voor hem een reden om ze hartelijk aan te spreken, dat het voor haar dubbel erg zou wezen, onder zoveel gebeden van haar vader verloren te moeten gaan. Toen ze dat toestemde vroeg hij wat ze voelde als ze in de zonde leefde. Ze zei daarop dat ze dan altijd een kloppend geweten had.

Diezelfde dag nog mocht Jan zien wat hij in zijn jeugd gedaan had, maar ook hoe de Zaligmaker het werk van Zijn handen nooit zal laten varen!

*Ik heb tegen U, o HEER,
Zwaar en menigmaal misdreven.
(Psalm 25 vers 5)*

In die tijd ging Jan wel eens voor een week naar vrienden in Kruiningen en Yerseke. Eens was hij in Yerseke toen ds. L. van der Velde uit Rotterdam daar vooring. Hij behandelde toen het derde gebod, over het ijdel gebruiken van de Naam des Heeren. Bij vernieuwing werd Jan schuldenaar! Ja, die hele week werd hij aangevallen met Godonterende gedachten. De zonde was voor hem bij ogenblikken de hel gelijk geworden. De zondag daarop werd zijn toestand verklaard door evangelist Veldhuizen. Hij sprak over het bezoek des Heeren aan Abraham. Maar ook dat na zo'n bezoek de ziel meestal weer de strijd in moet.

Blijvende strijd

Direct daarna werd dit praktijk voor Jan. Want nadat hij enkele dagen de nabijheid des Heeren had gevoeld, kwam er in zijn gedachten: "Als je een kind des Heeren bent is het niet mogelijk nóg zoveel zonden te hebben." In het begin van zijn verandering dacht hij dat de zonden gedood waren, maar hij kwam er achter dat er in de schuilhoeken van zijn

hart nog zoveel verborgen zonden waren, die van tijd tot tijd hun kop weer opstaken. Hij walgde van zichzelf en zou het kunnen begrijpen als de mensen niets meer van zo'n vuile, onreine, melaatse zondaar zouden willen weten.

De satan was in die tijd weer zo sterk, dat Jan zijn eenzame plaatsen niet durfde opzoeken omdat hij bang was voor zijn inblazingen. Toch werd hij weer verlost en bemoedigd uit de eerste brief van Petrus, hoofdstuk 4 vers 12a: "*Geliefden, houdt u niet vreemd over de hitte der verdrukking onder u, die u geschiedt tot verzoeking, alsof u iets vreemds overkwame*".

Zo wisselde het bij Jan steeds af, hoewel hij in die tijd wel dikwijls gebukt ging onder de last van zijn verdorvenheden en de bestrijdingen van de satan. In die tijd kwam hij bij een vriendin, die er over sprak dat ze verzekerd was maar toch nog zoveel strijd en vrees had. Ze kwamen er samen niet uit, zodat het voor Jan een zaak van gebed werd om eens iemand van Gods volk te mogen ontmoeten met wie hij hierover nader kon spreken.

Nu gebeurde het in die tijd nogal eens dat er 's zondags in Hansweert en Schore schippers overbleven, die niet konden doorvaren bij de Schoorsebrug of om andere redenen daar bleven liggen. De bekende schipper Jan Geense lag daar ook regelmatig, maar of hij Jan Zuidweg ooit gesproken heeft is niet bekend.

Waarom hebt Gij mij verkoren?

Nu was er die zondag ook een schipper overgebleven, omdat hij maar niet weg kon komen. Diezelfde zondag ontmoette hij Jan, met wie hij over de vragen waar deze mee bezet was, van hart tot hart kon spreken. Toen begreep de schipper waarom hij die week maar niet weg kon komen. Samen hebben ze in verwondering de Heere mogen grootmaken. Hij mocht er nadien wat van beleven:

*Waarom hebt Gij mij verkoren?
Waarom was 't op mij gemunt,
Daar er duizend gaan verloren
Die Gij geen ontferming gunt;
Schoon Gij ruim zo grote zonden
Hebt in mij als hen gevonden?*

*Daar had Gij bij al de namen
Van het menselijk geslacht,
Ook mijn naam geboekt, om samen
Ons uit satans klauw en macht,
Die ons eeuwiglijk moest drukken,
Door Uw sterke hand te rukken.*

(uit de *Stichtelijke gedichten* van Pieter Boddaert (1694-1760))

De zondag daarop, toen Jan weer onder het gehoor was van evangelist Veldhuizen, raakte de Heere zijn ziel aan, zodat hij Zijn tegenwoordigheid mocht ervaren. Vooral toen hij sprak over de diepte van Adams val, waar wij in verzonken liggen, kon Jan daar uit eigen ondervinding mee instemmen, zodat er vereniging was. Ook na afloop toen ze boven de kerkzaal met een enkeling bij elkaar kwamen, mocht hij zijn ervaringen vertellen. Direct vond hij bijval van een geacht kind des Heeren dat hem hierin verstond. Er werd een onderlinge band gevoeld, waarbij Jan mocht ervaren uit Klaagliederen 3 vers 24: "*De HEERE is mijn Deel, zegt mijn ziel, daarom zal ik op Hem hopen.*"

In die tijd mocht Jan dikwijls ervaren dat hij 's zondags op de preekstoel hoorde wat hij in de week doorleefd had. Vooral mocht hij dit ondervinden bij een preek over Matthéüs 8 vers 20: *"De vossen hebben holen, en de vogelen des hemels nesten; maar de Zoon des mensen heeft niet waar hij het hoofd nederlegge."*

Evangelist Veldhuizen mocht soms ervaren dat er verschillende personen onder zijn gehoor zaten, die hun smeking voor hem opzonden. Tussen de diensten door werd door de overblijvers een gezamenlijk gebed opgezonden voor de voorganger.

Op een avond mocht hij dit weer aanvoelen, toen hij preekte uit Lukas 13 vers 24a: *"Strijdt om in te gaan door de enge poort"*. In een separerende prediking werd het Godswerk van het duivelswerk duidelijk onderscheiden. Niet alleen het verschil tussen Gods volk en het nabijkomende christendom, maar vooral de strijd van de oude mens en de nieuwe mens. Zo mochten ze in die tijd in vrede met elkaar optrekken en was er getuigenis in de harten onderling.

3.5 Een wettische prediking?

Diezelfde week ontmoette Jan een vriend die hem vroeg hoe hij het maakte. Zijn antwoord was: "Door genade, goed." De vragensteller zei toen dat het bij hem maar stilletjes was. Verder vroeg hij of Jan die zondag naar Veldhuizen in Hansweert geweest was. Jan bevestigde dit en zei dat dit ook goed gegaan was. Maar zijn vriend merkte op dat volgens sommigen de preken van Veldhuizen wettisch waren en er naar hun mening geen troost in was voor Gods arme volkje. Op de vraag van Jan of hij dat ook vond, antwoordde zijn vriend dat dit niet zijn mening was. Ze waren het er beiden over eens dat het een opmerking was van een christen die wel de naam had en de woorden, maar niet de beleving. Wat ze bij Veldhuizen hoorden was vrije genade voor schuldigen.

Het was nu weer al vier jaar dat Jan uit de militaire dienst ontslagen was. Al die jaren was hij uiterst zwak gebleven, zodat het regelmatig voorkwam dat hij een hele of een halve dag op bed lag. Daarbij kwam dat hij dikwijls gekweld werd door de duivel en regelmatig over de tong ging omdat hij niet werkte. Ook merkte hij wel eens dat er vrienden waren die hieraan meededen. Ook kwam het gezin waartoe hij behoorde nogal eens ter sprake en dan werd hij beklaagd. Zijn broer werd in die tijd voor drie maanden in de gevangenis opgesloten omdat hij, zoals hiervoor gezegd is, tijdens een vechtpartij met een mes gestoken had.

Maar Jan was er afkerig van om beklaagd te worden, omdat de satan daar dikwijls op inspeelde. Hij was er achter gekomen dat zijn opstandig hart dikwijls parten speelde tegen de wijze bedelingen die de Heere toezendt.

Naar Krabbendijke

Ook ging Jan wel eens naar zijn neef in Krabbendijke, van wie hij mocht geloven dat de Heere ook in hem werkte. Hoewel de afstand niet groot was, was het voor zijn zwak lichaam eigenlijk te vermoeiend. Toen hem werd gevraagd of hij nog een avond naar Oostdijk wilde komen kon hij daarop dan ook niet ingaan, zodat zij dezelfde avond naar hem toe kwamen. Die week is hij ook nog op een gezelschap geweest, waar veel van het volk des Heeren bijeen was. Hij mocht daar vertellen wat de Heere aan zijn ziel gedaan had.

Toen hij die avond naar bed ging zag hij met verwondering en aanbidding terug op deze dag. Bovendien had hij van de mensen waar hij logeerde een heerlijk pluimenbed gekregen, in plaats van een strobed waar hij normaal op lag.

O, wat een verschil, de Middelaar in een stal en verder niets waar Hij het hoofd op kon neerleggen en nu werd hij, onwaardige, zo verwend. Daarbij mocht hij bij vernieuwing zien het voorrecht, dat hij getrokken was uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht. Bij het opstaan mocht hij er wat van vertellen aan de mensen bij wie hij was.

De andere dag is Jan weer naar huis vertrokken. Van zijn neef kreeg hij fl. 5. Hij was er verlegen mee, want hij had al meer van hem gekregen. Hij mocht zien op de Goddelijke regering van alles en dat Hij het is, Die de weduwe en de wees staande houdt.

Toen hij thuis kwam waren zijn moeder en zuster nogal bezorgd. De ene broer zat nog in de gevangenis en de andere had geen werk, zodat er ook geen inkomsten waren. Toen kon Jan niet meer zwijgen en zei: "Kom, laten we eerst eens zingen van Psalm 72 vers 6:

*Ja, elk der vorsten zal zich buigen,
En vallen voor Hem neer;
Al 't heidendom Zijn lof getuigen,
Dienstvaardig tot Zijn eer.
't Behoeftig volk, in hunne noden,
In hun ellend' en pijn,
Gans hulpeloos tot Hem gevloeden,
Zal Hij ten redder zijn."*

Daarna nam hij zijn beurs en keerde hem om, zodat er ineens heel wat geld op tafel lag. Zijn moeder zei toen: "Wat een goede mensen zijn dit, om dit zomaar aan je te geven!". Maar daar ging Jan tegenin en hij mocht haar wijzen op de trouwe zorg des Heeren over al degenen die Hem vrezen.

Ook toen hij die week weer naar de dokter moest, werd bij hem alle vrees weggenomen en werd er ook weer in het benodigde geld voorzien, zodat ook Jans moeder verwonderd was over de leidingen Gods in het leven van haar zoon.

De tijd is voorts kort

In deze tijd mocht Jan veel ondervinden van de liefde en de trouw van God aan hem bewezen. Hij wist niet dat zijn levenstijd maar kort meer zou zijn.

Voor al de zondagen waren goed. Tussen de twee kerkdiensten bij evangelist Veldhuizen bleven ze meestal tussen de diensten brood eten, met enkelen van Gods volk.

Zo hadden ze op een zondag tussen de diensten samen Romeinen 8 gelezen en aangenaam daarover gesproken zodat ze gesterkt Psalm 118 vers 7 zongen:

*De HEER is mij tot hulp en sterkte;
Hij is mijn lied, mijn psalmgezang;
Hij was het, Die mijn heil bewerkte,
Dies loof ik Hem mijn leven lang.
Men hoort der vromen tent weergalmen
Van hulp en heil, ons aangebracht;
Daar zingt men blij, met dankb're psalmen:
Gods rechterhand doet grote kracht.*

Ze waren er verwonderd over dat dit vers zo'n indruk maakte. Niemand wist toen dat voorganger Veldhuizen op dat ogenblik zocht naar een tekst waarover hij in zijn voorwoord zou spreken in de tweede dienst. Toen hij er niet uit kon komen, werd hij bij diezelfde Psalm bepaald. Daarover heeft hij toen ook gesproken. Er was zo'n onderlinge verbondenheid, dat ze samen met de voorganger na de dienst nog bij elkaar gebleven zijn om de daden des Heeren te vermelden.

Toen Jan naar huis ging dacht hij eraan dat er de zaterdag daarvoor geen eten klaar gemaakt was en hij daar de zondag niet voor wilde gebruiken. Maar toen hij thuiskwam werd er een pan met vlees gebracht, dat helemaal bereid was en waar ze zo van konden eten. Weer was er stof om de daden des Heeren te roemen.

's Avonds mocht hij nog wat lezen in een preek van B. Smytegelt, de tweede preek uit *Des Christens heil en sieraad*. Hij las daarin dat bij een kind van God de zonde niet meer heerst. Hoewel hij de zonde nog wel doet, is ze hem een last en walgt hij ervan. Ook komt dit uit in zijn klagen onder de last ervan. Wat werd de Heere Jezus toen bij vernieuwing weer noodzakelijk, maar ook dierbaar voor hem.

In diezelfde tijd was er nogal ziekte in het gezin. Vooral twee zussen werden hiermee bezocht. Omdat Jan veel thuis was moest hij hun klachten dan ook steeds aanhoren. Ook in deze zaak mocht hij de Heere aanlopen, Die ook in deze nood kwam te voorzien en hen beiden herstelde.

Strijd en zegepraal

Toch kreeg hij daarna weer dagen van donkerheid en vertwijfeling. Was het wel ooit waarheid bij hem geweest en was de Heere Jezus wel werkelijk in hem geopenbaard? Zijn bidden en zuchten waren voor hem maar zonden en het leek wel of er nooit iets in zijn leven gebeurd was, wat oprecht was.

Toen hij Romeinen 15 vers 13 las: *"De God nu der hoop vervulle ulieden met alle blijdschap en vrede in het geloven ..."*, leek er wat verandering te komen. Maar direct was de vorst der duisternis er weer bij om dit te betwisten. Toen mocht hij zien dat dit de strikken van de satan waren en kwam de Heere hem hieruit te verlossen uit Jesaja 54 vers 10. Ook kreeg hij hierdoor een dieper inzicht in het verbond. Dat het alles vrije genade is die wortelt in het verbond. Dit geeft vastheid en zekerheid in de ziel. Nu zag hij hoe listig de satan altijd zijn strikken spant. Dit werd nog duidelijker door een preek die hij las van Chr. Love over 2 Petrus 1:10: *"Daarom broeders, benaartig u te meer om uw roeping en verkiezing vast te maken; want dat doende zult gij nimmermeer struikelen"*

Die week kwam er een vriend op bezoek, die in dezelfde strikken zat waar Jan in had gezeten. Deze mocht hij nu zo onderwijzen uit eigen ervaring, dat de strik verbroken werd.

Daarna werd hij bij een zieke geroepen, om, indien mogelijk, die persoon eens aan te spreken over zijn zielenheil. Nog voordat hij er heenging kwam hij er achter dat hij veel slaafse vrees, onvrijmoedigheid en onbekwaamheid in zich vond. Hij voelde zich als een leeg vat. Zo liep hij naar de woning waar hij verwacht werd. Maar zijn smekingen gingen op naar de hemel. Wat is het meegevallen en wat mocht hij spreken over het werk van de Heere Jezus, die hij als zijn Zaligmaker mocht kennen en aanprijzen!

In die dagen kwam hij ook bij een vrouw, die door de Heere overtuigd was van haar verloren toestand. Tot haar sprak hij enkele woorden hoe de Heere Jezus in het begin

aan de ziel ontdekt wordt. Maar toen hij dit zei werd hem ineens ingeworpen: "Je spreekt over een Zaligmaker Die jij zelf niet kent, dus lieg je." Het leek wel of de stem hardop was en Jan was er zo van ontdaan, dat zelfs de omstanders het merkten. Enkele ogenblikken daarna, toen hij naar huis liep, begon er wat duidelijk te worden en liep hij te bidden: "O, lieve Heere Jezus, heeft de duivel U aangevochten om U te doen twifelen aan Uw Zoonschap, zal dan de duivel mij dan niet aanvechten, daar ik een arm wormpje ben, om mij te doen twifelen. Mocht U steeds Uw Geest in mijn ziel schenken, door Welke ik mag roepen: Abba Vader".

3.6 Strijdt om in te gaan!

Het viel Jan op dat zijn toch al zwakke lichaam de laatste tijd nog meer afgebroken werd. Nadat hij weer zijn diepe afhankelijkheid, nietigheid en onwaardigheid gezien had, werd hij ingeleid in het werk van de Zaligmaker, waarin hij met de zondaar onderhandelt. Hierbij kreeg hij zoveel van de liefde Gods, door de Heere Jezus, te ervaren dat hij ervan schreef: "Zo kwam ik met veel licht tot zo'n kalmte en vrede in mijn ziel en mocht de genade zo hartelijk ondervinden, dat de twijfel verdween. Ik kreeg zo'n heerlijk gezicht van de eeuwigheid, dat ik niet in staat ben dit te beschrijven."

Dit werd ook bevestigd door het lezen van een preek van Love over Johannes 14 vers 3: "*En zo wanneer Ik heen zal gegaan zijn en u plaats zal bereid hebben, zo kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt waar Ik ben.*"

Het kon haast niet uitblijven dat de satan hier op af zou komen. Hierbij speelde hij in op het zwakker wordende lichaam van Jan, door te zeggen: "Je moet nog eens naar een andere dokter gaan." Dit werd zo'n kwellend voor hem, dat het niet af te schudden was.

Toen begonnen ook de gezinsleden erover om naar een speciale dokter te gaan. Uiteindelijk zei Jan: "We zullen het nog eens aan de Heere voorleggen, voordat ik het doe."

De andere dag zou de eigen dokter komen en dan moest hij het zeggen dat hij naar een andere dokter zou gaan, maar hij durfde niet. Wel gingen zijn verzuchtingen naar boven om te weten wat hij moest doen.

Na het eten vroeg hij aan een broer om te lezen, omdat hij niet in staat was om dit te doen. Deze las in het achtste hoofdstuk van Ezra, dat Ezra hulp verzocht van de Gods des hemels en niet van een koning en dat de Heere Zich liet verbidden. Dit was voor Jan alsof het voor hém geschreven was, zodat hij er niet meer over dacht om naar een andere dokter te gaan. Toen liet hij zingen Psalm 81 vers 10:

*Eert geen uitlands god;
Wacht u voor uw zielen;
Wilt, naar Mijn gebod,
Mijnen Naam ten hoon,
Voor geen valse goôn,
Voor geen vreemde knielen.*

Nu kreeg hij ruimte in zijn ziel en er kwam ook een verandering in zijn lichaam. De andere dag probeerde hij weer buiten te komen, wat ook lukte. De frisse lucht was een verademing voor hem. Toen hij weer binnen kwam en Jeremia 30 las, werd hij bij de oorzaak, de zonde, bepaald, maar ook dat de Heere hem de gezondheid zou doen rijzen.

Toen hij een andere dag, met mooi weer, opnieuw buiten liep, stortte hij zijn hart voor God uit met de woorden: "*Van het einde des lands roep ik tot U*". Bijzonder werd hij gesterkt door de onveranderlijkheid van het verbond en de bereidwilligheid van de Heere Jezus.

Toch werd Jan nóg zwakker, want op een avond, toen er bezoek was, kon hij plotseling niets meer zien en kreeg hij verschrikkelijke hoofdpijn. Met deze nood mocht hij weer naar het bekende Adres gaan. Hij kreeg het gezicht weer terug en bovendien een liefelijke vertroosting uit Jesaja 40 vers 28b: "*Er is geen doorgronding van Zijn verstand. Hij geeft den moede kracht en Hij vermenigvuldigt de sterkte dien, die geen krachten heeft.*"

Intussen was Jan 25 jaar geworden. Hij heeft daarna nog ongeveer een jaar geleefd, waar hij echter niet meer over geschreven heeft. Zijn grootste last bleef, dat hij nog zoveel te doen had met een lichaam der zonde. Ook heeft hij in die tijd nog een gedicht en een oefening geschreven over Psalm 33 vers 12: "*Welgelukzalig is het volk, welks God de Heere is; het volk, dat Hij Zich ten erve verkoren heeft.*"

Hij eindigt zijn geschrift met de woorden: "*Strijdt om in te gaan.*"

*Des duivels list, die zware strijd,
Is niet in 't land hierboven
De vijand zal in eeuwigheid
Gods volk hun troost niet roven*
(Joh. Groenewegen)

Zijn sterven

Hij had een vriend in Jan Fraanje uit Biezelinge. Veel hebben ze met elkaar omgegaan en samen veel gesproken en toen Jan meer en meer afgebroken werd, heeft Fraanje hem dikwijls opgezocht. Hierover schreef hij in het voorwoord van *De wonderwegen Gods* van Jan Zuidweg het volgende:

"Het was zes weken voor zijn dood, dat ik op een morgen hem weer een bezoek bracht en vroeg naar zijn omstandigheden. Hij antwoordde: "Aan alle kanten donker, mijn lichaam heel zwak en mijn ziel of er nog nooit iets gebeurd is. Ze maken mij wijs dat alles wat ik ondervonden heb niets anders is dan inbeelding, een nietig ding."

Ik antwoordde hem: "De Heere doet aan onze zijde een afgesneden zaak en neemt het ene weg om wat anders te geven. Wellicht heeft de Heere wat met u voor, hetzij voor de tijd of voor de eeuwigheid." Toen zei hij: "Ja, dat geloof ik in beschouwing, maar het is voor mij toch zó donker en zó benauwd."

Toch zei hij nog: "Ik heb een wonderlijke nacht gehad. Ik raakte werkzaam met mijn uiteinde en zei: Wel Heere, hoe zal het gaan als ik moet sterven? Toen was het alsof Hij zeide: Uw einde zal vrede zijn en uw laatste woorden: Heere ontvang mijnen geest." Maar nu dacht hij dat het inbeelding geweest was.

Toen ik dat zo aanhoorde, kwamen mij deze woorden voor: "En Maria bewaarde deze woorden, overleggende die in haar hart." Ik dacht, als het mij gegeven wordt om zijn einde te zien, dan zullen we zien of dit waarheid is of inbeelding. Nu, de Heere heeft het vervuld!

We spraken samen verder met elkaar en de Getrouwe, de onveranderlijke God, was zo goed dat Hij nog een schemerlichtje in de duisternis deed opgaan.

Toen ik hem na enkele dagen weer opzocht zei ik: "Wel Jan, wat een zalig volk is het dat God liefgehad heeft, al vanaf de nooit begonnen eeuwigheid." Hij zei: "Wat is dat een gelukkig volk, het is oneindig en het is onuitsprekelijk." Ik zei verder: "Ik denk nu aan wat ds. D. Bakker zei: Als 's Heeren volk in of tegen de wolk ziet, dat het hun dan benauwd is, maar als de wolk wat mag zakken en zij over de wolk heen mogen zien, dat dit hun ziel komt te verkwikken. Ik geloof nu dat de wolk zakt, het is anders dan enkele dagen geleden."

Kort daarna bracht ik hem weer een bezoek. Toen zei hij dat hij nu iets had mogen ondervinden, wat het zijn zal de kroon neer te werpen voor de voeten van het Lam en de palmtak van overwinning in handen te krijgen. Dit ging samen met veel aandoeningen van de liefde Gods in zijn ziel.

Maar hierop volgde een zware bestrijding, tot de wanhoop toe. Hij was echter zo zwak dat hij niet bij een strop of bij het water kon komen. Maar de zielenvijand raadde hem een ander middel aan, namelijk om maar veel varkensvlees te eten; omdat hij daar niet tegen kon zou hij wel vlug dood zijn.

Maar de Heere maakte alles goed met Zichzelf. Hij scheldt de vijand en vernietigt zijn aanslagen.

Jan werd zachtjes aan steeds zwakker en de Heere maakte hem van alles los. Toen kon hij zeggen: "*En de de wereld gaat voorbij en al haar begeerlijkheden*" (1 Johannes 2 vers 17a).

Hij nam van zijn vrienden en familie steeds afscheid, met veel aandoening en verwondering.

Op 14 januari 1888 brak de laatste dag van de week en ook van zijn leven aan. Hij had die nacht nog gerust en men zou zeggen dat het wat beter was. Maar de mens ziet aan wat voor ogen is.

Zo kwam ik op de laatste voormiddag bij hem en vroeg hoe het ging. Hij zei: "Nu ben ik als iemand die op reis moet; alles is klaar, maar er moet er nog een komen met wie ik mee moet gaan."

Ik zei: "Wat is de Heere toch een wonderdoend God; wat hebben we samen dikwijls gesproken over de dood en wat heb je toch veel doodsangsten moeten uitstaan. En nu is het of je al gestorven bent en we spreken nog met elkaar en de dood schijnt geen dood voor je te wezen."

"Dit is zo," zei hij "ik heb niets meer te doen hier in dit leven, maar ik heb aan u nog twee vragen, die u moet vervullen na mijn dood. Het eerste is: als ik ter aarde zal besteld worden, dat u daar tegenwoordig zult zijn en verder of u dan ook voor de boekjes die ik geschreven heb zult zorgen."

Ik kon niet anders dan uit een benauwd gemoed "ja" zeggen; hoe, dat weet de Heere.

Toen heeft hij niet veel meer gesproken. Kort na de middag zei hij tegen zijn moeder: "Daar komt Hij, ik ga sterven." Hij sloeg zijn armen open en ging heen, zoals de Heere het hem getoond had.

3.7 Iets over Jan Fraanje

De schrijver van het voorwoord in het boekje van Jan Zuidweg was Jan Fraanje uit Biezeling, die regelmatig bij zijn vriend te Schore kwam. Jan Fraanje was de oudste zoon van Pieter Fraanje. Pieter Fraanje (1815-1862) was de grootvader van de later bekende ds. J. Fraanje. Jan Fraanje heeft in 1885 een geschriftje gemaakt waarin het leven van zijn vader en de wederwaardigheden van het gezin in beschreven zijn. Zijn vader is reeds op 47-jarige leeftijd overleden. Bij tijden verteerde zijn lichaam als het ware door de liefde ván God en ook door de liefde tót God. Hij kan niet onder de 'jonge zangers' gerekend worden, maar zijn jeugd is wel 'vernieuwd gelijk de arenden'.

Het gezin van Pieter Fraanje was destijds van Borssele naar Biezeling verhuisd. Daar bleven ze, in de traditie van hun vader, het beroep van wagenmaker uitoefenen. In zijn wagenmakerij ontmoette Jan Fraanje regelmatig Jan Zuidweg. Enkele jaren na diens overlijden, rond 1890, heeft hij zijn levensgeschiedenis uitgegeven. Kerkelijk waren de Fraanjes, na wat omzwerven, aan de gemeente van ds. D. Bakker uit 's Gravenpolder verbonden.

Familie Zuidweg

Er zijn nog enkele neven en nichten van Jan Zuidweg in leven. Dit zijn allen mensen die de leeftijd van 70 of 80 jaar al gepasseerd zijn. Het zijn kinderen van zijn broer Pieter en van zijn halfzuster. Ze wonen in Schore en in Kruiningen.

3.8 Naschrift over Antonie Veldhuizen (1836-1895)

Regelmatig komt in het boekje van Jan Zuidweg ook de naam van evangelist A. Veldhuizen voor. Zelf heeft hij, tijdens zijn leven, een korte levensgeschiedenis geschreven, met als titel *Leven en arbeid*. Dit is in hoofdzaak een dagboek, waaruit hier enkele gegevens worden weergegeven.

Antonie is in Driebergen geboren. Vandaar zijn zijn ouders naar Amsterdam verhuisd. Als klein kind had hij al indrukken van dood en eeuwigheid. Hij was een ernstige jongen en werd daarom dikwijls geplaagd. Ook omdat hij van een beperkte lengte bleef waren er veel plagerijen.

Hij was vijftien jaar toen hij leerling-stukadoor werd. Hoewel hij toen nog onbekeerd was, kon hij het niet nalaten om zijn collega's te waarschuwen voor het gericht en het oordeel dat aanstaande is voor elk mens.

Vol angst en vrees

Zelf was hij ook bevreesd, want wanneer hij op een hoge steiger moest klimmen, vroeg hij in een of ander loodsje om bewaard te mogen worden voor verongelukken. Dit werd door de andere stukadoors opgemerkt en toen hij boven kwam pakte een van hen hem bij zijn jas en zei: "Kom heilige Anton, nu zal ik je naar beneden smijten, dan ben jij veel vroeger in de hemel en zijn wij van je af." De werkgever, die zich verdekt had opgesteld en alles gezien had, maakt zich zo boos dat de man op staande voet ontslagen werd. Was hij er niet bijtijds tussen gekomen, dan had hij zijn plan zeker uitgevoerd.

Vanaf die dag kreeg Anton zijn zonden en onbekeerlijkheid meer te zien en ook dat al zijn deugden een wegwerpelijk kleed waren. Maar toch kwam hij niet tot een doorbreken. Hij was ongeveer twintig jaar toen het meer doorwerkte en hij tot de kennis van de Zaligmaker kwam. In die liefdetijd begeerde hij Zijn Naam uit te mogen dragen. Hij zou dat werk echter beginnen op een wijze die hij toen niet verwacht had.

In militaire dienst

Anton moest in deze tijd zijn dienstplicht vervullen. Dit was juist in een tijd dat hij geen stapje zonder de Heere kon doen. Direct na zijn aankomst in Den Helder kwam hij in aanraking met vloekende makkers. Dan kromp zijn hart ineen en was het hem een wonder dat de aarde haar mond niet opende zoals bij Korach.

Toen het middagmaal genuttigd werd vielen de soldaten als beesten op hun eten aan. Anton vouwde zijn handen en vroeg om een zegen. Toen hij klaar was brak de hel als het ware los, met schelden, vloeken, schreeuwen, lachen en spotten. Zijn eten moest hij onaangeroerd laten staan. Hij probeerde nog te waarschuwen, dat het spotten niet met hem, maar met de Heere was.

Maar het zou nog erger worden. Toen hij 's avonds voor zijn bed neerknielde werden er allerlei voorwerpen op hem gegooid. Door de kracht die hij kreeg wist Anton echter van geen wijken. Elke avond en elke morgen hield hij dit vol, weken aaneen. Wanneer hij zat te bidden werd zijn potje met eten weggenomen en als hij zijn ogen open deed, spotten ze: "Nu kun je gelijk ook wel danken."

Wanneer hij anderen waarschuwde, deed hij dat altijd onder vier ogen. Dat had op den duur een goede uitwerking en uiteindelijk liet men hem met rust.

Een God van wonderen

Maar nog eenmaal liep het geheel uit de hand toen Anton een officier bestrafte om zijn vloeken. Uiteindelijk moest hij zich verantwoorden voor de kapitein, waar hij ruime gelegenheid voor kreeg. Toch werd de kapitein het op den duur zat en hij dacht hem nu af te schepen met een strikvraag. "Wij willen geloven in wat je gezegd hebt van uw God, Die de God van wonderen schijnt te zijn. Wij zullen geloven dat Die God nog bestaat, als je ons maar één wonder kunt laten zien." Anton mocht hem toen het volgende antwoorden: "Kapitein, u verlangt dat ik u een wonder zal aanwijzen. Ik denk echter dat u wel blind moet zijn om dit niet op te merken. Zolang ik hier ben heb ik u wel honderd keer horen vragen of God u zou verdoemen. Nu is het voor mij een groot wonder, dat u nog niet in die vreselijke, door u gewenste verdoemenis bent, maar nog in het heden der genade."

Omdat Anton dit met liefde en uit de grond van zijn hart kon zeggen, trof dit doel. Allen die op de kamer waren zwegen en Anton kon naar zijn kamer gaan.

Daarna is hij niet meer lastig gevallen, maar integendeel heeft hij veel vrienden gekregen onder de soldaten, terwijl sommigen van hen eerst zijn grootste vijanden waren. Later is hij begonnen met een soort zondagsschool, waar zelfs onderofficieren kwamen. De Heere gaf hier zo'n getuigenis aan dat twee van hen in het hart gegrepen werden.

Toen het zover was dat hij weer naar huis kon en Den Helder moest verlaten, was er nog weemoed in zijn hart.

Het werk van een evangelist

De begeerte in zijn hart om ook anderen het Woord te verkondigen werd steeds sterker. Hij werd in de gelegenheid gesteld om een opleiding te volgen om naar het zendingsveld uitgezonden te worden. Maar na een medische keuring werd hij hiervoor afgekeurd. Na een weg van strijd is hij uiteindelijk aangesteld als evangelist bij de Nederlandse Protestantse Evangelisatie Vereniging in Den Haag.

Zijn eerste standplaats was Voorburg, waar hij 3 januari 1864 bevestigd werd. Enkele maanden later is hij daar gehuwd met C.J. van der Sluis. Zijn jonge vrouw was een verstandige christin, die graag onder het gehoor van ds. C. van den Oever zat.

Ze waren echter nog geen jaar getrouwd toen ze tijdens een bevalling, evenals het kind, gestorven is. Enkele maanden daarvoor wist ze al dat haar einde aanstaande was. Ze had veel genade, want ze wist dat ze geliefd was door de Heiland en zou dat niet naar Hem toe trekken? Ze zocht haar man nog te troosten, maar de slag kwam hard aan. Ook gaf ze hem nog mee, dat Gods weg altijd in het heiligdom is. Deze woorden waren in het overige van zijn leven tot een blijvende herinnering! Ook zijn vriend A. Capadose en anderen zochten hem te troosten.

Van Voorburg naar Beekbergen

Zijn tweede standplaats was Beekbergen. Daar is hij weer getrouwd en binnen twee jaar waren er een jongetje en een meisje geboren. Maar weer werd zijn vrouw weggenomen en kort daarna kreeg zijn zoontje de pokken, waaraan hij ook gestorven is. Ook zijn tweede vrouw stierf met een levende hoop in het hart. Maar bij het sterven van zijn kind was hij bijna radeloos. In 1869 is hij voor de derde keer getrouwd. Zeven kinderen hebben ze gekregen, van wie er één jong gestorven is.

In Beekbergen werd hij nogal eens door jongens geplaagd. Dit was meestal als hij hen tegenkwam met zijn kar waar een ezel voor gespannen was en die Veldhuizen op zijn bestemming bracht. Op een dag was de evangelist niet in zo'n goede stemming,

eigenlijk liep alles tegen. Ook weigerde zijn ezel steeds om door te lopen. Juist op dat moment, toen hij het eigenwijze dier met een stok probeerde verder te krijgen, kwamen de jongens eraan en riepen in koor: "Kijk, daar komt Bileam aangereden. Pas op Bileam en sla uw ezel niet, want anders zal hij gaan spreken en zal het voor u niet goed uitvallen!". Veldhuizen greep toen het bankje waar hij op zat, om daarmee op de jongens te slaan, die toen rondom zijn kar stonden. Maar vóórdat zijn arm naar beneden kwam, was er een andere hand van iemand die hem nog net tegen hield. Het was een vriend van hem, die hem toevoegde: "Geef de toorn plaats, Mij komt de wrake toe. Ik zal het vergelden, spreekt de Heere." Door de plotselinge beweging kwam het bankje terecht op de rug van de ezel, die toen zo'n sprong maakte, dat Veldhuizen achterover in zijn wagentje tuimelde. Iedereen schaterlachte om de vertoning, maar de evangelist kreeg de klap naar binnen. Hij zag zich nu als een moordenaar!

Borkulo

In juni 1880 is hij op aandringen van het Haagse bestuur overgeplaatst naar Borkulo. Maar ook hier zou uitkomen wat zijn eerste vrouw gezegd had, dat Gods weg in het heiligdom is. Zijn vrouw, met wie hij zo geukig getrouwd was, kreeg longtering. Het werd maart 1883 en nadat ze nog van een meisje bevallen was, was ze zo verzwakt dat ze nog diezelfde maand de laatste adem uitblies. Haar laatste woorden waren: "*En aldaar zal geen nacht zijn...* (Openbaring 22 vers 5). Kom lieve Heiland, haal mij maar bij U". Ook haar kindje had geen levensvatbaarheid. Daar stond Veldhuizen dan met zijn acht kleine kinderen. De omstandigheden hebben hem daar diep terneer gedrukt. Zijn weldoener Baron K.T. van Lynden heeft hem nog bezocht om hem te troosten in zijn verdriet.

Naar Zeeland

Het was in deze tijd dat er te Hansweert in Zeeland een plaats open kwam. Hij werd er op gewezen, dat dit wel iets voor hem kon zijn. Eerst had hij in het geheel geen zin, maar later is hij er voor ingewonnen en is hij naar Hansweert verhuisd. In Hansweert kreeg Veldhuizen een woning toegewezen die uitzag op een van de drukst bevaren kanalen van Nederland, het kanaal door Zuid-Beveland.

Hier kwam hij ook veel in aanraking met Ledeboerianen, vooral met mensen die bij ds. D. Bakker in 's Gravenpolder kerkten.

In het begin was het niet zo gemakkelijk voor hem, want al spoedig vond men dat hij te scherp in zijn preken was en velen bleven weg. Daar stond echter tegenover dat een ander publiek de lege plaatsen innam. Spoedig ging er een goed gerucht van hem uit in de dorpen in die buurt. Er kwamen meer hongerige zielen onder de prediking en er werden zondaars in het hart gegrepen. Het gebeurde regelmatig dat er schippers 's zondags overbleven, die dan bij hem onder het gehoor kwamen.

L. Boone

In de jaren tachtig heeft ook L. Boone, die later als predikant bekend zou worden, enkele jaren in het nabijgelegen Schore gewoond. Hij was in dezelfde tijd als Jan Zuidweg aan zijn verloren staat ontdekt. Omdat Jan in zijn geschrift regelmatig over een jonge vriend schreef, is het niet uitgesloten dat hij hiermee L. Boone bedoelde. In *Het leven en sterven van Ds. Laurens Boone* staat vermeld dat ook hij enige tijd naar de evangelisatie in Hansweert kwam.

Veldhuizen schreef ook over twee jonge 'recruten' uit het naburige Schore, van wie hij geloofde dat de Heere in hen werkte. Op een andere plaats schreef hij over een 'jonge

vriend', met nog enkele 'levende' zielen, een moeder met dochters en een ouderling M.S. uit de Hervormde Kerk, die allen uit Schore bij hem in de evangelisatie kwamen.

Uitbreiding en zelfstandig

Een vergroting van het evangelisatiegebouw was spoedig aan de orde, om de 300 kerkgangers te kunnen ontvangen. Zoals al is opgemerkt kwamen er ook heel wat mensen uit de omgeving. In Biezelingre kreeg hij ook veel vrienden. Het overlijden van zijn vriend, meester W. van de Linde uit deze plaats, in januari 1885, was voor hem een grote smart.

Intussen was het zijn begeerte om weer een vrouw te krijgen, vooral met het oog op zijn kinderen. Hij schreef hier zelf van, dat hij in deze zaak te rade ging met vlees en bloed. Hij kreeg contact met een vrouw, maar uiteindelijk is de verhouding nog bijtijds verbroken, want er dreigden veel problemen uit voort te komen. Het bleef hem wel lange tijd achtervolgen. Hij is toen nog geruime tijd ziek geweest, vooral zijn zenuwgestel was geknakt.

In die tijd is hij ook zwartgemaakt bij het bestuur van de evangelisatie in Den Haag. Dit resulteerde in zijn ontslag. Omdat dit uit vijandschap was, heeft zijn vriend baron K.T. van Lynden toen ook ontslag genomen uit het bestuur.

De koers die het bestuur was ingegaan was in de richting van de algemene verzoening.

Op verzoek van het plaatselijke bestuur ging Veldhuizen nu zelfstandig verder. Over toehoorders had hij niet te klagen, maar zijn inkomsten waren zo gering dat hij hierdoor dikwijls naar de genadetroon gedreven werd. Op wonderlijke wijze kwam de Heere dikwijls in de behoeften van zijn gezin te voorzien.

Op verzoek van zijn vrienden heeft hij een poging ondernomen om zich bij de oud-gereformeerden aan te sluiten, maar dit is op niets uitgelopen.

Zijn levenseinde

Maar de jaren gingen door en ook de wederwaardigheden, zodat hij uitdrukte: "Er zijn al wat stormen tegen mijn huis aangeslagen, maar tot nog toe ben ik staande gebleven; door Gods genade ben ik wat ik ben." De laatste regels in zijn dagboek zijn:

*En heb ik U tot een pand in de hemel,
Verhef mij dan boven het aardse gewemel;
'k Moet steeds aan U kleven, tot eindelijk mij
Uw bijzijn van zonden en smarten bevrij'.*

Hij sprak de laatste jaren ook regelmatig in Schore en Biezelingre. Vooral in de strenge winter heeft hij met zijn reizen veel afgezien. Hij liep niet gemakkelijk omdat hij klein en bovendien nogal zwaar was; maar een doorzetter was hij wel. De laatste zeven weken van zijn leven waren niet de donkerste. Toen hij op de paasdagen over de opstanding sprak, was hij bezet met jeugdig vuur, zodat zijn gezicht straalde. Op het einde van de dienst vertolkte hij zijn gevoelens door het laten zingen van Psalm 68 vers 6:

*U is een beter lot bereid,
Uw heilzon is aan 't dagen.*

Hij was haast niet in staat om de zegen op de gemeente te leggen. Hij kon het niet nalaten om steeds met zijn vrienden over 'het toekomstige' te spreken. Ook leek het er

op dat hij bijna zorgeloos voor de toekomst leefde. Zo brak op 26 mei 1895 de laatste zondag van zijn leven aan. Hij was al vroeg uit bed en was bijzonder opgewekt. Voordat de dienst begon, zong hij met enkele vrienden alweer uit Psalm 68.

Hij begon de dienst met dezelfde Psalm en hield ook zijn inleiding uit deze Psalm. Die middag heeft hij onwetend zijn afscheid gesproken uit Hosea 3 vers 4 en 5: *"Want de kinderen Israëls zullen vele dagen blijven zitten, zonder koning en zonder vorst, en zonder offer en zonder opgericht beeld, en zonder offer en terafim. Daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeren"*

In deze preek heeft hij jong en oud gewaarschuwd, om zich heden te bereiden op de dood, omdat die zeer dichtbij kon zijn. De andere dag is hij nog naar Goes geweest. Dinsdag 28 mei was zijn laatste levensdag. Weer sprak hij over de 'heilzon die aan het dagen was'. Hij was zo verblijd en maakte de toepassing van de genoemde woorden op het aanstaande Pinksteren. Tot tien uur 's avonds zat hij voor zijn kerkje nog te praten met vrienden. Daarna sprak hij over vermoedheid en ging naar zijn slaapkamer. Een vriend die bij hem logeerde meende een kwartier later te horen dat hij riep: "Kinderen!" Hij liep direct naar zijn kamer en vond hem liggen op de vloer voor zijn bed. Vlug liep hij naar de kinderen om die te roepen, maar toen ze bij hem kwamen had hij de laatste adem net uitgeblazen. De verslagenheid op het dorp en in de omgeving was groot en niet in het minst bij zijn kinderen, die hij altijd met veel liefde omringd had. De vrijdag daarop is Veldhuizen in het naburige Kruiningen onder grote belangstelling begraven. De heilzon was nu ten volle over hem opgegaan!

Literatuur/bronnen en geschriften

Jan Fraanje, *De wonderwegen Gods gehouden met Jan Zuidweg Joh.zn.*, Biezelingse z.j.

Jan Fraanje, *De levensgeschiedenis van Pieter Fraanje*, Biezelingse 1885

Leven en arbeid van den evangelist A. Veldhuizen, Leiden z.j.

M. Boone, *Leven en sterven van Ds. Laurens Boone*, Bruinisse z.j.

IV Een jonge reiziger naar Oost-Indië (ca. 1735-1751)

4.1 In de roef van een beurtschip

Het was in het midden van de achttiende eeuw, toen een persoon uit Rotterdam op reis was naar een stadje in Zeeland, om daar wat werkzaamheden te verrichten. Om op de plaats van bestemming te komen, maakte hij gebruik van een van de beurtschepen, die regelmatig vanuit Zeeland naar Rotterdam voeren en weer terug. 's Middags om twaalf uur vertrok het scheepje met zijn passagiers en goederen richting Hellevoetsluis. Ze waren nog maar net de haven uit toen er wat tegenslag was. Omdat het windstil werd, kon het zeilschip niet verder, en ook dreigde er een zwaar onweer. Het was al avond geworden toen aan de passagiers werd medegedeeld dat ze in het schip zouden moeten overnachten. Ze bleven toen niet op het dek, maar gingen allen naar beneden in de roef van het schip.

Voor de Rotterdammer (en ook voor de anderen) viel het tegen om een lange nacht op het schip door te moeten brengen. Hij vond het een verdrietig vooruitzicht en dat met al die vreemde mensen om hem heen. Toch veranderde dit snel, want er zat een vrouw bij hem, die er blijkbaar hetzelfde over dacht een gesprek met hem zocht.

Onverwacht contact

Ze vroeg waar de reis heen ging, waarop de man zei dat hij op weg was naar een plaats in Zeeland, waar voor een predikant een huis gebouwd werd, waaraan hij wat werk moest verrichten. Ze antwoordde met verwondering: "Dat is eigenaardig, want ik moet ook op die plaats zijn."

Op haar vraag of hij die predikant kende werd door hem ontkennend geantwoord. Het was nog merkwaardiger dat ze beiden naar een plaats reisden waar ze nooit geweest waren en waar ze ook niemand kenden.

Haar volgende vraag was of haar reisgenoot in Rotterdam woonde. Toen hij dit instemmend beantwoordde, zei ze dat zij in Delft woonde.

Toen begon ook de ander benieuwd te worden en vroeg hij of ze ds. J. Beukelman uit Den Haag wel eens had horen preken. Zij had hem nog nooit gehoord en vroeg aan de man uit Rotterdam of hij hem wel gehoord had.

Deze begon zijn verdriet te vergeten en kreeg behoefte om haar te vertellen, h oe hij deze predikant had leren kennen.

Toen hij uitgesproken was nam de vrouw uit Delft weer het woord en zei: "We varen nu samen naar een stad die we niet kennen en daarom is alles ons daar onbekend, maar als we onze voeten op de weg naar de hemel gezet hebben, dan vertrouw ik dat we daar w el wat van weten."

Hierop ontroerde de ander en zei: "Maar hoe komt het dan dat u ds. Beukelman nooit gehoord hebt? Dat is een man die de weg heel nauwkeurig aanwijst." Maar zij zei: "Dat kan wel zijn, maar hij kan ons op die weg niet brengen."

Toen begon het hart van de man uit Rotterdam week te worden en hij zei: "Wel vrouw, hebben we nu zo lang met een gesloten hart en mond bij elkaar gezeten?" Toen zei ze: "Ach, dat het God behaagde ons een open hart en mond te geven, zodat ons de tijd ook niet lang zou vallen. Begin nu maar te vertellen wat de Heere u geleerd heeft, dan wil ik dat op mijn beurt ook doen."

Komt luistert toe

De Rotterdamse vriend begon toen uit zijn leven te vertellen, hoe hij als een beest geleefd had, hoewel altijd met een beschuldigend geweten.

"Op een zekere tijd werd ik stil gezet, maar ik hield toch het zondige leven nog aan de hand. Ik was zo blind en dom in het Woord des Heeren, maar had wel de ingeschapen Godskennis van mijn tere jeugd gevoeld, zodat ik dikwijls bevreesd was als ik eraan dacht dat als ik kwam te sterven, ik dan voor eeuwig ongelukkig zou zijn.

Op een zondagavond ging ik in Rotterdam naar de Zuiderkerk en kwam onder het gehoor van ds. B. ten Dam, voor mij onbekend. Hij preekte over Johannes 3 vers 3: *"Voorwaar, voowaar zeg Ik u, tenzij dat iemand wederom geboren wordt, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien."* In het antwoord van Nicodemus zag ik mijn eigen blindheid als in een spiegel.

Nu kwam hier nog bij, dat er een man in de stad gevangen zat, die door de rechter ter dood veroordeeld was en die die week op het schavot terechtgesteld zou worden. Hij had namelijk beesten zeer wreed behandeld en hij zou hiervoor worden gestraft. De predikant haalde in zijn gebed aan, dat als God geen wonder van genade zou doen, die man zo van het schavot in de hel zou storten.

Dit ontroerde mij hevig, alsof ik op dat ogenblik door de grond zakte. Het was of er een zwart zondenregister voor mij werd opgehangen. Ook kreeg ik diep medelijden met die arme man en ik verwonderde mij erover dat ik datzelfde lot nog niet moest ondergaan en dat een goeddoend God mij zo lang verdragen had.

Ik had het onder al mijn tranen wel willen uitschreeuwen: Nu ga ik voor eeuwig verloren!

Wat moet ik doen?

Ik nam hier een besluit om mijn leven te beteren, want als ik aan God dacht, dan vreesde ik voor de straf. Enkele jaren was ik ijverig in het zoeken van de Heere en ik was vastbesloten dit tot mijn dood toe vol te houden. Maar de Heere liet mij al spoedig zien bij Goddelijk licht, dat Hij een walg had van al mijn doen. Toen werd het een wonder dat de aarde nog niet openspleet, om mij in de afgrond te doen neerstorten. Ik kon of durfde niet meer bidden, want God was een vertoorned Rechter over mij. De woorden uit Jesaja 33 vers 14b brandden op mijn hart: *"Wie is er onder ons, die bij een verterend Vuur wonen kan?"*

Maar toen ik bij mezelf besloot dat het nu voor mij geheel verloren was, werd mij de weg der verlossing aangewezen. Dit was met de woorden uit Johannes 20 vers 15: *"Vrouw, wat weent gij, Wien zoekt gij?"* Hoewel ik die woorden niet op mijzelf kon toepassen, kwam er wel een begeerte om behouden en zalig te worden. Maar de gedachte dat ik alles verzondigd had overheerste wel.

Toen kwam er een ander woord tot mij uit Jesaja 45 vers 22: *"Wendt u naar Mij toe, en wordt behouden alle gij einden der aarde want Ik ben God en niemand meer"*. Hoe meer ik deze woorden nu tegenstond, ook door mijn ongeloof, hoe meer God in Christus, met al Zijn heil Zich aanbood in Zijn trekkende genade, en hoe dieper ik in mijn zonden werd ingeleid. In dat licht klommen mijn zonden tot aan de hemel, zodat ik moest besluiten, dat alles van mij onder de vloek lag. Mijn zonden rechtvaardigden dit!

In Zijn licht, groter zondaar

Toch werd mijn gemoed wat rustiger en ik had niets meer in te brengen, ziende dat God alle eer en hoogachting waardig was. Een heilige schaamte kwam er in mij, dat ik nu God het allerminste niet meer kon toebrengen, tot voldoening van al mijn schulden.

Toen was het alsof al de volheid die in Christus is aan mij werd aangeboden en dat tot mij in het bijzonder gezegd werd: "... *al waren uw zonden als schalaken, zij zullen wit worden als de sneeuw ...*" (Jesaja 2 vers 8).

Al de volheid van Christus kwam samen en het was met geen pen te beschrijven wat een groot zondaar ik was. Zo onrein als ik was moest ik door dat reine bloed gewassen worden. Het was verwondering op verwondering en ik zag dat het enkel liefde was en ik werd als het ware door de liefde Gods die in Christus is verslonden.

Ook zag ik mij bij dat hemels licht zo onrein, onwaardig en onbekwaam en dat vanaf mijn geboorte; dat ik daar lag zonder handen en zonder voeten. Zo onrein als ik was, gaf ik mij over aan het gerommel van Gods barmhartigheid en toen werd ik toegelaten om in het ganse werk van verlossing in te zien.

O vrouw, dat kan ik u met geen woorden uitdrukken. Het was voor mij: "*O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijne wegen!*" (Romeinen 11 vers 33)."

Toen de vrouw dit hoorde sloeg ze haar handen tegen elkaar en weende. Ik vroeg wat de reden hiervan was. Ze zei toen: "U brengt mij mijn lief kind in gedachten, dat al triumfeert in de hemel". Daarop zei ik: "Vrouw, wees daar dan niet bedroefd om." Ze zei: "O neen, mijn hart springt op in mij. Wat ik nu ween, dat zijn tranen van blijdschap. Lieve vriend, laten we de nacht nu zo doorbrengen en dan zal ik u vertellen wat er met dat kind gebeurd is.

4.2 Een kind van zoveel gebeden!

Toen mijn jongen nog niet geboren was, tijdens mijn zwangerschap, werd ik steeds weer op de vrucht gewezen. Dit deed mij dikwijls 's nachts in tranen wegsmelten, roepende tot God of er toch een gezegend zaad geboren mocht worden. Toen hij geboren werd, was het een welgeschapen zoon en alles ging zo voorspoedig als ik het maar wensen kon, zodat er genoeg reden was om Hem groot te maken.

Hij groeide op dat het een lust was om te zien. Hij begon te praten en kon ook al vlug de hem geleerde kindervraagjes opzeggen: Wie heeft u geschapen? Hij leerde ook in de Bijbel lezen, alles ging voorspoedig. Hij was toen nog maar vijf jaar. Bij de vragen zocht hij later ook verschillende uitleggers erbij, hij ging er mee naar de predikant en iedereen in huis was verwonderd dat de jongste zoon zulke vorderingen maakte. Ik zag dit met blijdschap aan en dat deed mij dikwijls aan de Heere vragen of Hij al in de vroege jeugd van dit kind een vonkje genade gelegd had.

Dwaasheid aan de jongen gebonden

Het kwam echter openbaar dat dit zo niet was. Hij begon vrienden te krijgen en ging allerlei ondeugende streken uithalen. Dit wist ik eerst niet en toen ik het van verschillende mensen hoorde, kon ik het haast niet geloven.

We hadden een dienstmeisje, die hij zo bewerkte dat ze zijn streken niet vertelde. Maar het kon niet verborgen blijven, want er waren mensen die dreigden hem aan te zullen geven omdat hij op een bovenverdieping een emmer water van de trappen had laten vallen, zodat er veel schade was. Wat was dit een droevige ontdekking voor mij, vooral toen ik hem erover aansprak en hij met list en bedrog alles goed wilde praten.

Ik begon aan alles van hem te twijfelen en dreigde het dienstmeisje te ontslaan als ze de waarheid niet sprak. Zij bekende toen alles en toen de bewijzen er waren gaf hij ook toe. Ik zei wat hem te wachten stond en dat Gods toorn rust op zo'n boze zaak en dat het voor hem nog erger was omdat hij het zo goed wist. Dat het verschrikkelijk zou zijn te vallen in de handen van een levendig God.

Toen begon hij van schaamte te blozen en viel voor mij op zijn knieën en met tranen vroeg hij om vergeving. Hij viel mij om de hals, zodat ik mij ook niet meer kon bedwingen en zei: Ik kan het je vergeven, maar ook bij God moet je vergeving krijgen.

Toen ging hij naar zijn kamertje en viel op zijn knieën en bad onder veel tranen de Heere om genade en geen recht.

Al de huisgenoten waren ontroerd en baden mee, van groot tot klein.

Banden der zonde

Toch werkte dit ook niets goeds uit, want hij ging toch weer zijn oude weg. Wel probeerde hij dat met veel list voor mij te verbergen. Maar het kwam steeds uit, zodat ik hem ook altijd weer aansprak. Steeds beleed hij dan voor mij weer zijn schuld, hij kroop dan op zijn knieën en vroeg om vergeving, wat ik van de andere kinderen nooit gezien heb.

Hij probeerde me wel wijs te maken dat sommige kleine zonden niet erg waren, waarop ik dan antwoordde: Weet je dan niet dat ook aan de kleinste zonden de dood en het verderf verbonden zijn?

Hij zei dan: O lieve moeder, wat moet ik dan doen met zoveel duizenden zonden? Ik zei: Hoe is het dan mogelijk dat je die zonden nog aan de hand houdt? Bid God dat Hij ze je steeds wil ontdekken. Toen hij zei, dat hij dan niet kon leven, zei ik tegen hem: Je moet aan al je zonden sterven.

Steeds weer overtuigd

Mijn zoon was toen dertien jaar en kon niet meer leven zoals hij daarvoor deed. Als hij 's avonds naar bed ging, luisterde ik wel eens aan zijn deur en beefde soms van de uitspraken die hij deed in zijn gebed, zoals: O God, dat de aarde nu niet splijt en ik zo in de afgrond stort, hoe is het mogelijk dat U zo'n monster nog verdragen kunt en dat U de hel nog niet opent en mij bij de verdoemden brengt.

In mijn hart klonk de echo en ik viel ook voor de Heere neer, roepende voor hem om genade.

Ik ging naar onze leraar en vertelde hem hoe het met hem was. Ook vroeg ik wat ik met die jongen zou doen, omdat het tijd was dat hij een handwerk zou leren.

Onze leraar zei hierop: Uw kind zal geen handwerk leren, dat kan niet, want hij moet predikant worden. Toen ik bezwaren maakte zei hij: Wat u ontbreekt zal ik goed maken, want zo'n kind als dat van u heb ik nog nooit gezien. Hij kent heel de Bijbel en op de catechisatie zit hij met diepe indrukken. Ik zal verder boeken geven die hij kan gebruiken en alles wat nog meer nodig is, zodat u daarover niet ongerust moet zijn. Ik zal met hem handelen alsof het mijn eigen kind was. Bij het weggaan wenste hij mij genade en Gods ondersteuning toe.

Enerzijds was ik blij, maar anderzijds was ik bedroefd. Mijn kind bleef dag en nacht bidden, zuchten en kermen. Tegen zijn vader, broer en zussen zei hij wel eens: Neem mij als een spiegel, want met alles wat ik heb, ga ik voor eeuwig verloren.

Zijn oude weg

Toch gingen die overtuigingen weer langzaam over, maar hij kwam niet meer tot zulke buitensporige zonden als voordien.

Uiteindelijk was er niets goeds meer bij hem te bespeuren. Hij zat 's avond met ons bij de haard, maar een goed boek las hij niet meer. Uiteindelijk vroeg ik hoe het mogelijk was dat hij zomaar kon zitten en leven. Hij zei: Moeder, wat wilt u dan dat ik doen zal? Ik zei: Lees dan wat in een goed boek of vertel eens wat.

Toen nam hij de Bijbel en vroeg aan mij waarover hij dan moest spreken. Ik zei: Over die woorden: "*Gij zijt vermoeid door uw grote reis, maar gij zegt niet: Het is buiten hoop ...*" (Jesaja 57 vers 10).

Hij begon te zeggen hoeveel wegen er zijn om te reizen en sprak over de verkeerde wegen waar de mens van nature op wandelt, hoe vermoeid hij daar op kan worden, ja tot stervens toe.

Ik was met verwondering vervuld over zijn spreken en werd bij vernieuwing biddende voor hem, of het de Heere behagen mocht, hem zo voor te bereiden voor vrije genade.

Naar Indië

Maar het bleef vruchteloos, ja hij kwam in in kwijnende toestand terecht. Na enige tijd vroeg ik wat hem scheelde. Hij zei dat hij het eigenlijk niet durfde vertellen, wat mij geheel verwonderde, omdat hij altijd openhartig tegen mij was. Ik bleef het daarom vragen en uiteindelijk zei hij het te zullen zeggen, als ik dan maar toestemming zou geven. Ik zei dat ik dat pas kon doen nadat hij zijn begeerte verteld zou hebben. Toen zei hij dat hij al jaren een begeerte had om naar Indië te varen.

Het was alsof er een priem door mijn hart gestoken werd, zo diep werd ik bedroefd.

De predikant, die al eerder genoemd is, kwam daarna bij ons in huis en stelde hem alle gevaren voor ogen en beloofde hem geld en boeken om te gaan studeren. Maar niets mocht helpen, want hij durfde zelfs aan de predikant te vragen of hij in Gods verborgen raad had ingezien en of de zee ook niet bevaren moest worden. Ook zei hij dat als er één Godvrezende op het schip was, dikwijls het hele schip behouden werd.

Hieruit merkte de predikant dat hij niet tegen te houden was en wenste mij genade toe om van mijn kind losgemaakt te mogen worden en hem aan de Heere over te geven. Hij beloofde ook al het zijne te zullen doen.

Uiteindelijk heb ik toestemming gegeven en ik dacht mijn zoon nooit weer te zullen zien. Hij was blij en ik bedroefd, denkende, daar gaat dat arme kind, dat zich nu rijk voelt en niet weet hoe arm hij is.

Hij werd vóór de reis van al het nodige voorzien, de predikant gaf hem goede boeken mee en zo moesten we afscheid nemen. Ik was van droefheid haast niet in staat te spreken, maar uiteindelijk wenste ik hem voor eeuwig Gods zegen toe. Ook hij weende en zei: O moeder, ween maar niet om mij, u zult me mogelijk weer terug zien, als ik behouden thuis kom!

Het was of hij uit mijn ingewanden gescheurd werd. Ik dacht aan alles waardoor wij zoveel verwachting voor hem gekregen hadden en nu had hij alles in de wind geslagen.

Ik werd afgemat, ja ziek van alle zorgen over hem, zodat ik nu alle hoop had opgegeven. Ik dacht dat ik hem nooit meer terug zou zien.

4.3 De verloren zoon weer terug

Zo gingen de weken en maanden voorbij. Geen enkel bericht werd er van mijn jongen vernomen. U kunt u wel indenken, mijn vriend, wat ik in die tijd afgetobd heb.

Maar, we hebben een wonderdoend God, want er kwam bericht dat hij nog leefde. Hij was in Rotterdam aangekomen en logeerde nu op een adres in Delfshaven. Hij liet mij vriendelijk verzoeken om hem af te komen halen. Ook liet hij weten dat ik niet moest schrikken, want hij zag er niet goed uit.

Ik besloot direct om mijn geheel verloren zoon op te zoeken.

Ik vond hem in dat huis in een achterkamertje, liggende op een bank. Toen hij mij zag aankomen, zei hij: Goedendag moeder. Ik schrok ervan, want ik herkende zijn stem niet meer. Hij vroeg hoe ik het maakte, waarop ik eerst geen antwoord kon geven, maar wel direct vroeg of hij ziek was. Hij antwoordde: Nee, maar ik heb een pijnlijk been.

Toen kwam hij overeind en schoof de deken van het ene been. Ik zag dat het been helemaal verbonden was. Ik was helemaal ontdaan, want hij leek meer op een dood dan op een levend mens. Toen viel er in mijn gedachten, dat dit het middel tot zijn einde zou wezen.

Moeder- en kinderliefde

Ik zag dat hij aanstalten maakte om op te staan en vroeg wat hij wilde doen. Hij zei: Ik wil tot u, mijn moeder komen, als dat nog mag. Toen ik zei dat hij maar moest blijven zitten, was het alsof hij op vuur zat: hij kon onmogelijk op zijn plaats blijven zitten.

Ik stelde voor om hem hierbij te helpen, maar mijn zoon zei: Dat moet u niet doen, want ik heb alle hulp van u verzondigd en ben niets waardig. Toen kroop hij van de bank af, op één knie en zei toen: O moeder, mag ik, die door u altijd zo gekoesterd ben, de naam van kind nog dragen? Op deze aanblik en deze woorden dacht ik te zullen bezwijken en ik viel bij hem neer.

Hij zei: Moeder, de Heere zal u deze keer ondersteunen. Hij zal u troosten, ja nu hebt u Zijn troost nodig! Mijn lieve moeder, geef me niet alleen de naam, maar ook de daad dat ik uw kind ben, dan zal ik werkelijk blij zijn.

Toen ik deze woorden van mijn kind hoorde, kon ik mij niet langer bedwingen, maar stond op en kuste hem, hoewel ik van innerlijke aandoening niets zeggen kon.

Met een drie-enig God verzoend

Hij zei toen: Moeder, ik voel nu uw liefdehart tot mij, ja zelfs voel ik dat u uw hart reeds hebt uitgestort voor de Heere, toen ik nog niet geboren was. O, lieve moeder, nu zult u geloven wat u nog nooit hebt kunnen geloven. Nu is mijn hart niet alleen blij dat ik vrede met u heb, maar laat mij toe om nog wat meer te zeggen van de liefde die de uwe nog te boven gaat! Ik ben met een aanbiddelijk drie-enig God verzoend en nu vloeit mijn kinderlijke liefde tot u uit de liefde Gods in Christus. Die liefde heb ik vóór deze tijd nooit gehad.

Hij wilde verder spreken, maar ik verzocht hem om een ogenblik te zwijgen. Ik voelde mezelf heel rustig worden en zei tot hem: Weet je wel dat de duivel zo'n listige verleider is en hij jou nu kan voorkomen als een engel des lichts, door in je hart te fluisteren dat je, nu je met jouw moeder verzoend bent, ook met God verzoend bent en daarom blij mag zijn tot opspringens toe? Dit kan dus allemaal bedrog zijn!

Toen zei hij tot mij: Ja moeder, u kunt daar nog veel meer van zeggen, want zijn listen zijn ongekend groot en ik zou daar nog veel meer van kunnen vertellen, maar het is mij de moeite niet waard om over die verleider te spreken. Hoe meer u van hem spreekt, hoe meer sterkte ik voel om van mijn Verlosser te spreken.

O moeder, kon u nu stil zijn en naar mij luisteren, want ik móet spreken om mijn hart niet te doen breken. Anders zouden de balken boven u of de balken van het schip tot u gaan spreken, want er is wat gebeurd hoor!

Straks zullen onze harten ineen smelten en dan zullen we de Heere de eer geven. Laat uw hart nu stil zijn voor Jehova God, Die alles in Zijn hand heeft. Hij zal uw ziel verlichten en ik zal nu van mijn God spreken, want als ik aan Hem denk dan smelt mijn hart, hoe Hij mij al van de baarmoeder gedragen heeft, in Zijn lankmoedigheid. Ook op de zee, in veel stormen en baren, wat ik nog zal vertellen. Op het schip heb ik in doodsgevaaren veel beloften gedaan, als de Heere ons maar verlossen zou. Maar mijn beloften vergat ik weer wanneer het gevaar over was.

Gij Godvergetenden

Daarna gebeurde het dat de Heere zo'n geweldige storm gaf, dat het leek of alles zou vergaan. Zoals voorheen durfde ik nú geen beloften meer doen, want het was of we zo wegzonken.

Het was alsof ik wakker gemaakt werd door een stem die sprak: Dit is nu alles om jouw zonden! Eerst dacht ik aan al de beloften die ik voordien in doodsnoed gedaan had, maar nooit was nagekomen. Ik werd beschaamd en verlegen, vooral door het woord dat er bij kwam uit Psalm 50 vers 21: "*Deze dingen doet gij, en Ik zwijg; gij meent dat Ik ten enenmale ben gelijk gij; Ik zal u straffen en zal het ordentelijk voor uw ogen stellen. Verstaat dit toch, gij Godvergetenden ...*".

Ik schrok van deze woorden en wist niet wat me overkwam. Op hetzelfde ogenblik werden al mijn zonden mij als uit een zwart boek voor ogen gesteld: alles wat ik gedaan had vanaf mijn kinderjaren — en dit werd verzwaard door al de vermaningen en de waarschuwingen van u en de predikant, die mij óók in gedachten kwamen. Vooral dat ik een Godverlater was en nu zelf geheel van God was verlaten. Ik kan dit niet alles vertellen, maar ik weet dat dit mij niet zomaar in het hart kwam, maar het er met pijn werd ingedrukt.

Het allerbelangrijkste was dat ik tegen een heilig en rechtvaardig God gezondigd had, Wiens toorn ik op dat ogenblik met kracht ondervond. Het was of ik het kermen van de verdoemden in de hel hoorde.

Ook op het schip hoorde ik niets anders dan roepen en schreeuwen: Wij vergaan! Hier kwam nog bij dat het vuur van de hemel alles leek te verslinden en te vernielen. De masten waren ook afgebroken, zodat ik mijn ogen niet meer open durfde te doen.

Dit alles werd nog verzwaard door het roepen en bidden van anderen, die in een hoek waren gekropen. Voor mij was het alsof de hel geopend werd, waar ik naar verwezen werd, en ik het geroep hoorde: "*En zeiden tot de bergen en tot de steenrotsen: Valt op ons, en verbergt ons van het aangezicht Desgenen Die op den troon zit*" (Openbaring 6 vers 16).

Toen werd ik erop gewezen dat alles wat ik zag en hoorde, om mijn zonden was, omdat ik gezondigd had tegen alle waarschuwingen en kloppingen op mijn hart in. Ik verstomde en kon tot God niet meer roepen. Door het vreselijk onweer hadden de anderen geen erg meer in mij.

Het beloofde vergeten

Een verzwaring voor mij was dat ik God beloofd had niet meer te zullen zondigen (wat ik aan u ook wel beloofd heb, moeder). Maar wanneer ik uit de gevaren gered was, vergat ik altijd al mijn beloften. Mij werd op het hart gebonden dat ik met God gespot had en Hij Zich niet liet bespotten, zodat Hij mij zou laten toeroepen: Brengt hem hier en slaat hem voor Mijn voeten dood.

Toen viel ik op mijn gezicht van schaamte en verlegenheid en zuchtte onophoudelijk. Al het onderwijs dat ik uit Gods Woord gekregen had getuigde tegen mij.

O lieve moeder, daar bleef het niet bij, maar alles werd mij ordentelijk voor ogen gesteld en bij dit ontzettende gezicht klonk het van God: Onrein, onrein, ontbloot ze tot aan de fundamenten toe.

Toen toonde de Heere mij hoe ik in Adam, als het hoofd van het menselijke geslacht, alles verzondigd en vervloekt had. Hoe nu de rechtvaardige God het recht had om alles te doen vergaan. O, die scheiding vanaf mijn geboorte!

Het heilig recht

Intussen liet de Heere zien, dat Hij ook de macht heeft om dit verschrikkelijke onweer en de stormwind te stillen. Om het ene ogenblik de diepe afgronden van de zee te laten zien en het andere ogenblik alles stil te maken.

Hoewel de storm nu geluwd was voelde ik toch bittere smart, want ik had al Gods wetten geschonden en Zijn geboden met voeten getreden. De Heere toonde Zijn heilig ongenoegen en brandende toorn, zodat ik niet meer durfde bidden of aan Hem denken.

Toen kwam de duivel en fluisterde: Nu is het gedaan, ik zou me nu maar in de diepte van de zee werpen.

Ik besloot om het te doen want ik had niets meer in te brengen. En hoe listig ging de duivel te werk door te zeggen dat ik dan gelukkiger zou zijn en uit al mijn benauwdheid verlost zou zijn!

Daar stond ik nu op mijn benen te waggelen en bedacht wat ik zou doen. Weer kwam het woord: "*Ik zal u straffen en zal het ordentelijk voor uw ogen stellen*". Gelijktijdig zag ik in dat licht, dat ik mijn eigen leven altijd gehaat had en moest nu uitroepen dat God rechtvaardig was als Hij mij in de afgrond zou storten. Dat had ik allang verdiend.

Ik zag nu niets anders meer in mij dan zonden en ik moest God billijken, als Hij zou toelaten dat de benanning mij in de zee wierp. Ik zei: O God, ik heb niets meer in te brengen.

De mannen die dit gehoord hadden riepen: Nee, wij kunnen dat niet doen!

Mijn hart werd daar zo klein onder en ik bezweek haast van schaamte dat God nog zo goed voor mij was.

Daarna kon ik geen enkele zucht meer doen en moest besluiten, dat als de hemel met zuchten en kermen te winnen zou zijn, het voor mij nog eeuwig onmogelijk was. Ik meende daar te zullen sterven en lag daar in mijn hulpeloosheid en hopeloosheid.

4.4 Uw licht komt!

Toen ik wat tot mijzelf kwam kreeg ik ook weer wat krachten. Toen was het of alles mij toeriep: Bij mij is het niet! en de engelen in de hemel riepen: Bij ons is het ook niet!

Tot dit besluit kwam ik ook uit Gods Woord en ik dacht, dat het nu alleen nog op genade kon, hoewel ik daar helemaal blind voor was.

Juist op dát ogenblik werd mij toegeroepen: "*Ik ben de Weg, en de Waarheid, en het Leven. Niemand komt tot de Vader dan door Mij*" (Johannes 14 vers 6). Hoewel ik helemaal blind voor dit woord was werd ik wel rustig. Ik had die woorden wel al honderd keer gelezen, maar het was niet voor mij, want ik had te veel en te zwaar gezondigd. Ik dacht dat dit alleen voor Gods kinderen was.

Maar toen kreeg ik een ander woord: *Want de Zoon des mensen is gekomen om te zoeken en zalig te maken dat verloren was* (Lucas 19 vers 10). Toen zag ik direct dat alles wat ik gedaan had, verloren was. Ik kreeg een walging van mijzelf en begon te geloven dat dit een roepende stem van God was. Ik riep: O God, zou er voor mij nog een mogelijkheid tot zaligheid zijn?

Ik dacht dat dat net zo onmogelijk was als dat de zee op dit moment zou uitdrogen.

Toen werd mij ontdekt dat bij God alle dingen mogelijk zijn en mij werd het vriendelijk aangezicht van God getoond en ... mijn ogen gingen open.

Ik werd verslagen in mijn hart en riep uit: O, Heilige Majesteit, ik ben gebonden aan mijn zonden, van het hoofd tot de voeten ben ik daarmee bezet.

Daarop werd ik nog rustiger en mij werd in de weg van het evangelie getoond, dat de Heere Jezus tot mij sprak en mij al de schatten van Zijn volheid, dierbaarheid en algenoegzaamheid toonde. Hij leidde mij zo zachtjes door de Heilige Geest en Zijn Goddelijk licht, in het welbehagen des Vaders, dat in Christus als de Eniggeborene van de Vader, alle volheid van eeuwigheid wonen zou. Om Zijn vermaak te nemen in de mensenkinderen en in het bijzonder om mij te verlossen.

De andere zijde van het recht

O, wat een wonderdoend God en dat voor mij, die mijn hele leven niet anders dan tegenstand geboden had. Ik kon mij niet langer inhouden in dat Goddelijk licht en begon te zeggen: O, mijn Zaligmaker! Want Hij toonde mij niet alleen dat de grote toorn van God voor mij was geblust, maar ook hoe liefdevol Hij nu voor mij was. Niet alleen door te tonen dat Hij de macht had, maar ook Zijn liefdevolle genegenheid tot mij. Hij liet zien hoe het recht Gods, tegen mijn zonden ontstoken, door Christus' verdiensten volkomen voldaan was. Dat recht lag nu in Hem besloten, zodat er niets meer te eisen viel, want Hij had aan het kruis Zijn bloed gestort, waar Zijn hemelse Vader volkomen genoeg in had.

Nu had ik uit genade het recht om alles te kunnen en te mogen eisen, zodat ik uitriep: O liefde zonder vergelijking, het is volbracht, ja voor mij volbracht!

Overgave van de ziel

Nu kon ik mij niet meer inhouden en gaf mij gewillig aan de Heere over, zo onrein, walgelijk en onwaardig als ik maar noemen kan. Mij hart smolt als was voor de hemelse glans. O liefde niet uit te blussen.

Mijn Zaligmaker riep mij nu toe: Ik zal rein water op u sprengen en gij zult rein zijn in Mijn ogen.

O moeder, u weet, toen ik als klein kind de borsten van mijn moeder zoog, hoe uw liefde-armen mij aan uw hart drukten en koesterden, maar het besprengen van het levende water op mijn dorstend hart, was de liefde van God de Vader, in Zijn Zoon, door de Heilige Geest.

Hij wilde als een drie-enig God nu woning bij mij maken en mij troosten met de liefde die in Christus Jezus is, die alle verstand en begrip te boven gaat, die bij uw tere liefde niet te vergelijken is.

De toorn van mijn hemelse Vader is nu niet alleen uitgeblust door de stromen van Christus' volkomen verdienste, maar dat aanbiddelijk drie-enig zalig Opperwezen, roept nu uit: Wij in hem en hij in Ons, en de heilige engelen horen dit altijd aan.

Als ik nu duizend zielen en lichamen had, ik wilde die graag overgeven voor mijn Heere en mijn God. Daar word ik nu dronken en vet gemaakt uit Gods eeuwige liefde en uit de stromen van Zijn wellusten!

Moeder, nu word ik omhangen met de mantel van Christus gerechtigheid en dat niet alleen, want nu word ik ook door dat reine bloed gewassen en geheel afgespoeld. Mijn ziel bezwijkt nu van verlangen naar dat uur dat haast komen zal, dat ik niet meer door dit zaligmakende geloof, maar door aanschouwen zal uitroepen, met al de troongeesten: *"Hem, Die op de troon zit, en het Lam zij de dankzegging en de eer en de heerlijkheid en de kracht tot in alle eeuwigheid"* (Openbaring 5 vers 13b). Amen.

O, wat een heerlijk en dierbaar geloof, daardoor verlies ik mijzelf in mijn drie-enige God. O moeder, u was zo-even nog ongerust en ik prijs uw getrouwheid om mij te waarschuwen voor de listen van die helse vijand. Mogelijk komt er nog wel eens een gelegenheid om van zijn helse listen en bedriegerijen te spreken, maar nu kan ik daar niet van spreken. Kom, maak de Heere met mij groot en laat ons samen Zijn Heilige Naam verhogen!

De harten smelten saâm ineen

Toen smolt ook mijn hart voor God over alles wat ik hoorde en zag. Toen mijn jongen zei: Maak de Heere met mij groot, begreep ik dat hij dit hardop wilde doen en zei daarom tegen hem: Als we thuis zijn, dan kunnen we dit doen, maar we zijn hier in een vreemd huis. Toen zei hij: Ja moeder, zó bedoelde ik het niet, want een stille en zachtmoedige geest is kostelijk voor God.

En zo ging hij nog door om te spreken over de eeuwige liefde van God in Christus, die hij nu ondervond en over de reine gezuiverde wijnen voor al de gekochten des Heeren. En dat nu voor hem, zo'n gruwelijk monster, die de Heere zo lang getergd had. Wat een hoogte, diepte, lengte en breedte van de liefde Gods, die daar is in Christus Jezus. Wat een onderscheid met hen die met een ingebeelde hemel in de afgrond storten.

Hierna vroeg ik mijn jongen wat ik nu zou doen. Hij vroeg mij om een bootje te huren en zo naar huis te varen, want hij voelde dat hij niet kon lopen en ook niet gereden kon worden, omdat het vlees van zijn been afgesneden was.

Als een lamme werd hij in en uit de boot gedragen en hij zei: Zo zal ik ook eens gedragen worden naar het graf, maar mijn ziel zal dan opgenomen zijn door de zalige engelen, die nu al staan te wachten op het bevel van mijn hemelse Vader. Is dat niet wonderlijk moeder?

Ik stemde dit toe en verzocht hem om nu wat stil te zijn, omdat hij vermoeid was. Maar hij zei : O neen moeder, ... *"die Mij belijden zal voor de mensen"*, zegt mijn Zaligmaker, *"dien zal Ik ook belijden voor Mijn Vader, Die in de hemelen is "* (Matthëüs 10 vers 32), want de satan heeft nu geen vat meer op mij.

De listen van de satan

Nu zal ik u van zijn listen vertellen en van mijn boos en verdorven hart.

Toen we met het schip nog niet aan land waren blies hij mij in, dat ik wel meende dat ik met God verzoend was, maar hoe kan dat als je tegen de zin van je ouders weggegaan bent? Ze zijn daarom boos geworden, ook de predikant en je vrienden.

Ik moest dit toestemmen en verstomde op die tijd en kon niet anders dan antwoorden met tranen en zuchten die diep uit mijn hart kwamen. Totdat de Heere door Zijn Geest en genade mij toeriep: "*Vreest niet voor degenen die het lichaam doden, en daarna niets meer kunnen doen*" (Lucas 12 vers 4).

Ook werd me wel eens afgevraagd of ik nog in haat tegen mijn ouders en vrienden was. Maar op dat ogenblik kon ik met een hartelijke bereidheid 'neen' zeggen. Om dit te bevestigen kon ik van mijn bloed wel af laten tappen, als ik het daarmee bewijzen kon. Ook werd ik wel eens gewezen op de anderen die op het schip waren en die mij veel smarten aandeden, zodat ik met een biddend hart voor die arme onwetende mensen kreeg te zuchten of de Heere hen in het hart wilde grijpen en hen wilde bekeren. Dan verdween de satan en werd hij een leugenaar bevonden.

Toen het op een ander keer erg gestormd had en de zee tot bedaren was gekomen, zodat de angst onder het volk weer over was, toen begonnen dezelfde personen weer te vloeken. Ik beefde ervan en viel in het verborgen op mijn knieën om voor hen te bidden: "*Vader, vergeef het hun; want zij weten niet wat zij doen*" (Lucas 23 vers 34).

Toen blies de satan mij in, dat wanneer ik een kind van God was, ik die mensen eerst zou hebben gewaarschuwd. Zie hier zijn list, maar geloofd zij de Heere, Die mij uitgeholpen heeft. Gelijkzeitig mocht ik mezelf afvragen of het vloeken mij niets deed of dat het mijn hart deed beven. Ik mocht weten dat het dit laatste was.

Toch bleef de duivel vragen waarom ik ze dan niet bestraft had. Toen werd ik door de Heere erop gewezen dat ik dit dikwijls met een biddend hart gedaan had, maar dat ze nog bozer geworden waren. Ze hebben wel gedreigd mij overboord te werpen.

Mijn hart begon wel eens te smelten en dan kroop ik in een hoek om voor mijn vijanden te bidden. Ze zochten toen wel eens naar mij, maar konden me niet vinden, omdat de Heere hen met blindheid geslagen had. Ik hoorde hen ook wel eens zeggen: Laat die jonge hond maar liggen, en ze gingen verder.

O moeder, ik zou nog meer kunnen vertellen maar dat kan ik nu niet doen, omdat mijn hart verblijd is. Die aanvallen van mensen heb ik bij u niet te verwachten en mijn tijd is mogelijk maar zeer kort.

4.5 Weer thuis gekomen

Toen we thuis kwamen werd eerst de dokter geroepen om naar zijn been te kijken. Toen hij het been zagen schrok hij en zei dat er niets meer aan te doen was en dat het been direct afgezet moest worden.

We waren allen hierover aangedaan, maar mijn zoon niet. Hij vroeg om wat eten en drinken om niet te bezwijken. Niet van de mededeling van de dokter, want door genade kon hij dat verdragen.

Daarna begon hij eerst zijn vader, broer en zussen aan te spreken. Hij begon met op te merken dat hij, hoe onaangenaam hij er ook uitzag, toch meende te merken dat hij welkom bij hen was. Ze riepen toen allen: O ja, met het gehele hart!

Liefde tot zijn vader

Toen begon hij tot zijn vader te spreken, over de tere zorg en liefde die hij op dit ogenblik nog van hem kreeg. Hij zei verder: Hoewel ik het zo verzondigd heb, ben ik erom verlegen om uw vaderlijke toegenegenheid nog te mogen ondervinden, hoewel ik de jongste en de onwaardigste van de kinderen ben. Ik wil u niet verontrusten, maar mijn tijd zal mogelijk maar kort zijn en op het laatst zal ik mogelijk niet meer kunnen spreken.

Toen zijn vader begon te schreien zei hij: O vader schrei niet om mij, want ik ga haast heen naar een plaats die mij bereid is in de hoogste hemelen. Dat ik het geluk eens mocht krijgen om ook u daar te zien, dat zou voor u en mij de blijdste dag zijn. Maar om u daarmee te troosten, dat kan en mag ik niet, voordat ik weet dat uw voeten gezet zijn op de weg naar de hemel. Wat zegt nu uw hart, weet u wat het is om midden in de dood te liggen, zonder handen en voeten te zijn, al het uwe uit te blazen en zo uw eigen leven te verliezen en dat buiten uzelf in de Middelaar terug te vinden? Wat antwoordt mijn lieve vader hierop?

Omdat zijn vader niet anders kon dan schreien, vroeg hij, of hij zo weg moest gaan zonder dat hij wist waar zijn vader ontroerd over was.

Toen zei zijn vader, dat zijn tranen over hem waren omdat hij er zó uitzag. Maar zijn antwoord was: Ween niet over mij. Maar dat het God behaagde u te doen schreien over uzelf, over uw zonden en de scheiding met God. Anders gaat u voor eeuwig verloren. Ik kan u niet helpen, maar ik wens dat u zien en geloven mocht. Nu zegt de Zaligmaker nog: "*Och, of gij bekendet, ook nog in dezen uwen dag, hetgeen tot uw vrede dient*" (Lucas 19 vers 42). O mijn vader, u moet u schuldig kennen, voordat u door God vrijgesproken wordt.

Hierop sprak mijn zoon: O hoge en heilige Majesteit, het zij niet kwaad in Uw ogen, dat ik, gering en arm miertje, U ootmoedig aanbidde. Indien het wezen kan, dat nog een zucht van een arm schaapje, die U Zelf tot Uw kudde gebracht hebt, door U verhoord wordt. Doe nu o God, zoals het goed is in Uw ogen.

Ook de broer en zussen

Zo ging hij tot onze verwondering door tot twaalf uur in de nacht. Toen vroeg ik hem of hij niet wat wilde rusten, maar hij zei: De Heiland zei tot Zijn discipelen: "*Kunt gij dan niet één uur met Mij waken?*" (Matthéüs 26 vers 40b). O moeder, kunt u ook niet een uurtje met mij waken? Toen antwoordde ik: Ik wilde wel met je sterven.

Mijn zoon ging verder en zei dat zijn tijd maar kort zou zijn en dat hij nog een zucht had voor zijn broer en zussen.

Ik heb tot mijn blijdschap gezien en ondervonden dat ik bij allen welkom ben. O, kon ik nu mijn bloedend hart laten zien van liefde tot jullie allen. Hoewel ik de jongste ben en de onwaardigste, moeten je me niet kwalijk nemen, dat ik je nog ernstig wil waarschuwen.

God vraagt het van ons allen: "*Ken Hem in al uw wegen, en Hij zal uw paden recht maken*" (Spreuken 3 vers 6). Hoewel we onze oren sluiten en wij door onze blindheid niets zien, is het een wonder dat God niet ophoudt met ons heil te zoeken.

Zijn broer en zussen konden hem niet antwoorden omdat ze allen tot tranen toe bewogen waren. Dit was voor hem een reden om te zeggen: Treur niet over mij, maar wat is het antwoord tot de hoge God? Nadat hij ze allen Gods zegen toegewenst had, zijn ze naar bed gegaan, diep onder de indruk van wat ze gehoord en gezien hadden.

Zijn been afgezet?

De volgende morgen, werd zijn gebed al vroeg weer gehoord. Het was uit de diepte van zijn geringheid en onwaardigheid, maar wel zó vol geloof, dat ik diep verlegen en beschaamd was over Gods rijke genade.

Hij was blij dat alles nog goed was en dat bij zulke onwaardige zondaars. Hij zei: O God, mijn beenderen loven U en al wat in mij is, looft den Heere. Mijn ziel, vergeet toch niet één van Zijn weldaden. O, dit kan ik niet uitdrukken, want mijn hart is overstelpt.

Daarna kwamen de doktoren om zijn been, onder aan de knie, af te zetten.

Ze vroegen hem hoe het was en of hij geen zware pijn leed. Daarna lieten ze hem weten dat het beter was, een korte heftige pijn te hebben, dan altijd pijn te lijden.

Toen zei mijn zoon: Indien het Gods wil was, dan zou ik graag mijn beide benen laten afzetten, maar nú is het Zijn wil niet en daarom mag het zieke been er ook niet af.

Met twee benen in het graf

De dokters dachten dat het uit angst voortkwam en zeiden: We meenden uit je eigen woorden opgemerkt te hebben dat je toch moediger was." Dat was voor hem een reden om te zeggen: "Dan hebt u mij niet begrepen, want ik heb daar geen angst voor, maar u zult later erkennen dat ik de waarheid gesproken heb. Ik zal hier niet lang meer zijn en zal dan met beide benen in het graf gelegd worden.

De Heere is zo onbeschrijfelijk goed voor mij, dat Hij mij nu en dan een voorsmaakje te proeven geeft van het hemelse Kanaän. Dan is het alsof mij afgevraagd wordt of ik niet liever gezond en fris zou willen zijn in mijn korte levenstijd. Maar ik begeer dat niet, vanwege de vreugde die ik dan in mijn hart mag voelen en dan heb ik geen pijn en smart. Mij ziel is verlangend om ontbonden te wezen en met Christus te zijn, want dat is zeer verre het beste. Daarom vrienden, doet geen moeite want dit is van de Heere.

De doktoren waren ermee verlegen en vroegen of ze dan zijn been ook niet mochten verbinden. Dit liet hij wél gewillig toe. Toen ze wilden vertrekken lieten ze weten dat ze de andere dag weer zouden komen en dan zou de patiënt mogelijk andere gedachten hebben.

Maar mijn zoon antwoordde: Ik weet niet wat dan de wil des Heeren zal zijn, maar ik weet wel dat de tijd zal komen dat we allen voor de rechterstoel van Christus gesteld zullen worden, om dan voor eeuwig gevonnist te worden. Als we Hem tot een Voorspraak gekregen hebben, zullen we voor eeuwig gelukkig zijn. Maar ik zal nog even want anders vertellen. Toen wij op het schip waren, wilden de doktoren daar ook mijn been afzetten, maar ik vond ook toen geen vrijheid om toestemming te geven. In die tijd was er een wond aan mijn scheenbeen, die begon te zweren. In de vreselijke pijn die ik toen had, moest ik God rechtvaardigen, want het was mijn straf. Ook brak de pest op het schip uit en het grootste deel van de mensen stierf. Doordat ook de doktoren stierven, is er door ondeskundigen in mijn been gesneden en gekerfd, wat veel pijn veroorzaakte. Maar achteraf mocht ik zeggen dat het alles ten goede meegewerkt heeft.

Gezicht op het kruis

In ondragelijke pijnen, toen ik meende te bezwijken, riep ik tot God om hulp. Hij verhoorde mij, door Zijn licht voor mij te doen vallen op een gebonden en aan het kruis geklonken Middelaar, Die Zijn dierbaar bloed voor mij vergoten had en mij daardoor van de eeuwige pijn verlost heeft, Die mijn zonden uitgewist en in alles voldaan heeft.

Toen was het alsof mij gevraagd werd, of ik mijn been hiervoor wilde verliezen. Mij hart was hierdoor verzwolgen en zei: O neen! Tot bevestiging hiervan voelde ik geen pijn, het was of mijn been in rozen lag, vol van geur en mijn hart sprong op van vreugde. Toen wilde ik mijn been voor heel de wereld niet meer missen.

Bij het weggaan waren de chirurgen tot tranen toe bewogen en wensten hem veel sterkte toe. Vijf weken lang zijn ze elke dag geweest om het been te verbinden, maar ze spraken niet meer over afzetten!

*'k Schrik niet
'k Beef niet
Vrij van banden
Daar die handen
Zijn doorgraven
Die voor mij de losprijs gaven!*
(F.A. Lampe)

De predikant op bezoek

Ook de predikant kwam mijn zoon opzoeken. Met schaamte begon mijn zoon met hem te spreken, over de liefde en de lessen die hij van zijn predikant gekregen had. Ook bedankte hij hem hartelijk hiervoor, maar moest met berouw bekennen, dat hij er niet naar geleefd had.

Maar hij kon het niet nalaten om ook gelijk te spreken over het voorrecht van de vergeving van zonden, door de dure prijs van Jezus Christus en het eigendom te mogen zijn van een drie-enig verbonds-God. Om Hem tot in eeuwigheid de eer en de dankzegging toe te brengen. Zolang hij hier nog was, was het zijn grootste blijdschap om van zijn Verlosser te spreken.

De predikant was zo verbaasd dat hij eerst niet wist wat hij moest zeggen. Hierop begon mijn zoon erover dat hij, ook op het schip, dikwijls met veel liefde aan hem gedacht had.

Toen zei de predikant dat hij bang was dat hij zich te veel zou vermoeien.

Hierop antwoordde mijn zoon: O nee, hoe meer ik van de Heere spreek, hoe sterker ik me voel. Daarom wil ik toch nog enkele woorden spreken. U weet dat ik veel uit Gods Woord wist, maar mijn gedrag kwam daar niet mee overeen. Ik deed dikwijls beloften om mijn leven te beteren, maar daarna werd het nog veel erger met mij.

Toch werden mijn zonden mij weer voor ogen gesteld en viel ik weer voor God neer en betreurde mijn zonden, maar de hemel was niet te bewegen. De Bijbel werd een gesloten boek en ik werd zo arm, blind en naakt gemaakt, dat indien de hemel met één zucht te verdienen geweest zou zijn, ik voor eeuwig daarbuiten zou moeten blijven. Mijn hoop was nu afgesneden en ik was waardig voor eeuwig verstoten te worden.

Ogenzalf

O dominee, toen mijn hart dat toestemde, kwam de vinger van Gods Geest en bestreek Hij mijn ogen met ogenzalf en diezelfde vinger wees mij op de opgehangen Bloedbruidegom. Die was blank en rood en werd voor mij zo begerlijk, dat ik mijzelf verloor en mij, geheel zoals ik was, aan Hem overgaf.

Daar werd ik niet alleen gereinigd en geheel gezuiverd, maar wij gingen daar een huwelijksverbond aan voor de tijd en de eeuwigheid. Wij werden het eens en zullen dit voor eeuwig blijven. De zegels van het Boek werden geopend en ik zag en geloofde dat

de beloften, voor mij, in Christus ja en amen zijn. Zijn liefde gaat alle liefde te boven en Hij heeft beloofd dat Hij nooit meer op mij en al de Zijnen toornen of schelden zal. Zo is er voor mij geen zaliger voorrecht, dan dat mijn hart gebonden is en dat ook de hellemacht met al haar tegenstand voor mijn Heere gebonden ligt en dat mijn hart dan stil op Hem mag wachten en de stromen uit Zijn volheid gewaar worden.

De predikant had met alle aandacht naar hem geluisterd en wenste mijn zoon alle hulp en ondersteuning van God toe. Toen kuste hij hem en nam afscheid.

Daarna keerde mijn jongen zich naar mij toe en zei: O moeder, ik verlies nu mijn hart, mijn ziel zinkt weg in verwondering, "... want wij zullen Hem zien gelijk Hij is" (1 Johannes 3 vers 2b).

Zijn vroegere vrienden

Daarna vroeg hij naar zijn vroegere vrienden, omdat die zo na aan zijn hart lagen en hij, vóór hij stierf, zijn hart nog wilde ontlasten.

Toen ze binnen kwamen begon hij erover toe praten hoe ze met elkaar de weg der zonde en des verderfs gelopen hadden, maar, zei hij: De Heere heeft mij eraan ontdekt en mij ervan verlost. O mijn vrienden, zijn jullie ook al van de brede weg der hel verlost en op de smalle weg naar de hemel gebracht?

Ze stonden allen met tranen in de ogen en konden niet antwoorden en mijn zoon ging verder met zijn waarschuwingen. Maar ook zei hij: Wanneer er iemand van jullie zich geheel verloren ziet en van alles afziet, dan is Gods hulp dichtbij. De Heere ontferme Zich over jullie allen.

Toen hij van iedereen afscheid nam zei hij nog: Haast ga ik heen naar het huis hierboven, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen.

Toen ze weg waren wilde hij graag alleen zijn.

4.6 Het einde van de strijd

De laatste nacht van zijn leven is hij nog zwaar bestreden. Wat een zware strijd was dat voor hem.

Maar, waren er in de nacht nog tranen, diezelfde morgen overwon hij door de Heere met gejuich. Hij vertelde dat de Heere hem toeriep: *"Ben Ik een God van nabij, spreekt de HEERE, en niet een God van verre? Zou zich iemand in verborgen plaatsen kunnen verbergen, dat Ik hem niet zou zien? spreekt de HEERE; vervul Ik niet de hemel en de aarde? spreekt de HEERE?"* (Jeremia 23 vers 23-24). *"Zou Ik het zeggen en niet doen, spreken en niet bestendig maken?"*.

Christus is niet alleen een verse, maar ook een levende weg. O, ik, arm gering stofje, begon te wankelen door de geweldige pijnen en de vrees voor de dood en vroeg me af of mijn ondervinding niet een inblazing van de satan geweest was, of een inspanning van mijn hart met een verlicht verstand. Ik begon te twijfelen en te wankelen, maar toen was het Gods tijd om mijn ogen te openen voor de listen van de duivel, maar ook voor de trouwe verbonds-God, dat al Zijn beloften, in Christus, ja en amen zijn.

In dat licht verfoei ik mij in stof en as en ben ik maar een arm gering schaapje, dat toch door het geloof en de liefde mijn Heere Jezus hier in het begin en straks onafgebroken zal aanschouwen en Hem voor eeuwig genieten.

*En ná een eeuwig zien
Zal ons het eeuwig zien
Van Hem nog niet verdrieten.
(Eeuwigheidslied van W. d' Orville)*

Hier begin ik mijn geest al te verliezen en voel ik de dood naderen. Maar moeder, treur maar niet over mijn heengaan, want ik ga naar mijn vaderland hierboven.

De satan, die als een briesende leeuw rondgaat, ligt nu aan de ketting en ik geloof dat hij geen stap tot mij kan naderen om mij te kwetsen zonder de wil van mijn God.

Bezwijken van verlangen

O moeder, nu maakt de Heere Jezus mij steeds leger van mijzelf en vervult Hij mij met de stromen van Zijn Goddelijke wellusten. De liefdesvolheid van de Heere Jezus is sterker dan de dood, ja harder dan het graf. Die overwint de wereld en doet de ziel bezwijken van verlangen naar dat uur, dat nu haast komen zal. Mijn hart juicht in mij en springt op in mijn Zaligmaker. Hij zendt de Trooster in mij, Die mij verkwikt, zodat mijn lichaam niets meer nodig heeft. Waar zal ik heengaan voor die Geest?

Klim ik opwaarts, de hemel is van mij, en daal ik nederwaarts, de aarde en de zee is van mij, met al hun volheid.

Nu geniet ik in alles een stille vrede met een drie-enig Goddelijk Wezen.

Nu word ik ingeleid in de liefde van de Heiland. Hij moest uit een onreine, maar zuivere maagd geboren worden, om al dat onreine in mij te verbannen. Hij moest liggen in de beestenkribbe en werd verdreven en verjaagd van de ene plaats naar de andere, als een veldhoen op de bergen. Hij had niets om het hoofd op neer te leggen.

O, liefdevolle Middelaar en Helper in tijden van benauwdheid, als ik niets heb waar zich mijn hart op kan verlaten, dan doet U mijn hart in U nederliggen en daar rust ik zo veilig en zo heilig. O God, dat U dit mij bereid hebt! Een wonderlijke liefde, die zo ver gaat dat de macht van de hel die niet zal kunnen uitblussen.

Hij liet Zich binden als een Lam, om het werk van de verlossing uit te voeren en dat heeft Hij vrijwillig op Zich genomen, om onwillige zondaren vrijwillig te maken.

O, dat woord "*het is volbracht*" dat kan nooit geheel begrepen worden door de uitverkorenen en in het bijzonder niet door mij. Nu moet ik uitroepen: "*Daarom, hoe kostelijk zijn mij, o God Uw gedachten; hoe machtig veel zijn haar sommen!*" (Psalm 139 vers 17).

O moeder, mijn Heiland leert en onderwijst mij nu. Hij geeft mij raad en Zijn oog is op mij. Hij zal mij helpen in het uur van de dood, want in mij is geen kracht.

Het was of ik zo ging sterven, maar het kon nog niet, de liefde van Christus is de banier over mij. O help mij nu loven, maak de Heere met mij groot en laat ons samen Zijn Naam verhogen. Al mijn beenderen zullen de Heere prijzen in de wederoprichting van alle dingen.

Nu moeder, laat mij nog wat stil liggen en ik zal u roepen als ik heenga.

Nog één uurtje

Toen lag hij enkele uren stil en riep mij daarna. Hij zei: Nu ga ik heen, maar heel anders dan toen ik naar zee ging; wees nu blij met mij en verlang er niet naar om mij nog langer hier te houden. Nog één uurtje en dan niet meer. Help mij om God te loven.

O, dat al mijn leden tongen waren om mijn Verlosser nu al de eer, de roem en de dankzegging toe te brengen. Nu staan de zalige troongeesten daar al te wachten om mij

te brengen in Zijn troon. Zij zullen met mij, Hem het "driemaal heilig" toebrengen, waar geen nacht meer wezen zal, zoals hier.

Moeder ik neem nu afscheid van u met een heilige kus, voordat de dood mij overvalt en ik niet meer zal kunnen spreken. Roep nu ook mijn vader, broer en zussen.

Toen ze kwamen hebben ze hem allen afscheid gekust, wat met veel aandoening gepaard ging. Hij zei toen nog : Wees maar rustig. O, dat nu al het volk van God hier was, dan zou ik het toeroepen: "*Komt, hoort toe, o allen gij die God vreest, en ik zal vertellen wat Hij aan mijn ziel gedaan heeft*" (Psalm 66 vers 16). Ja, wat Hij nog doet; helpt dan nu allen die helpen kunt en looft de Heere, onze zielen!

O dood, kom in en snijd mijn levensdraad af opdat ik eeuwig bij U mag wezen, om U dat lieve zalige Wezen altijd te zien!

Moeder, nu voel ik dat ik heenga. Vader, moeder, broer en zussen, voor eeuwig het goede toegewent.

Mij tong kleeft aan mijn gehemelte, haast u, laat af en laat los. O mijn Heere Jezus, in Uw handen beveel ik mijn geest. Amen.

Zo blies hij zijn laatste adem uit en hij was niet meer.

Hij was ruim zestien jaar oud toen hij overleden is.

*Wanneer dit tijdsgordijn,
Zal weggeschoven zijn
Van voor de heil'ge schaar,
En dat het hemels licht
Hun geven zal gezicht
Om te beschouwen daar
Jehova's wezen aan,
En in die zee te baân (baden)
Van Zijn oneindigheden,
Dan zal 't God-dorstend volk,
Gezonken in die kolk,
Eerst wezen recht tevreden.*

(*Eeuwigheidslied van W. d' Orville*)

4.7 Naschrift

Het was ongeveer een jaar na het overlijden van mijn zoon, dat er een bemanningslid van het schip kwam, met de gedachte om mijn zoon op te zoeken.

Toen ik vertelde dat hij er niet meer was, schrok hij en zei: "Dan is hij zeker in de hemel, want hij heeft op het schip veel moeten lijden en uitstaan. Was hij niet op het schip geweest, dan waren we allen zeker verdronken."

Hij vertelde dat eerst de pest op het schip uitgebroken was en er zoveel aan deze ziekte overleden waren, dat er haast niemand van de bemanning meer overgebleven was.

Daarna waren ze in zo'n zwaar onweer terecht gekomen, dat ze dachten te vergaan. Mijn zoon werd met zijn zieke been naar de andere passagiers gezonden en zong daar hardop, want hij was toen niet meer gebonden maar voelde zich vrij. Ook bestrafte hij de vloekers die er waren. Men had echter een hekel aan hem en hij werd erg bespot. Ze wierpen hout en allerlei vuil op hem, hoewel hij goed voor hen was.

Hij ving altijd regenwater op en bewaarde dat voor de zieken en als er nood was ook voor de anderen.

Als het noodweer werd, dan sprak hun geweten en ze vroegen hem om vergeving. Ze wilden water kopen voor zilveren gespen en tabaksdozen en dergelijke. Maar hij gaf het water weg, met de vermaning om ook zo begerig te zijn naar het levende water.

Ook moest hij als het noodweer was een gebed voor hen doen. Werd het dan nog wat erger, dan kreeg hij de schuld, omdat ze zeiden dat hij daar om gebeden had. Ze dreigden hem dan in de zee te werpen.

Zo heeft hij veel geleden op het schip, maar hij was biddende dag en nacht. Ook leed hij van zijn ziek been, waar al dikwijls in gesneden was. Als ze het wilden afzetten stond hij het hun niet toe, hij was in die tijd vol van blijdschap in zijn God.

Hij wees de anderen altijd op hun plicht als schepselen van God.

Nu is hij in de hemel en verheerlijkt God voor eeuwig!"

Wanneer samengesteld?

Het oorspronkelijke geschrift is in het jaar 1772 geschreven. De reeds eerder genoemde persoon uit Rotterdam heeft het, wellicht met hulp en medeweten van zijn reisgenote, de moeder van die jongen, opgesteld en gepubliceerd.

In het begin van deze geschiedenis wordt de naam van ds. J. Beukelman genoemd. Ongetwijfeld had hij zelf kennis met hem gemaakt tijdens het verblijf van de predikant in Rotterdam. Hij stond daar slechts anderhalf jaar (1749-1750). In 1750 verhuisde hij naar Den Haag, waar hij in 1757 overleden is. Hij was toen slechts 53 jaar.

De Rotterdammer vertelde verder dat hij onder de preken van ds. Ten Dam veranderd is. Dit moet dan ds. Bernardus ten Dam geweest zijn, die van 1734 tot 1755 te Rotterdam stond en daar in 1759 is overleden.

Voorzichtig kan verondersteld worden dat de geschiedenis plaats vond tussen 1755 en 1760 en de ontmoeting op het beurtschip bij Hellevoetsluis enige tijd daarna.

Waarschijnlijk was de jonge Oostindiëvaarder aangemonsterd op een schip van de V.O.C., die in die jaren nog op Indië voer. De levensomstandigheden aan boord waren dikwijls erbarmelijk. Mede daardoor brak ook regelmatig de pest uit, wat dikwijls veel mensenlevens kostte. Ook was er een strenge tucht en de strafmaatregelen waren soms wel wat barbaars. Het gebeurde regelmatig dat er muiterij op het schip uitbrak, door allerlei voorvallen. Maar ook vielen ze soms in handen van piraten, die de zee toen onveilig maakten.

In die jaren was er van de dagelijkse godsdienstplichten niet veel meer overgebleven. Honderd jaar daarvoor werd er op de schepen nog dikwijls een gezagvoerder aangetroffen die de bemanningsleden voorging in het houden van godsdienstoefeningen.

Toch werden er ook daarna op de schepen dikwijls wel een of meer gevonden die de Heere vreesden, of die door de Heere werden opgezocht als ze op zee verbleven, zoals ook in het bovenstaande is weergegeven.

Gods opzoekende zondaarsliefde is hier zo helder, dat er niet aan getwijfeld hoeft te worden of dit het zuivere werk des Heeren geweest is, in die zestienjarige jongen.

Bron: *Een waar en echt verhaal van Gods vrije genade in den Heere Jezus Christus, bewezen aan een jongeling op zijn reize naar Oost-Indiën, z.j.*

V Cornelis Kerkhoven (eind 17e eeuw)

5.1 Wat goeds voor de Heere in gevonden

Het was in de tweede helft van de zeventiende eeuw, in Middelburg, dat er in het gezin van Jacob Kerkhoven en Janneke Jacobs een jongetje geboren werd. Ze noemden dit kind Cornelis. Het ventje was nog heel jong toen zijn vader overleed en zijn moeder achterbleef met behalve Cornelis, nog een broertje en twee zusjes.

Een leergierige jongen

Toen Cornelis nog in de wieg lag viel het al op dat hij in alles zo vlug was. Hij was nog maar drie jaar toen hij het Onze Vader en ook andere verzen en gebeden die hij geleerd had kon opzeggen. Zijn moeder was ijverig in het onderwijzen van haar kinderen, maar ook zijn oudste zus onderwees haar jongste broertje.

Op zijn vierde jaar was Cornelis rijp voor de school, waar hij na ruim een jaar al zoveel vorderingen gemaakt had dat hij kon lezen en ook al heel netjes kon schrijven.

Daar hij op school de andere kinderen in leren overtrof, werd hij al vlug het voorwerp van plagerijen. Dikwijls werd hij besmeurd met slijk en uitwerpselen van beesten, die in die tijd in grote aantallen op de straat liepen.

Hij werd niet boos maar verdroeg geduldig wat hem werd aangedaan. Hoewel zijn lichaam zwak en ziekelijk was, was zijn geest vlug en helder.

Ook toen hij nog heel jong was, was er geen kerkdienst die hij verzuimde en ook op de catechisatie was hij altijd aanwezig. Ook daar maakte hij zoveel vorderingen dat de predikant dikwijls vol verwondering over hem was.

Hij was nog maar acht jaar toen hij de hele samenstelling van een gehoorde preek kon navertellen. Ook hierin kwam uit dat hij niet alleen een sterk geheugen had, maar ook een hartelijke begeerte om in deze dingen bezig te zijn.

Wanneer de school uitging liep hij naar huis om daar zijn tijd door te brengen met het lezen in de Bijbel of een ander goed boek. Cornelis had er geen behoefte aan om met andere kinderen te spelen.

Veel geplaagd

Er kwam nog een reden bij waarom hij niet veel op straat gezien werd. Wanneer hij op weg was om een boodschap te doen of iets dergelijks, dan werd hij al spoedig gezien, waarna het plagen en schelden weer begon.

Met het ouder worden werd dit er niet beter op. Hij was twaalf jaar toen hij op een avond uit de catechisatie kwam en naar huis liep. Hij werd toen tegengehouden door een groep leeftijdgenoten, die hem niet alleen uitscholden, maar ook vastgrepen en besmeurden met vuil van de straat. Deze keer maakten de jongens het wel erg bont, want een van hen gooide van een korte afstand met een steen naar Cornelis. De steen trof op een gevaarlijke plaats zijn hoofd.

Niet alleen door de pijn, maar ook door een wond die veel bloedverlies veroorzaakte, zakte hij in elkaar en bleef op de grond liggen. Twee mannen zagen dit en liepen er naar toe en hebben Cornelis naar huis gedragen, waar zijn moeder hem met een tedere zorg omringde.

Maar hoe goed de verzorging van zijn moeder en de anderen ook was, hij ging achteruit. Hij kreeg wondkoorts, wat de ziekte verergerde. Omdat hij toch al niet zo sterk was, kon hij nu niet meer van bed komen.

Ds. D. Hoornbeek

Cornelis vroeg aan zijn moeder of ze de predikant wilden inlichten dat hij ziek was. Het duurde niet lang of zijn geliefde predikant ds. Hoornbeek kwam de zieke jongen opzoeken.

Direct zei de predikant: "Wel Cornelis hoe gaat het ermee, want ik merk dat je heel zwak bent?"

De jonge lijder probeerde zich wat op te richten en sprak, tot verwondering van zijn huisgenoten: "Hoe zou het met mij wezen? Ik zoek me te bereiden op het sterven en zeg met de apostel Paulus *"Ik sterf alle dagen"*, wat me nu elk uur voor ogen staat. De wond in mijn hoofd doet me erg verzwakken en maakt mijn lichaam ziek, maar mijn hart is bereid.

Mijn ziel en lichaam zijn met elkaar verbonden, zodat ik met het lichaam bijzonder aan mijn moeder, mijn zusjes en mijn broer gehecht ben, maar mijn geest drijft mij naar de Allerhoogste toe.

Met David kan ik zeggen: *"HEERE, maak mij bekend mijn einde"* (Psalm 39 vers 5a) en met Mozes: *"Leer ons also onze dagen tellen"* (Psalm 90 vers 12a).

Dat heb ik, o Heere van U verzocht, nu het schijnt dat het tellen van de dagen veranderd is in het tellen van de uren.

O dominee, de wond aan mijn hoofd en de wond van mijn ziel verlangen ernaar om genezen te worden door de geestelijke Barmhartige Samaritaan. Ik ben op de weg van het aardse Jericho in de handen van moordenaars gevallen, maar ik zie Hem komen, Die mijn ziel en lichaam zal reinigen en genezen met Zijn dierbaar bloed. Ja, mijn ziel is zo aan Hem verbonden, dat niemand dit zal kunnen scheiden."

Daarna deed ds. Hoornbeek een hartelijk gebed, dat Cornelis met zoveel ijver en aandacht nasprak, dat bij al de aanwezigen de tranen in de ogen stonden.

Liefde tot God

Daarna kwam de dokter hem bezoeken, om zijn hoofdwond te verbinden, niet wetende dat dit de laatste keer zou zijn. Ds. Hoornbeek, die steeds bij de jonge lijder gebleven was, vroeg hem daarna: "Cornelis, drukken de zonden je niet?"

De jongen antwoordde: Ja, maar mijn innerlijke vreugde is zó groot, in het opklimmen tot God, dat ik de hemel geopend zie en Jezus Christus aan de rechterhand van mijn hemelse Vader."

Daarna draaide hij zich om en zag zijn lieve moeder, zijn broer en twee zusjes zó bedroefd in tranen neerzitten, dat hij zelf ook bewogen werd.

Hij sprak ze echter aan: "Mijn lieve moeder, waarom benauwt u mijn hart met tranen? God zal er Zelf in voorzien, want ik moet toch eenmaal door Gods voorzienigheid van u scheiden. Bedenk steeds dat u nog een Vader in de hemel hebt, die u beter dan ik kan helpen. Hij is een God, een Man en Vader van weduwen, vertrouw op Hem en Hij zal u niet verlaten.

God heeft u ook mijn zussen en broer tot troost nog overgelaten. Van hen hoop ik dat Hij ze in geloof en deugd zal doen toenemen, zoals de olievaten bij de weduwe van Zarfath. Houd Hem steeds voor ogen met vertrouwen. Ik ga nu heen naar die plaats waar ik u ook zal verwachten.

Mijn zwakheid is nu groot en daarom kan ik niet veel meer zeggen, maar overdenk steeds mijn woorden, die ik vroeger steeds met u en met de anderen besproken heb. God zal u kracht geven en blijdschap en zal ook de tranen van uw ogen afwissen, die u om mij laat.

Het beste wat ik u nu kan aanwijzen is het steeds wandelen in Gods wegen en het onderhouden van Zijn geboden.

En liefde tot elkaar

Ook mijn lieve zussen en broer, wees steeds aan moeder gehoorzaam. Bedenk steeds dat, hoewel we geen vader meer hebben die ons kan straffen, er een Vader in de hemel is Die alles ziet en ons daarnaar zal vergelden. Troost en versterkt moeder, opdat ze met blijdschap jullie Godsvrucht en geestelijk leven mag zien. Ik bid u, hebt elkaar hartelijk lief en laat Gods vreze en vrede in de harten wonen. Zo zal de zegen des Heeren over u steeds bloeien.

De Heere zegene u samen tot lof en prijs van Zijn heilige Naam. Draagt nooit enige haat in uw hart tegen de jongens die mij dit aangedaan hebben, maar vergeeft hun deze misdaad, zoals ik het hen ook vergeven heb, uit de grond van mijn hart. Tevens ook hopen de dat Jezus Christus onze misdaden zal vergeven en ons genadig zal zijn.

Nu, mijn lieve moeder, zusters en broer, onthoudt mijn woorden want mijn tijd is haast voorbij en ik ben nu van alle wereldse dingen los. Mijn hart wil nu tot God spreken; volhardt nu voor mij te bidden."

Laat de kinderkens tot Mij komen

Alle omstanders waren tot tranen bewogen. Zo ook de predikant, die sprak: "Mijn zoon Cornelis, je bent nog jong en zwak, maar toch geoefend in Gods Woord en de Heere komt je innerlijk zo te versterken dat je nu al los van de wereld bent."

Hierop antwoordde Cornelis: "Dominee u weet ook wel dat onze Heere Jezus zei: "*Laat de kinderkens tot Mij komen en verhindert ze niet, want derzulken is het Koninkrijk Gods*" (Markus 10 vers 14b). Dat is mij een zoete troost, waar ik op steun en die mijn hart gerust stelt. God is mijn Leidsman en een Lamp op mijn wegen.

Zonder Hem hebben we niets en we zullen moeten weten wat het is om wettig tegen de wereld te strijden, voordat wij gekroond worden. Het lijden in deze wereld is niet te vergelijken met de heerlijkheid die aan ons geopenbaard zal worden.

David sprak over het vermoeien van zijn wonden en over het stinken van zijn etterbuilen."

Toen sloeg Cornelis zijn ogen naar de hemel en zei: "Heere, wijs mij Uwe wegen, die Gij wilt dat ik zal bewandelen. Heere laat mij komen in het huis waar U bekend bent, want Uw woningen zijn liefelijk.

*Hoe lieflijk, o Heer en hoe rein
Zijn Uwe woningen niet klein;
Lustig zijn z' en schoon bovenmate.
Mijn hart verlangt met allen zeer,
En zucht naar Uwen tempel, Heer!
Mijn ziel en lijf in dezen state
Zijn in den waren God verblijd,
En zeer verheugd tot dezen tijd."*

(Psalm 84:1, berijming Datheen)

Begeerte om ontbonden te zijn

Daarna zei Cornelis: "De Heere Jezus is heengegaan om mij een plaats te bereiden, want Hij heeft mij liefgehad van voor de grondlegging der wereld. Ik heb begeerte om ontbonden te zijn en met Christus te wezen, want wie gelooft in Hem Die Christus gezonden heeft, die komt niet in de dood, maar gaat door de dood in het eeuwige leven." Daarna draaide hij wat met zijn hoofd en vroeg welke dag het was. Daarop werd hem geantwoord dat het maandag was. Toen sloeg hij zijn ogen naar de hemel en zei: "Daar is maar één God en één Middelaar Gods en der mensen, de Mens Christus Jezus. Zo wie in Hem gelooft, stromen des levens zullen van hem uitvloeien."

Daarna vroeg hij om nog eens met hem te bidden, want: "De avond is nabij en de Bruidegom komt! Hij is niet verre. Christus is de ladder die door Jacob te Bethel gezien werd.

Langs deze ladder zal ik opklimmen naar de hemel en daar zal ik mijn Zaligmaker zien. Ik ga naar de wijnberg des Heeren, daar geeft Hij aan de laatsten evenveel als aan de eersten."

Met een halfgebroken oog

Nadat Cornelis dit gezegd had ging hij liggen om wat uit te rusten. Daarna hoorden de omstanders hem met een gebroken stem nog zeggen: "O Heere, ontvang mijn ziel".

Daarna werd zijn spreken niet meer gehoord. Aan zijn lippen was echter zichtbaar dat hij steeds in gebed was, en ook sloeg hij zijn ogen regelmatig op en zag naar de hemel. Ook sloeg hij zijn ogen regelmatig op om naar zijn moeder te kijken.

Zo heeft hij nog twee uur gelegen, tot hij zijn lichaam en ziel overgaf in de handen des Heeren. Dit ging er zo stilletjes naar toe, dat zijn sterven nauwelijks merkbaar was.

Zo is Cornelis godzalig in de Heere ontslapen op de leeftijd van twaalf jaar, drie maanden en vier dagen. Zijn ziel geniet nu de eeuwige vreugde, in de heerlijkheid van de Almachtige. Na zijn geleden smarten mag hij met al Gods uitverkoren volk triomferen in eeuwigheid. Amen.

*Mijn strijd is nu gestreden
Mijn lijden is geleden
Ik ben de zonde moe
Vaarwel mijn lieve vrinden
Gij zult mij niet meer vinden
Ik ga naar Jezus toe*

In het oude boekje met zijn levensgeschiedenis staan ook de onderstaande dichtregels:

*Kind'ren die dit leest,
Zo gij God niet vreest,
Kunt ge zo niet sterven
Als deez' jonge spruit;
En nooit 't uwer erven
Worden Jezus' bruid.*

*Die de wereld dient
Is niet Jezus' vriend;
Weg dan met die wereld.*

*Kind'ren zoekt ze niet
Hoe ze lijkt bepereld,
Dus naar Jezus vliedt!*

*Bidt de Heere aan,
Dat Hij u voortaan
Naar Zijn dienst begerig
Make, opdat gij,
Van de zonde afkerig
Komt in de eng'lenrei.*

5.2 Naschrift

Van de beschrijving van *De laatste uren van Cornelis Kerkhoven*, die bij een enkeling nog gevonden wordt, zijn twee of drie uitgaven te achterhalen. Er is een uitgave gedrukt bij A.J. de Wilde te Middelburg, waarschijnlijk rond 1850, en een andere in 1899 bij Morcks & Geuze te Dordrecht.

In de oudste uitgave van 1723 staat vermeld dat ds. P. Laccher jr. de schrijver ervan geweest is. Hij diende de gemeente van Middelburg van 1668 tot 1699. Ongetwijfeld zal hij de jonge Cornelis gekend hebben en tijdens zijn ziekte hebben opgezocht.

De vader van ds. P. Laccher, die dezelfde naam had, is in 1610 in Middelburg geboren. In 1654 nam hij een beroep aan vanuit Zierikzee naar zijn geboortestad, waar hij in april 1679 overleden is.

Zijn oudste zoon Petrus werd in 1657 op 22-jarige leeftijd predikant in West-Souburg. Tien jaar later nam hij een beroep aan naar Middelburg, waar ook zijn vader herder en leraar was. Hij had dezelfde ijver als zijn vader en werd bovendien nog curator aan de Latijnse school.

Samen met ds. Joh. Thilenius stond hij aan het hoofd van de Voetiaanse partij, die in die jaren vrij scherp tegenover de Coccejanen stond. Op 22 december 1699 is hij plotseling overleden.

Toch is het meer aannemelijk dat ds. Daniël Hoornbeek de schrijver geweest is, omdat het zeker is dat hij bij het sterfbed van Cornelis aanwezig was.

Ds. Hoornbeek, een 'ernstige Coccejaan', werd destijds beroepen als de twaalfde predikant in Middelburg. Samen met nog elf collega's preekten ze in de de vijf kerken die Middelburg toen rijk was, de Oude- of St. Pieterskerk, de Nieuwe Kerk, de Oostkerk, de Gasthuiskerk, het Vischmarktkekkje en de Waalse Kerk. Van de twaalf predikanten waren er drie aan de Waalse gemeente verbonden en was er één Engelse predikant, die meestal in het Engelse kerkje preekte.

De vader van ds. Hoornbeek was Izak Hoornbeek, die tot zijn overlijden in april 1648 ook predikant te Middelburg was. Van 1667 tot 1682 was zijn zoon Izak rector van de Latijnse school te Middelburg. Zijn zoon Daniël was predikant van 1667 tot 1702 in zijn geboortestad, dus in dezelfde tijd als P. Jaccher jr.

D. Hoornbeek was samen met B. Smytegelt namens de kerkenraad afgevaardigd om stadhouder Willem III te begroeten toen deze in juli 1688 Middelburg bezocht. Middelburg was in die tijd al een stad met 25.000 inwoners.

Afgaande op de periode waarin de genoemde predikanten aan de gemeente van Middelburg verbonden waren, kan aangenomen worden dat de Cornelis leefde in het einde van de 17e eeuw.

Literatuur/bronnen en geschriften

D. Hoorbeek, *De laatste uren. Godzalig leven en Christelijk afsterven van Cornelis Kerkhoven*, Middelburg z.j.

Joh. Westerbeke, *De armen verzadigd: leven en werk van Petrus Immens geplaatst in de kerkelijke historie van Middelburg*, Middelburg 1995

F. Nachtglass, *Levensberichten van Zeeuwen*, dl.1 en 2, Middelburg 1890 en 1893

Dr. L.F. Groenendijk en drs. F.A. van Lieburg, *Voor edeler staat geschapen*, Leiden 1991